

REDIGERET AF MARTHA SIF KARREBÆK & JANUS SPINDLER MØLLER

SPROGLIGE LIV I DANMARK 2021: FRA BEGRAVELSESRIKUALER TIL SUNDHEDSCOACHES

KØBENHAVNERSTUDIER I

TOSPROGETHED

KØBENHAVNS UNIVERSITET

HUMANISTISK FAKULTET

2021

BIND

84

SPROGLIGE LIV I DANMARK 2021: FRA BEGRAVELSESRITUALER TIL SUNDHEDSCOACHES

Redigeret af Martha Sif Karrebæk & Janus Spindler
Møller

Københavnstudier i tosprogethed bind 84

Københavns Universitet

Det Humanistiske Fakultet

København 2021

Copyright 2021: Martha Sif Karrebæk, Janus Spindler Møller, Rasmus Toke Sommer, Caroline Højberg Raaby, Mianel Camille Bisgaard, Line From Larsen, Mia Veseltoft, Laura Lyng Østergaard Jensen, Olivia Frederikke Pentter, Freja Lautrup Hjulmand, Brighde Caimbeul

SPROGLIGE LIV I DANMARK 2021: FRA
BEGRAVELSESRITUALER TIL SUNDHEDSCOACHES

Københavnstudier i tosprogethed bind 84

ISBN: 978-87-93510-02-9

ISSN: 0901-9731

Tak for finansiel støtte til
Forskningsintegrationsinitiativet, Københavns
Universitet

Københavnstudier i tosprogethed udgives af
Københavns Universitets Humanistiske Fakultet.

Redaktion:

Juni Söderberg Arnfast, Center for Dansk som Andet-
og Fremmedsprog, Københavns Universitet

Anne Holmen, Center for Internationalisering og
Parallelsproglighed, Københavns Universitet

Janus Spindler Møller, Center for Sociolingvistiske
Sprogforandrings-studier, Københavns Universitet

Jakob Steensig, Lingvistik, Aarhus Universitet

Marta Kirilova, Center for Dansk som Andet- og
Fremmedsprog, Københavns Universitet

Redaktion af dette bind: Janus Spindler Møller

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING:

SPROGLIGE LIV I DANMARK 2021

Af Martha Sif Karrebæk & Janus Spindler Møller.....1

HVERDAGSKOMMUNIKATION PÅ EN AKUTMODTAGELSE

Af Rasmus Toke Sommer4

BISÆTTELSESRITUALET SPROG I KONTEKST

- EN SPROGLIG-ETNOGRAFISK ANALYSE AF DET

FOLKEKIRKELIGE BISÆTTELSESRITUALS SOCIALE PRAKSIS

Af Caroline Højberg Raaby.....29

DANSEN OM IDENTITETEN

- ET ETNOGRAFISK STUDIE AF IDENTITETSSKABELSE

BLANDT TEENAGEPIGER ENGAGERET I ET

DANSEFÆLLESSKAB

Af Mianel Camille Bisgaard51

"ET ONLINE FORLØB HANDLER OM SÅ MEGET MERE END AT FÅ EN FLOT KROP"

- NÅR EN SUNDHEDSCOACH PÅ INSTAGRAM ÅBNER NYE MULIGHEDER FOR IDENTITETSARBEJDE

Af Line From Larsen og Mia Veseltoft.....75

X FACTOR OG TONEN TIL DEBAT

Af Laura Lyng Østergaard Jensen.....104

"HVEM MALER OVER HVEM?"

- EN SPROGLIG ETNOGRAFISK UNDERSØGELSE AF

GRAFFITI MED FOKUS PÅ SPROG OG MAGT-

RELATIONER I DET OFFENTLIGE RUM

Af Olivia Frederikke Pentter.....127

ER KÆRLIGHED HVAD MAN SIGER DET ER?

SPROG OG PERFORMATIVITET I KÆRESTERRELATIONER

Af Freja Lautrup Hjulmand & Brighde Caimbeul.....151

INDLEDNING: SPROGLIGE LIV I DANMARK 2021

Martha Sif Karrebæk & Janus Spindler Møller

Hvad er sproglig etnografi? Det er blandt andet en måde at forstå sprog på i forhold til virkelige menneskers liv. Det drejer sig både om, hvad sprog betyder for mennesker, og om hvordan sprog bidrager til menneskers sociale betydningsdannelse. Det er desuden en term, der dækker over en række metoder til at samle og analysere de sproglige spor af liv på.

Denne bog er resultatet af et kursus i Sproglig etnografi for BA-studerende på danskstudiet på Københavns Universitet i foråret 2021. Vi fik en generøs bevilling af universitetet til noget, der kaldes forskningsintegration, og den anvendte vi til to ting: dels at invitere en række internationale stjerneforskere fra Frankrig, USA, Canada, Sverige og Australien til at fortælle vores studerende om deres professionelle drive, dels at udgive udvalgte opgaver. Det var vores ambition på dette hold som på de tidligere lignende hold at gøre de studerende til forskere – det højeste niveau man kan nå af integration af undervisning og forskning – og vi ville desuden gøre det tilgængeligt for andre interesserede, hvordan man som danskstuderende i 2021 kan se og analysere sprog i dets mangfoldige forekomster og funktioner i verden. Vi har i denne udgivelse bidrag, der dækker bisættelsesritualer, online-sundhedscoaches, sygeplejerskers samtaler og tegn-anvendelse på akutafdelinger, online-debatter om landsdækkende tv, graffiti på stationer, unge danseres identitetsdannelse og hvad det betyder og ændrer på verden at sige, at man nu er kærester. I det samlede sæt af afleveringer var der mange andre spændende emner: polysprogning i online-gaming, kaffesamtaler på gåture i corona-tiden, sprog og brug af forskellige sociale medier på et kollegium, politiets sproglige strategier på sociale medier, gymnasielevs sprogbrug om køn og seksualitet, engelsk-sprogedes liv i Danmark, overvejelser over sprog og kultur hos nederlændere i Danmark etc. Desværre rakte

midler og tid ikke til at bringe alle bidragene i udgivelsen, men alle var interessante, relevante og vigtige for beskrivelsen af sproglige liv i Danmark i dag - og desuden gode bud på, hvad man som studerende kan bruge sproglig etnografi til.

2021 var et specielt år. Et corona-år. Undervisningen var udelukkende online, og det er sin sag at tale om, motivere til og finde måder at udføre etnografi på, når verden stort set er gået virtuel. Det har været en udfordring, men den er i sandhed blevet taget op af de studerende. Online-undervisningen havde desuden den fordel, at vi kunne dele en time med topforskere fra hele verden. Det er ikke almindeligt, at man som studerende får en berømt professor på første hånd, og at man bliver gjort til en del af et fagligt fællesskab i samtale med de forskere, man læser.

Bogen her er de studerendes fortjeneste, både de ni bidragsydere, som har lagt et enormt arbejde i at omforme eksamensopgaver til egentlige forskningsartikler, og resten af holdet, som vi delte mange timer, diskussioner og erkendelser med over semestret. Vi kastede dem ud på dybt vand. De skulle optage, transskribere, tage billeder af sprog i byen, udføre deltagerobservation etc., og ikke mindst skulle de læse en masse svære tekster. Vi synes, bogen her på bedste vis illustrerer, hvor meningsfuld en tilgang sproglig etnografi er. Den trækker på færdigheder i alle sprogvidenskabens discipliner og sprogets forskellige dele – udtale, morfologi, ortografi, syntaks, genre, samtale – men det, der er genstandsområdet, er menneskers sprog og sprogets mennesker. Det er et grundlæggende humanistisk projekt at skabe den sammenhæng.

Hvem henvender bogen sig til? Først og fremmest til læsere som er nysgerrige på, hvad sprog og etnografi er, og hvordan sprog hænger uadskilleligt sammen med menneskers sociale liv. Naturligvis henvender bogens kapitler sig også til læsere som er særligt interesserede i de temaer, kapitlerne dækker – fx samtaler i institutionelle rammer (kap. 2-4), analyser af online-fora (kap. 5 & 6), linguistic landscaping (kap. 7) og kommunikation i parforhold (kap. 8). Desuden illustrerer kapitlerne i bogen, hvordan empirisk baserede eksamensopgaver bidrager med ny viden om verden, og

hvordan denne viden kan præsenteres som et argument forankret i eksisterende forskning. På denne måde kan kapitlerne også læses som best practice-eksempler på opgaveskrivning.

Tak til Forskningsintegrationsinitiativet for muligheden for at give vores studerende en ekstra oplevelse og gøre deres arbejde tilgængeligt. Tak til alle de studerende for at være med på rejsen!

HVERDAGSKOMMUNIKATION PÅ EN AKUTMODTAGELSE

Rasmus Toke Sommer

INDLEDNING

Efter denne sommers indædte kampe mellem sygeplejersker og deres arbejdsgivere har debatten om sygeplejerskernes løn og arbejdsforhold endnu engang været oppe og vende. Overenskomstforhandlingerne mellem Dansk Sygeplejeråd og regionerne udløste en strejke, der endte med at blive den længste til dato. Strejken endte med et regeringsindgreb, der skulle stoppe strejken. På trods af indgrebet fortsatte flere sygeplejersker dog deres strejke. Foruden de strejkendes kamp for højere løn udkæmpedes en kamp for sympati med sygeplejerskerne i medierne. Eksempelvis skrev Birthe Rønn Hornbech et debatindlæg i Jyllandsposten hvor hun angreb sygeplejerskernes kamp. Allerede indlæggets titel "Har sygeplejerskerne mistet forbindelsen til virkeligheden?" (Jyllandsposten 10/07-2021) lægger an til kritik. Hun anklager bl.a. sygeplejerskerne for at "(...) jamre over, hvor forfærdeligt det er at være sygeplejerske" (Jyllandsposten 10/07-2021). Som svar til dette indlæg er Joan Bohl Damgaards læserbrev i Folkebladet Lemvig. Her svarer hun: "Vi er stolte af vores fag" (Folkebladet Lemvig 13/07-2021), og at sygeplejersker stiller op "med omsorg, faglighed, professionalisme, håb og vedholdenhed" (Folkebladet Lemvig 13/07-2021). Desuden påpeger hun, at sygeplejerskerne er til for "(...) medmennesker, der er totalt afhængige af et vel-fungerende tværfagligt sundhedsvæsen" (Folkebladet Lemvig 13/07-2021).

Det er i dette lys min undersøgelse af sygeplejerskers kommunikative hverdag skal ses. Det er dog ikke et partsindlæg, men en sproglig etnografisk analyse af hvordan netop både faglighed, professionalisme og omsorg kommer interaktionelt til udtryk på en akutmodtagelse på et hospital. Dermed kan min under-

søgelse bidrage til at kvalificere og nuancere den oven for skitserede debat om sygeplejerskes hverdag. Udover den almene relevans har undersøgelsen også akademisk relevans. Bartlett et al. (2019) påpeger, at tidligere sociolingvistisk forskning inden for sundhedsområdet primært har haft fokus på patient/behandler-forhold, bl.a. Heritage & Maynard (2006) og Roberts (2009). Min undersøgelse supplerer dette perspektiv ved at analysere relationer indbyrdes i sygeplejerskestaben. Et par undersøgelser, der allerede har beskæftiget sig med relationerne mellem sundhedsfagligt personale, er Bezemer et al (2012), der ser på undervisning af nye kirurger, og Bartlett et al (2019), der fokuserer på vagtskiftemøder blandt sygeplejersker.

Min undersøgelse adskiller sig fra de tidligere studier ved at inddrage teori om sted i samspil med analyser af mønstre i kommunikation. Jeg har fokuseret på, hvordan hovedkontoret på en akutmodtagelse i Københavnsområdet har betydning for sygeplejerskernes interaktion i deres hverdag. Jeg har udført deltagerobservation over flere uger og bevæget mig rundt på kontoret og gangene sammen med de sygeplejersker, der var på vagt, talt med dem og observeret deres dagligdagsinteraktion. Min opmærksomhed har været på, hvordan de rumlige omgivelser har påvirket de interaktionelle muligheder, og hvordan skift imellem sproglige registre (Agha 2007) er blevet kommunikeret mellem interaktionsdeltagerne. Stroeback (2013) og Lee (2001) peger begge på, hvordan kaffe- og tepause-ritualer har en positiv effekt på de ansattes relationsdannelse og samarbejdsevne, grundet den uformelle og ventilerende natur af disse "udenfor-arbejdet-på-arbejdet"-møder i dagligdagen. Ligeledes behandler Bartlett et al (2019), hvordan den uformelle snak omkring vagtoverdragelsesmøder er vigtig for relation og samarbejde på afdelingen. Jeg diskuterer, hvordan omstændighederne for de ansatte på afdelingen påvirker deres evne og mulighed for at udveksle denne vigtige uformelle snak. De ansattes arbejdsforhold har en akut dimension, der er mangel på klare pauser på en arbejdsdag, og hovedkontoret har særlige semiotiske resurser. Jeg har undersøgt, hvordan de ansatte forholder sig til og anvender disse resurser. Med alt dette in mente har min

undersøgelse taget udgangspunkt i de to følgende forskningsspørgsmål:

- Hvordan spiller indretningen af hovedkontoret sammen med mønstre i de ansattes sproglige interaktion?
- Hvordan indikerer sygeplejerskerne skift i kommunikativ strategi?

For at svare på disse spørgsmål vil jeg først at redegøre for den teori, jeg mener, er relevant til analyse af min empiri. Derefter vil jeg give en beskrivelse af min forskningsmetode og mine overvejelser relateret til denne. Efterfølgende vil jeg ved hjælp af teorien analysere data, og afslutningsvist vil jeg give en kort konklusion på det, jeg har fundet.

TEORETISK RAMME

For at beskrive og forstå de komplekse betydningskonstruktioner, der forekommer på akutmodtagelsen, har jeg trukket på en række teoretiske perspektiver. Først og fremmest har jeg til min analyse af rummet som indeholdende særlige semiotiske resurser benyttet bl.a. Pennycook & Otsuji (2014) og deres 'metrolingvistiske' undersøgelser af to restauranter i Sydney og Tokyo. Jeg har brugt Goffmans (1956) teatermetafor og tilhørende begreber for at kunne beskrive, forklare og forstå de positionelle skift, der sker i interaktionen mellem sygeplejerskerne. Slutteligt har jeg anvendt Aghas (2007) 'register'-begreb for at håndtere undersøgelsen af sygeplejerskernes brug af sproglige resurser.

Rum som betydningsfuldt sted

Cresswell (2014) har arbejdet med en distinktion mellem *space* 'rum' og *place* 'sted' i en human-geografisk kontekst. Når vi som mennesker investerer tid og energi i et 'rum', skaber vi det som noget separat meningsfyldt fra 'rummets' egen spatiotemporale væren. Det bliver på denne måde ved vores betydningstilskrivende hand-

linger til et nyt 'sted'. "When humans invest meaning in a portion of space and then become attached to it in some way (naming is one such way) it becomes a place." (Cresswell, 2014, p. 16). Her adskilles 'rum' som den rent geografiske eller spatiale position, et koordinatsæt mere eller mindre, fra 'sted' som et betydningsbærende 'rum' for visse individer. 'Sted' kan være et land, en by, et rum i en bygning, alt, der bliver givet betydning af mennesker. Distinktionen mellem 'sted' og 'rum' er vigtig for at forklare, hvordan hovedkontoret kan blive skabt som et særligt betydningsbærende 'sted' af de ansatte på afdelingen. Jeg vil benytte denne teoretiske distinktion til at belyse sygeplejerskernes brug og kontinuerlige konstruktion af hovedkontoret.

Blommaert & Maly (2014) har arbejdet med det, de kalder *Ethnographic Linguistic Landscape Analysis* eller ELLA. De belyser, hvordan de steder, folk færdes, altså deres 'steder', bærer præg af indbyggerne. De undersøger, hvordan betydningsbærende tegn er med til at forme, skabe og påvirke et sted, og hvordan sammenhængen mellem tegn og miljø bliver et udtryk for de individer der gør det til deres 'sted'. Samtidigt viser de gennem deres analyser, at der er en synlig temporalitet eller historicitet i et 'steds' semiotiske udtryk. Altså at de eksisterende tegn fortæller en historie om mennesker over tid såvel som gennem sted. Jeg vil benytte denne teori til at belyse, hvordan materialitet på hovedkontoret både er et udtryk for sygeplejerskernes tilstedeværelse og et tegn på, hvilket type 'sted' hovedkontoret er i hverdagen.

Pennycook & Otsuji (2014) har med deres arbejde i to restauranter i Sydney og Tokyo vist, hvordan ikke kun de deltagende individer er med til at forme et særligt 'sted', men også 'stedet' selv former deltagernes interaktion. De konkluderer endvidere, at det ikke kun er omgivelserne, der påvirker og definerer mulig sprogning, men samtidig sprogningen der organiserer tingenes betydning. Det skal ikke forstås sådan, at sproget flytter rundt på bordene, men at det er sproget, der organiserer, hvilke borde der for eksempel er til at spise på, arbejde ved eller snakke over. Sproget bliver essentielt for deltagernes forståelse af 'stedet': "(...) it is (...) speech and social interaction that construct the

meaning of a place.” (Pennycook & Otsuji, 2014, p. 180). Der er tale om en dynamisk betydningsdannelse, der foregår mellem 'sted' og individ, eller en slags samkonstruktion mellem taler og omgivelser, hvori de to dele gensidigt konstruerer betydninger, muligheder og krav til hinanden. Jeg vil benytte denne teori til at illustrere, at hovedkontorets betydning og de indeholdte semiotiske udtryk er dynamisk tilstedeværelse, der løbende både definerer og defineres af sygeplejerskerne.

Interaktion som teater

Goffman (1956) præsenterer en metafor for social interaktion som et teaterstykke. Han beskriver, hvordan der til det sociale liv synes at være to scener, en 'frontstage' og en 'backstage'. Han benytter dette til at beskrive, hvordan mennesker i interaktion kan befinde sig i to forskellige positioner: en præget af performance og en præget af afslapning. Frontstage er dér, hvor vi performer vores rolle. Der orienterer vi os imod andres bedømmelser givet konteksten og vores position i denne. Vi forsøger at opretholde et særligt udtryk udadtil. Det er en scene-optræden (performance) af en rolle, vi både selv tager og bliver tildelt. Kontrasten er backstage. Her slapper vi af og har mere afslappede ideer om, hvad der gælder som ordentlig fremtræden. Et andet væsentligt aspekt er, at vi øver vores kommende frontstage performances i backstageområder. Goffman analyserer flere forskellige miljøer, bl.a. et køkken i en hotel-restaurant. Her beskriver han, hvordan tjenernes adfærd ændrer sig mellem køkkenet og restauranten, hvordan kokkene skifter tone og udtryk, når de træder ud mellem deres gæster, og hvordan de ansatte har andre standarder for bl.a. hygiejne, når de ikke kan ses af deres "publikum", dvs. restaurantens gæster. Altså ændrer individer adfærd og tone, når de befinder sig uden for synsfeltet af dem, der skal optrædes for.

Desuden ser Goffman social interaktion som organiseret i 'frames' eller rammer. 'Frames' er den kontekstuelle forståelse, der er med til at give særlige handlinger særlige betydninger for deltagerne. 'Frame'-metaforen udfolder Goffman i sin bog *Frame Analysis* (1986). Her beskæftiger han sig ifølge Persson med:

"(...) the tacit understandings of reality constructed by individuals in social interaction. Goffman calls these 'frames'" (Persson, 2019, p. 49). Altså er Goffmans undersøgelsesområde de ofte udtalte forståelser af virkeligheden, vi som individer konstruerer i interaktionen med hinanden. Disse 'frames' er, for at bruge terminologien, rammer eller kontekstualiserende lys, hvorigennem vi ser og forstår en given handling. For at individer kan genkende og orientere sig imod disse 'frames', benyttes interaktionelle 'keys'. Dette er de indikationer, vi giver meddeltagere, således at de kan orientere sig mod en 'frame' og forstå, hvordan det sagte skal tolkes. Denne brug af 'keys' omtales som 'keying':

"Keying thus describes a new nuance shift; for example, from 'for real' to 'make-believe', and means that something is transformed from something into something else." (Persson, 2019. 52)

'Keying' er indikationer på nuanceskift i kommunikationssituation. Skal vores meddeltagere forstå det sagte som "for sjov", "i ramme alvor" eller noget tredje. Skift i 'key' leder altså til, at interaktionen bliver transformeret.

Talenormer som registre

Agha (2007) er en grundig behandling af det, han kalder 'registers' og 'register-formation'. Aghas registerbegreb omhandler, hvordan individer igennem fortsat brug af bestemte resurser såsom ordforråd, prosodi, osv. konventionaliserer disse som udtryk for særlige betydninger og gør det inden for bestemte grupper. Resurserne får bl.a. betydning ved at blive knyttet til gruppen eller evt. bare til en forestilling om en gruppe. Medlemmer af gruppen kan genkende og benytte det 'register', der tilhører gruppen. Andre uden for gruppen kan muligvis genkende det uden nødvendigvis at beherske det. Dette fremhæver Agha i sin tekst *Register Formations* (2007): "Most speakers can recognize more registers than they can speak." (Agha, 2007, p. 147). Endvidere kan udenforstående ikke engang nødvendigvis genkende sproglige træk som del af et 'register'.

Derudover giver beherskelsen af forskellige 'registre' adgang til forskellige sfærer af socialitet. Det kan eksempelvis være lettere at indgå i en universitets-sammenhæng, hvis man kommer fra et hjem med veluddannede forældre, hvor man har lært at beherske dette 'register'. Det samme 'register' kan imidlertid være udfordrende at skulle anvende over frokosten på en byggeplads, fordi det enten ikke bliver forstået, eller fordi det ikke anses for at høre til her. 'Registre' altså er sociale resurser, der er knyttet til grupper.

METODE OG DATA

Sproglig etnografi er en gren af sprogforskningen, der beskæftiger sig med det levede livs sprog. Man ønsker at få indblik i, hvordan almindelige mennesker i almindelige situationer konstruerer betydning og organiserer sig socialt gennem sproget. Den etnografiske metode inddrager fx deltagerobservation (Heller et al, pp. 73, 2008). Det er en dataindsamlingsmetode, hvori forskeren ved forlænget deltagelse i hverdagen hos sine informanter forsøger at få indsigt i deres ritualer, tanker og oplevelse af virkeligheden. Det kan dokumenteres på mange forskellige måder, og jeg har i min undersøgelse valgt at dokumentere det med lydoptagelser og feltnoter. Mine lydoptagelser er blevet indsamlet ved hjælp af mikrofoner, der har optaget lyd enten stationært fra et bord eller fra en deltagers person.

Alle deltagere har afgivet samtykke. Jeg har talt med dem, der har været på vagt og både spurgt ind til forholdene på afdelingen og hørt deres historier om stedet. Jeg har fulgt dem rundt på kontoret og i et par tilfælde fulgt dem ind hos patienter. Når jeg har været med de ansatte hos patienter, har mit fokus fortsat været, hvordan sygeplejerskerne interagerede med hinanden i højere grad end, hvordan de interagerede med patienter. Disse patientinteraktioner er dog stadig værdifulde, da de er med til at vise, hvordan sygeplejerskernes indbyrdes interaktion forandrer sig, når der er patienter til stede. Heller et al. (2018) understreger, at den etnografiske deltagerobservation

som kvalitativ dataindsamlingsmetode er en reflektiv og selvbevidst processuel metode. Det er vigtigt at interagere med sine informanter, men også at interagere med sig selv og sine data på en måde, der er bevidsthedsskabende for forskeren. Jeg har været opmærksom på, at min tilstedeværelse som forsker selvfølgelig har haft en effekt på, hvordan sygeplejerskerne interagerede. Det har derfor været vigtigt for mig at bruge så meget tid som muligt på afdelingen. For at gøre mit ansigt bedre kendt og min tilstedeværelse mindre fremmed, men ligeledes for at øge min egen forståelse af kulturen på stedet.

I mine samtaler med sygeplejerskerne har jeg været nysgerrig over for deres hverdag og forsøgt at stille åbne spørgsmål og derved lade dem åbne op for deres fortællinger. På den måde har jeg forsøgt at lade sygeplejerskerne lede samtalen og ikke mine spørgsmål. Jeg har også håbet, at denne tilgang har fået samtalerne til at virke "naturlige" og ikke som interviews. På visse tidspunkter når jeg har fulgt en sygeplejerske rundt på afdelingen, har jeg fortsat haft en mikrofon til at ligge på bordet i kontoret. Dette har givet mig lydoptagelser, hvor jeg ikke selv har været til stede. Jeg har også talt med sygeplejerskerne om min tilstedeværelse.

ANALYSE

Min analyse består af to dele. Først analyserer jeg afdelingen og kontoret som 'sted' i Cresswells (2014) forståelse. Hertil benytter jeg billeder og beskrivelser af hverdagen på stedet og de fysiske omgivelser på afdelingen. Dette er baseret på mine egne observationer samt samtaler med sygeplejerskerne og afdelingslederen. Efterfølgende undersøger jeg de sproglige træk, der indikerer skift i 'register'. Jeg tager her udgangspunkt i samtalsituationen for at lave den detaljeorienterede analyse, men jeg vil også se på, hvad sygeplejerskerne selv siger om deres sproglige omgivelser, og dermed se på, hvordan disse figurerer i deres bevidsthed.

Afdelingen og kontoret

Afdelingen på hospitalet består af en lang gang med stuer til patienterne, et hovedkontor, en lille frokoststue, der sjældent bruges, samt to mindre kontorer, et til lægerne og et ekstra kontor til sygeplejerskerne. Det fulde mandskab på afdelingen består af 24 fastansatte sygeplejersker og 4 fastansatte SOSU-hjælpere. Afdelingens læger er ikke fast tilknyttet afdelingen, men kommer typisk fra andre medicinske afdelinger på hospitalet og er på akutmodtagelsen omkring et halvt år ad gangen. Der er som regel 5 sygeplejersker på vagt ad gangen og tavlemøde to gange om dagen. Ved tavlemøder overdrages vagten fra eksempelvis nathold til morgenhold, og både sygeplejersker og læger er til stede under disse møder. I løbet af dagen varetager en af sygeplejerskerne opgaven som koordinerende sygeplejerske. Dette indebærer at være den person, der har overblikket over afdelingen i løbet af vagten, og vedkommende skal fx beslutte, på hvilken stue nye patienter skal lægges, kende til og kommunikere med de andre afsnit om, hvor og hvornår en patient skal overflyttes, samt koordinere med lægerne, hvem der skal udskrives. Den koordinerende sygeplejerske befinder sig stort set altid på hovedkontoret bag to computerskærme med store farvekodede patient-skemaer og en konstant ringende telefon ved hoften. De andre sygeplejersker er på vagt i makkerpar. Dette er en ordning, der muliggør lidt tættere samarbejde mellem de enkelte og bedre fordeler arbejdskraften på afdelingen. Makkerparrene er til for at hjælpe hinanden, hvis arbejdsopgaven bliver for krævende, og således at de kan være sparringspartnere på svære opgaver. Når en patient kommer ind på afdelingen og er blevet lagt på stue af den koordinerende sygeplejerske, skal vedkommende triageres (triage, sb. f. [ˈtriː ˈæ:ʒə], DDO). Det betyder, at deres vitale tal skal måles, og de første prøver (blod og covid) skal tages og sendes til analyse. Dette er den første overbliksskabende behandlingssituation og den, der er med til at muliggøre videre behandling. Oftest står en enkelt sygeplejerske for triage af en patient, men i visse tilfælde (hvis patienten er særligt fysisk svær at komme til, hvis der er god tid, eller

hvis det er en ny sygeplejerske på afdelingen) kan triagen foregå i makkerparrene. Der er måltider for patienterne tre gange dagligt (morgen, middag og aften), og det er også sygeplejerskerne, der sørger for, at der kommer mad ud på stuerne. Derudover skal sygeplejerskerne varetage de forskellige arbejdsopgaver, der er forbundet med en patients forløb. Det er bl.a. at give blod, medicin og diverse væsker, at vende patienter, der ikke er mobile, give ilt, tage prøver osv. Disse forskellige arbejdsopgaver skal dokumenteres i patienternes journaler, og hver sygeplejerskes arbejdsstation på kontoret er udstyret med en computer, der bliver brugt til opdatering og ajourføring med journalerne. Givet at det er en akutmodtagelse, kan der til enhver tid opstå en akutsituation. Det kan være hjertestop, anafylaksi (allergisk chok) eller noget tredje. Derfor skal alle sygeplejerskerne konstant være tilgængelige. Der kan altid komme nye patienter, og pladserne på afdelingen kan blive fyldt på et øjeblik. Det er derfor nødvendigt, at der er et vist flow i patienter; nogle kommer, nogle bliver flyttet til andre afsnit, nogle udskrives. At sikre dette flow, er en af de opgaver den koordinerende sygeplejerske varetager i løbet af sin vagt. Det sker også, at en pårørende til en patient har brug for at høre om en patients forløb, tilstand, eller bare vil vide, hvor toilettet er, og lige stikker hovedet ind på kontoret. Døren til kontoret er derfor altid åben - undtagen ved tavlemøderne i løbet af dagen. Alle disse forhold leder til, at sygeplejerskerne på vagt har meget få øjeblikke at holde pause i. Derfor bliver pauser, både korte og længere, som regel holdt på hovedkontoret. Kontoret er afdelingens hjerne og derfor herfra alle arbejdsopgaver udspringer fra, men også her der bliver spist frokost, drukket kaffe og småsnakket både om arbejdsdagen og timerne uden for afdelingen. Ved både at være det vigtigste arbejdsrum og det vigtigste pause- rum for sygeplejerskerne er det både frontstage og backstage. Det er frontstage på den måde, at det er her, der koordineres arbejdsopgaver, her der samtales om arbejdssituationer, og her der til tider også er kontakt med patienter og pårørende. Det er backstage på den måde, at det er her, der slappes af og sludres, her der spises frokost og drikkes kaffe, og her der øves

frontstage-optræden.

Kontorets semiotiske resurser

I dette afsnit vil jeg analysere nogle af hovedkontorets forskellige semiotiske resurser. Ved at analysere de fysiske omgivelser, altså det 'sted', hvor interaktionen foregår, kan der siges noget om de interaktionelle muligheder deltagerne har. Jeg vil fokusere på, hvordan kontorets udtryk både afspejler og samtidig påvirker deltagerne. Dette vil jeg gøre med teoretisk udgangspunkt særligt i Pennycook & Otsuji (2014), men også i Blommaert & Maly (2014).

Billede 1

Billede 2

Kontoret er et rimeligt rummeligt og næsten kvadratisk rum med en skillevæg, der adskiller sekretærens plads fra resten af arbejdsstationerne. Rundt omkring i rummet er placeret computere, tre enkelte computere på borde og midt i rummet en computer med to skærme (Billede 2), der er den koordinerende sygeplejerskes plads. På endevæggen vendt mod afdelingsgangen er to store skærme (Billede1), hvor der konstant vises en oversigt over de patienter, der er på afdelingen. Dette skema er farvekodet, og de forskellige farver indikerer, hvor langt patienten er i sit forløb. En anden kolonne i skemaet giver udvalgte informationer om patienten: covid positiv/negativ, tryksårsscreening, henvendelsesårsag osv. På væggene findes også adskillige opslagstavler. Disse er beklædt med diverse faglige skrivelser, telefonlister, huskeregler for fremgangsmåder, notitser om forestående foredrag og møder og lignende. Det interessante ved disse opslagstavler er delvist alt det sprog, der hænger her, men derudover at alle disse skemaer og notitser er holdt fast af magneter, som de ansatte har haft med hjem fra ferier. Det bliver på samme tid en meget faglig og en meget personlig opslagstavle. Væggene er plastret til med opslag, påmindelser og lister. Selv afspritningsstationen har et

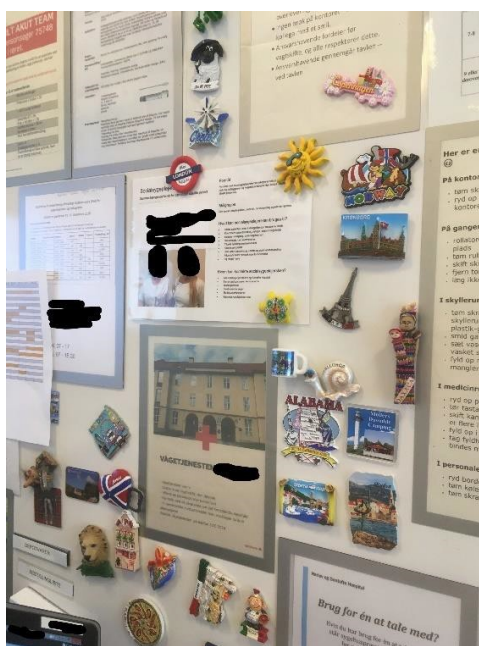
klistermærke med teksten "Rene hænder redder liv". Alle steder finder man tekst og tegn på den ene eller anden måde.

1.	M:	altså det er da en dejlig opslagstavle
2.	F:	ja
3.	M:	der er også nogle af tingene der har hængt
4.		der så længe så vi overhovedet ikke lægger
5.		mærke til det længere men mmh ja (.) og så
6.		(1.0)
7.	M:	så har vi altså vi har jo ikke noget
8.		personligt præg på noget som helst og vi
9.		har ikke nogen fast kontorplads og vi har
10.		ikke nogen {altså}
11.	F	{mhm}
12.	M:	men vi har vores magneter
13.	F:	mmh
14.	M:	som måske er det eneste som viser at vi
15.		også er mennesker så så hvor når vi er ude
16.		at rejse så tager vi en magnet med hjem
17.		og så
18.	F:	er det rigtigt
19.	M:	ja
20.		(1.8)
21.	M:	så der er ja (.) der er en lil lille
22.		historie bag hver magnet

Eksempel 1

I Eksempel 1 ses et kort uddrag af en samtale, jeg havde med sygeplejersken Marianne en af de første dage, jeg var på afdelingen. Noget af det første, jeg lagde mærke til på kontoret, var magneterne på opslagstavlerne, da de skiller sig meget ud fra resten af afdelingens sterile fremtoning. Jeg spørger ind til dem, og hun fortæller lidt om, hvorfor de er der, og giver udtryk for et særligt forhold til dem. Vi får i uddraget fire vigtige indsigter i relationen mellem magneterne, kontoret og de ansatte. For det første: Magneterne bliver sprogligt konstrueret som betydningsbærende af den ansatte, jf. linje 21: "der er en lille historie bag hver magnet". Magneterne bliver hver især et 'tegn' i en Peirceansk forstand som genstande med et udtryk, et indhold og en fortolker (interpretant) (Irvine & Gal, 2019). I dette tilfælde er udtrykket de små, hårde og ofte farvestrålende plastikmagneter med navne på steder rundt omkring i verden. Indholdet kan være historien forbundet med den enkelte

magnet, fx dengang Marianne var en tur i New York og tog den med hjem. Interpretanten er i dette tilfælde Marianne og hendes fortælling om magneterne.

Billede 3

Jeg er som udenforstående ikke i stand til at tolke magneternes betydning på samme måde som de ansatte. Den indforståede tegnfortolkning kan kun gives af medlemmer af den specifikke kulturelle gruppe. Det ser vi i linje 16 med ordene "når vi er ude at rejse så tager vi en magnet med hjem". Her bliver en del af magneternes betydning videreformidlet til mig af Marianne, jeg får kontekstualiseret tegnene, og ved hjælp af dette kan jeg nu kigge på dem alle og afkode en del af deres betydning.

For det andet: De har en temporal væren (jf. Blommaert & Maly 2014). Det ser vi i linje 3-5: "der er også nogle af tingene der har hængt der så længe så vi overhovedet ikke lægger mærke til det længere". Magneterne vidner om en tidslighed og en længere periode af tilstedeværelse på afdelingen.

For det tredje: Magneterne bliver i deres betydningsbærende form også rumkonstruerende for hovedkontoret (linje 7-9): "vi har jo ikke noget personligt præg på noget som helst og vi har ikke nogen fast kontorplads". Arbejdsforholdene betyder, at den personliggørelse af rummet, der normalt ville foregå på en arbejdsplads med en fast kontorplads, ikke kan lade sig gøre lige så let her. Hovedkontoret står i det lys også i kontrast til resten af afdelingen, der med sit klinisk homogene hospitalsudtryk ikke besidder indikatorer på geografisk sted (andet end Danmark) eller personalegruppe. Brugen af "jo" i linje 7 indikerer en selvfølgelig antagelse om, at alle har behov for et rum, der kan udtrykke det mere private af deres personlighed.

For det fjerde: Magneterne indgår som et vigtigt element i en rumkonstruktion, der også er personlighedsskabende for den ansatte, jf. linje 14 og 15: "vi har vores magneter som måske er det eneste som viser vi også er mennesker". Ligesom Pennycook & Otsuji (2014) undersøgte og beskrev det, er der også her tale om en gensidig betydningsudveksling mellem ansat og kontor. De to dele konstruerer og forstærker hinandens betydning som henholdsvis 'menneske' og 'sted'. Kontoret bliver konstrueret som rum bl.a. gennem sygeplejerskernes ophængning af magneter, og ligeledes bliver disse magneter så tegn på sygeplejerskernes tilstedeværelse på afdelingen. Sygeplejerskerne bliver igennem dette forhold til kontoret altså også konstrueret som individer og ikke blot som inventar. Kontoret har på denne måde et dobbelt udtryk af faglighed og personlighed. Det besidder kvaliteter, der er karakteristiske for både frontstage og backstage og bliver et vigtigt rum for sygeplejerskerne på afdelingen. De skal altid være klar til nye arbejdsopgaver og samtidig have et pusterum i løbet af en hektisk hverdag.

Analyse af sygeplejerskernes interaktioner

På de næste sider vil jeg dykke ned i de sproglige udvekslinger mellem sygeplejerskerne, jeg observerede på afdelingen. Jeg vil pege på små sproglige forandringer, der indikerer skift i registerbrug og positionering i samtaler mellem de ansatte. Til at kunne beskrive og

forstå disse skift trækker jeg på Goffman (1956 & 1986) og Agha (2007).

Sygeplejerskernes metasproglige bevidsthed

For at sætte interaktionen på afdelingen i kontekst er analysen af kontorets særlige betydning god at have i baghovedet. Som påpeget er kontoret der, hvor der blandt andet bliver snakket om personlige ting og oplevelser. På den vis indtager det en backstage-position, fordi det er her, der kan slappes af. Overfor står jo så, at gangene og i særdeleshed patientstuerne er frontstage. Det var også dette, jeg observerede på afdelingen. Hvis to sygeplejersker stødte ind i hinanden på gangen mellem stuerne, var udvekslingen som regel af faglig natur, og på stuerne var deres udvekslinger næsten militante på den måde at forstå, at det her handlede om at løse en arbejdsopgave og intet andet. Den effektive form for opgaveløsende kommunikation udviste sygeplejerskerne også en bevidsthed omkring, hvilket følgende uddrag er et eksempel på:

1.	J: æh vi bruger meget øh eller
2.	(1.6)
3.	J: det gør jeg i hvert fald men jeg tror det
4.	gør vi de fleste
5.	(1.1)
6.	J: hvad hedder sådan closed loop informa øh
7.	kommunikation
8.	F: mhm
9.	(0.7)
10.	J: det faktisk meget vigtigt og have
11.	(4.0)
12.	J: især når når vi (.) når vi taler med en
13.	læge eller når vi
14.	ringer telefon så det
15.	(1.4)
16.	J: så
17.	(1.3)
18.	J: det en fordel at bruge det

Eksempel 2

Eksempel 2 er et uddrag af en samtale, jeg havde med sygeplejersken Josef. Han fortæller, hvordan de som ansatte på afdelingen benytter sig af det, han kalder 'closed loop-kommunikation'. Dette er en særlig type kommunikativ strategi. Det bygger på, at en taler enten

giver en ordre, beder om bekræftelse eller på anden måde skal videreformidle vigtig information til samtalepartnere. De responderer derefter med en gentagelse af det første udsagn for på den måde at sikre, at det er hørt og forstået. Et eksempel kan ses i Eksempel 3, som er et uddrag fra en samtale mellem to sygeplejersker, Frederikke og Sandra, der skal til at give en patient blod inde på en stue. 'Closed loop-kommunikation' kan beskrives som et 'register', bl.a. fordi denne måde at samtale på er karakteriseret ved specifikke udtryk og regler for kommunikationen; de skal anvendes af begge parter; og begge parter skal altså vise genkendelse af, at der er tale om denne kommunikationsmåde. Der er tale om både et særligt repertoire og specifikke deltagelsesrammer og stereotyper forbundet med 'registret'. Ved at benytte 'closed loop kommunikation' viser den enkelte sygeplejerske til alle andre deltagere, at de nu træder ind i rollen som "professionel behandler", og at kommunikationen nu skal ses i lyset af dette. Samtidigt er det et 'register' forbeholdt specifikke situationer (som vi skal se i eksempel 3). Det er ikke et 'frokostregister', men udelukkende et 'arbejdsregister' til situationer, hvor det skal sikres, at der er så fuld overensstemmelse mellem deltagernes forståelser som muligt. Det er også igennem denne 'frame', at brugen af 'registret' skal forstås. Når en sygeplejerske anvender 'closed loop-registret', er det altså for at sikre behandlingssituationen, og derfor kræves det også af alle andre deltagere at benytte det samme 'register'.

At et 'register' så eksplicit italesættes af Josef, vidner om en metasproglig bevidsthed hos de ansatte. Dette bygger jeg yderligere på, at flere sygeplejersker fortalte mig om andre unavngivne kommunikative strategier, de oplever og benytter på afdelingen. Oveni det kommer, at mere end en enkelt sygeplejerske fortalte mig om, hvordan tonen på afdelingen for nye og udenforstående til tider kan virke "hård". Netop fordi den i de akutte situationer kan tage form som kommandoer og krav, og at der ikke er tid til de høflighedsmarkører, mange benytter sig af, når de ønsker deres kommunikationspartner skal udføre en særlig handling.

1.	F: hrø starter jeg
2.	(.)
3.	F: jeg har en portion (.) rhesus d positiv
4.	(.)
5.	F: filtrerede erythrocytter
6.	til (patientnavn) (cprnr.) (retter sluttal)
7.	undskyld
8.	og det er tappenummer forfra 123456789
9.	(0.9)
10.	S: ja (.) og jeg har her til (patientnavn)
11.	(.) øh
12.	cpr nummer (cprnr.)
13.	øh rhesus nul positiv (.) tappenummer
14.	bagfra 987654321
15.	(.)
16.	S: filtrerede erythrocytter
17.	F: yes
18.	(1.5)
19.	S: ja (.) det stemmer (.)
20.	F: det godt

Eksempel 3

I dette eksempel er der to vigtige observationer at gøre. For det første er det et tydeligt eksempel på 'closed loop-kommunikation' som beskrevet af Josef i Eksempel 2. De to deltagere i uddraget gentager næsten ordret hinanden lige udover linje 3 og 13 hvor "d" og "nul" er udskiftelige udtryk, og i linje 8 og 14, hvor tappenummeret læses henholdsvis forfra og bagfra. Hvorfor tappenummeret siges i modsatte læseretninger, antager jeg, er fordi lange strenge af tal lettere kan forvirres end ord, og at dette er en strategi, der kan benyttes for at sikre fuldstændig overensstemmelse mellem behandlingsplan og faktisk behandling. Dette er dog kun en antagelse.

For det andet ses en metasproglig bevidsthed, idet benyttelsen af lige netop denne type kommunikation indledes af et "starter jeg" i linje 1. Både Frederikke og Sandra ikke bare forstår at benytte 'closed loop-kommunikation', når det er nødvendigt, men også, at lige netop denne udtalelse i denne situation indikerer, at dette er tidspunktet for det specifikke 'register'. Ligeledes kvitterer både Frederikke og Sandra i linje 16 og 18 med "yes" og "ja, det stemmer". Det viser både, at det materiale (blodet), de står med, stemmer overens med, hvad de skal bruge, og det indikerer en afslutning på brugen af 'closed loop-kommunikation'. Denne

afslutning peger altså på, at de kan vende tilbage til deres normale 'register'.

Frontstage øvelser

En anden aktivitet, der ligeledes foregår på hovedkontoret, er at sygeplejerskerne øver frontstageoptrædener. Dette kommer til udtryk på flere forskellige måder. En af disse skal vi se i det næste eksempel, som er et uddrag fra en samtale mellem to sygeplejersker, Frederikke og Sandra, på hovedkontoret. Frederikke beder Sandra om hjælp til at give blod til en patient. Hun beder ikke om, at Sandra skal overtage opgaven, hun ønsker derimod hurtigt at øve selve opgaven med hende, inden hun skal ind til patienten.

1.	F:	øhm (.) går du med mig ind sandra (.) på
2.		stue tre lige om lidt
3.	S:	ja
4.		(1.4)
5.	S:	så venter jeg med {at lave kaffe}
6.	F:	{ja kan du ikke}
7.		vente med kaffen fordi
8.	S:	jo {jeg venter med at lave kaffe}
9.	F:	{så vi lige øh}
10.		(2.9)
11.	S:	jeg har allerede øhm { } gjort (.) papirerne
12.		klar her
13.	F:	ja jeg er super dårlig til det der blod
14.		{altså}
15.	S:	{hvad}tænker du på
16.	F:	ja og huske sådan præcist hvordan man gør
17.		også i det her
18.		system {så nu}
19.	S:	{nårh}
20.	F:	har jeg lige taget en ny e v s (.) og (.)
21.		så går vi ind og hænger det op
22.	S:	så kan vi frigive {det bagefter}
23.	F:	{og så kan}
24.		frigive det bagefter
25.	S:	{ja}
26.	F:	{jeg} skal bare lige tage den der (XXXXX)
27.	S:	du kan jo lige øh (.) dokumentere og øh
28.	F:	ja (.) hendes værdi
29.	S:	hendes værdier

Eksempel 4

Uddraget indledes med, at Frederikke spørger Sandra, om hun ikke vil gå med hende ind på stue tre for at give blod. Sandra indvilger i at hjælpe til, og de to kvinder

når til enighed om at udskyde kaffebrygningen, til denne opgave er løst (linje 4-7). Sandra siger (linje 10), at hun "har gjort papirerne klar". (Der følger altid en betydelig mængde papirarbejde og dokumentation med opgaverne - såsom at give medicin, tage blodprøver, osv.) Frederikke kommer med en forklaring på, hvorfor hun gerne vil have hjælp til opgaven. Hun siger, at hun er "dårlig til det der blod". Den tydelige usikkerhedsmarkør kan også ses som en 'key', der nu informerer Sandra om, at den følgende interaktion skal ses i denne ramme, og de kan på den måde koordinere øvelse af en frontstage-optræden, uden at nogen behøver at sige fx "kan vi lige øve hvordan jeg giver blod". Frederikke fortsætter med, at det svært "at huske hvad man gør i det her system" (linje 14-15). Hun giver altså fortsat udtryk for usikkerhed ved arbejdsopgaven. Efterfølgende (linje 17) påbegynder Frederikke sin øvelse med at sige, at hun nu har "taget en ny e v s og så går vi ind og hænger det op". Sandra fortsætter i linje 19 med "så kan vi frigive det bagefter", og Frederikke stemmer i med et overlap af stort set samme formulering (linje 20- 21). Sandra bekræfter Frederikkes udtalelse. Afslutningsvist minder Sandra Frederikke om, at hun efterfølgende kan dokumentere patientens værdier, og dette istemmer Frederikke samtykkende. Her i eksemplet ser vi altså en sygeplejerske, der oplever tvivl ved udførelsen af en nært forestående arbejdsopgave og beder om hjælp fra en kollega. Det imødekommes, og de to sygeplejersker øver i fællesskab opgaven, sådan at Frederikke med ro og professionalisme kan vende tilbage til arbejdet med patienten. Denne form for øvelse ville ikke være mulig at udføre på stuen, hvor der ville være publikum (med sikkerhed patienten og muligvis også pårørende). Således bliver det tydeligt, at hovedkontoret har en funktion som backstage for sygeplejerskerne.

Samtidig med at hovedkontoret er et frontstage-område, hvor der varetages faglige opgaver, er det også et backstage-område, hvor der øves og slappes af. De skift, sygeplejerskerne foretager mellem frontstage- og backstage-adfærd, er ikke bundet til et fysisk sted, som det ville være, hvis de trådte ind i et separat pauserum uden for patienter og pårørendes blikke. De forbliver i alle tilfælde på hovedkontoret, og hvornår rummet så

agerer frontstage og backstage henholdsvis må altså kommunikeres sprogligt. Som det sker i Eksempel 4, hvor overgangen til backstage kommunikeres ved at adspørge om en øvelsessituation. Jeg observerede igennem min undersøgelse mange skift mellem frontstage og backstage, men af åbenlyse årsager kan de ikke alle sammen medtages her. Eksempel 4 er et tydeligt eksempel, på hvordan en backstage adfærd påbegyndes sprogligt af deltagerne. Samtidigt viser det også, hvordan skiftet til backstage bliver modtaget helt naturligt af meddeltagerne, og hvor intuitivt der bliver reageret på passende 'keys' i kommunikationen.

KONKLUSION

Jeg har igennem mit feltarbejde på en akutmodtagelse på et sygehus fået mulighed for at beskrive, analysere og forstå, nogle af de semiotiske resurser der findes i de ansattes hverdag, og hvordan de påvirker interaktionen på afdelingen. I min analyse har jeg beskrevet og vist, hvordan selv de fysiske omgivelser på hovedkontoret giver forskellige sproglige og interaktionelle muligheder for sygeplejerskerne i hverdagen. Jeg har beskrevet kontorets frontstage-kvaliteter, fx de mange faglige plancher og opslag på tavlerne, sygeplejerskernes arbejdsstationer og deres computere, rummets centrale placering på afdelingen, dets brug som møderum for tavlemøder mellem læger og sygeplejersker og dets tilgængelighed for patienter og pårørende. Ligeledes har jeg beskrevet dets backstage-kvaliteter; de personlige magneter på opslagstavlerne, hvordan det bliver brugt til frokost og pauser, og hvordan der bliver øvet frontstage-performances. Det er altså et vigtigt rum for sygeplejerskerne. Jeg har samtidig vist, hvordan sygeplejerskerne sprogligt indikerer de skift i aktiviteter, der er mulige i rummet. Ved at kigge på hvordan sygeplejerskerne benytter eksempelvis 'keys' for at kommunikere, hvilken position de nu har til interaktionen, har jeg vist nogle af de kommunikative redskaber, sygeplejerskerne benytter i deres hverdag.

Jeg har endvidere argumenteret for, at disse skift ikke bare handler om, hvilken opgave der skal løses på afdelingen, men også om, hvorvidt kontoret i det givne øjeblik er frontstage eller backstage. Jeg har også understreget, at jeg ser en sammenhæng imellem kontorets semiotiske resurser og sygeplejerskernes interaktioner og argumenteret for, at der er tale om en gensidig betydningsdannende relation mellem sygeplejersker og kontor som henholdsvis individer og sted. Jeg vil kort her til sidst vende mig mod mine indledende forskningsspørgsmål:

- Hvordan spiller indretningen af hovedkontoret sammen med mønstre i de ansattes sproglige interaktion?
- Hvordan indikerer sygeplejerskerne skift i kommunikativ strategi?

Igennem min undersøgelse har jeg vist, hvordan hovedkontorets fysiske rammer påvirker sygeplejerskernes dagligdags interaktioner. Jeg har vist, hvordan sygeplejerskerne håndterer skift mellem deres forskellige kommunikative strategier ved hjælp af 'keys' og 'registre', og diskuteret, hvorfor det er vigtigt for fællesskabet, at deltagerne er i stand til dette. Ved at benytte de forskellige strategier er sygeplejerskerne i stand til at forholde sig til et semiotisk komplekst 'sted'. Samtidigt med at hovedkontoret som 'sted' kræver særlige sproglige resurser af sygeplejerskerne, er deres interaktion i rummet med til at skabe det som både en 'frontstage' og en 'backstage'. Min undersøgelse viser, hvordan mennesker i jobs med høje krav til professionalisme og ansigt udadtil stadig har et behov for at være personlige på deres arbejdsplads. Ved at sammenholde 'stedsteori' og 'metrosprogning' med bl.a. teori om registre og Goffmans teaterhypotese mener jeg også at have suppleret disse synspunkter med nye observationer.

LITTERATUR

- Agha, Asif (2007): "Chapter 3: Register Formations"
Language and Social Relations. Vol. 24.
Cambridge: Cambridge University Press.
- Bartlett, Tom; Yläanne, Virpi; Spilioti, Tereza; Aldridge-Waddon, Michelle (2020): Nursing handovers as unbounded and scalar events. *Applied Linguistics Review*, Vol.12 (3), 401-418.
- Bezemer, Jeff; Kress, Gunther; Cope, Alexandra (2012): Learning in the Operating Theatre: A Social Semiotic Perspective. In: Vivienne Cook, Caroline Daly, Mark Newman (ed.): *Work-based learning in clinical settings: Insights from socio-cultural perspectives*, 125-141. Radcliffe.
- Blommaert, J.M.E; Maly, I.E.L (2014). *Ethnographic Linguistic Landscape Analysis and Social Change: A Case Study*. *Tilburg Papers Culture Studies* 100, 1-27.
- Cresswell, Tim (2014). "Chapter 1: Introduction: Defining Place" *Place: An Introduction*. Somerset: Wiley.
- Gal, S.; Irvine, J. (2019). *Ingredients: Signs, Conjectures, Perspectives*. In *Signs of Difference: Language and Ideology in Social Life* (pp. 87-111). Cambridge: Cambridge University Press
- Goffman, Erving (1956). "Region And Region Behaviour" *The Presentation Of Self In Everyday Life*. University of Edinburgh Social Sciences Research Centre, pp. 66-86.
- Goffman, Erving (1986). *Frame Analysis: an Essay on the Organization of Experience*. Reprint. Boston: Northeastern University Press.

- Heller, Monica; Pietikäinen, Sari; Pujolar, Joan (2018). *Critical Sociolinguistic Research Methods: Studying Language Issues That Matter*. London: Routledge.
- Heritage, John; Maynard, Douglas (2006). *Communication in Medical Care: Interaction Between Primary Care Physicians and Patients*.
- Karrebæk, Martha Sif (2020). "Hvad betyder wallah?": Sociolinguistisk forandring, sprog-i-brug og arabisk i dansk. *NyS, Nydanske Sprogstudier*, 1 (58).
- Kroskrity, Paul V (2004). Chapter 22: Language Ideologies. In: Duranti, Alessandro. *A Companion to Linguistic Anthropology*. Malden, Mass. Blackwell.
- Lee, David S. (2001). The Morning Tea Break Ritual: A Case Study. *International journal of nursing practice* 7.2, 69–73.
- Pennycook, Alastair; Otsuji, Emi. (2014). Metrolingual multitasking and spatial repertoires: 'Pizza mo two minutes coming'. *Journal of Sociolinguistics*. 18/2, 161–184.
- Persson, Anders (2019). *Framing Social Interaction: Continuities and Cracks in Goffman's Frame Analysis*. London: Routledge.
- Roberts, Celia (2009). "Mince' or 'Mice'? Clinical Miscommunications and Patient Safety in a Linguistically Diverse Community. *Health Care Errors and Patient Safety*. Oxford, UK: Wiley-Blackwell. 112–128.
- Spilioti, Tereza; Aldridge-Waddon, Michelle; Bartlett, Tom; Yläne, Virpi (2019). *Conceptualising*

language awareness in healthcare communication: the case of nurse shift-change handover meetings. *Language Awareness*, 28:3, 207-226.

Stroeback, Pernille S. (2013). Let's Have a Cup of Coffee! Coffee and Coping Communities at Work. *Symbolic Interaction*, vol. 36, no. 4, pp. 381–397.

<https://apps-infomedia-dk.ep.fjernadgang.kb.dk/mediarkiv/link?articles=e85b8256>, set 11/10-2021

<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=trriage>, seen 11/10-2021

<https://www.dr.dk/nyheder/politik/konflikten-er-slut-folketinget-vedtager-indgreb-der-stopper-sygeplejerskernes>, set 11/10-2021

<https://apps-infomedia-dk.ep.fjernadgang.kb.dk/mediarkiv/link?articles=e85a7b69>, set 11/10-2021

<https://www.dr.dk/nyheder/penge/sygeplejersker-trodser-arbejdsretten-og-nedlaegger-igen-arbejdet-starter-alternativ>, set 11/10-2021

<https://www.dr.dk/nyheder/penge/sygeplejersker-styrer-mod-rekordlang-strejke-og-nu-udvider-den>, set 11/10-2021

**BISÆTTELSESRTITUALET SPROG I KONTEKST
- EN SPROGLIG-ETNOGRAFISK ANALYSE AF DET
FOLKEKIRKELIGE BISÆTTELSESRTITUALS SOCIALE PRAKSIS**

Caroline Højberg Raaby

INTRODUKTION

Når et menneske dør i Danmark, bliver dødsfaldet ofte markeret ved en rituel handling. I dag varetages ca. 80 % af danske begravelser af folkekirken og udføres via de ritualer, der er knyttet til den. Sognepræsten er begravelsesmyndigheden, dette er bestemt af kirkeministeriet (Kirkeministeriet; Danmarks Statistik). Der er altså tale om en kulturel begivenhed, som vedkommer et bredt spektrum af befolkningen på tværs af demografi. Idet folkekirkens afskedsritual er bygget op om sprog repræsenteret i fx læsning, bøn, tale og sang, finder jeg det relevant at undersøge sprogbrugen i denne særlige kommunikationssituation. Vendingen "at sige ordentligt farvel" fortæller os, at afskeden kræver en "(...) handling, som kan og gør noget særligt" (Rubow 1992, 25). Emnet er tidligere belyst gennem enten religionshistoriske (fx Sørensen 2013) eller antropologiske/etnografiske studier, der analyserer ritualernes kulturelle udbredelse og effekt (fx Rubow 1992) eller i et praktisk teologisk øjemed (fx Johansen 2010, 33).

Præstens værktøj til at hjælpe med den sidste afsked "i afdødes ånd" består af sprog. Sprog, som er anvendt i årtier og århundreder og som gentages igen og igen. Udsprunget af en sproglig og etnografisk forskningsinteresse ønsker jeg at undersøge og analysere det folkekirkelige bisættelsesrituals sproglige udførelse. Jeg fokuserer på ritualets forberedelser (samtalen med pårørende) og på ritualets ceremonielle udførelse (bisættelsen); begge dele er væsentlige for ritualets helhed. Med udgangspunkt i teori om bl.a. ritualer, deltagelse og sproglig socialisering undersøger jeg, hvordan deltagerne bruger sproget til at samhandle

i ritualet, med interaktionen og dets kontekster som min primære analysegenstand.

TEORI

Sproglig etnografi

Mit arbejde har udgangspunkt i en variant af sprogforskningen med fokus på sprog i brug. Retningen fokuserer på kommunikationen og dens betingelser under antagelsen af, at sprog skaber social handling, og at det er social handling. Forskningsretningen interesserer sig for, hvad sprog er i menneskers liv, og hvordan de bruger det til at leve deres liv (Hymes 1972, 41 i: Rampton et al. 2015, 24). Etnografiens teorier og metoder bidrager med en dybere forståelse af hverdagslivets kontekster til at forklare rammerne for og processerne bag sociale situationer (Heller et al. 2017, 2). Sprogdelen bidrager med analysemetoder og data, som kan fastholde og eksemplificere disse hverdagslige observationer.

Dette studie er sproglig etnografi, fordi jeg undersøger udførelsen af et udbredt kulturelt fænomen, bisættelsen, og jeg analyserer dets kontekst ud fra etnografiske såvel som sproglige perspektiver. Mine grundantagelser er, at deltagerne udøver disse kulturelle praksisser via sproget, og at ritualernes sproglige indhold er afgørende for deltagernes oplevelse af bisættelsesritualet som meningsfuldt. Jeg interesserer mig for måder, hvorpå det kulturelle fænomen forberedes og udføres med fokus på, hvordan fænomenet forstås af de professionelle praktikere.

Ritualisering

Ritualer, riter og ritualiseringer er diffuse begreber med forskellige associationer. Forståelsen af ritualer og de forskningsmæssige tilgange spænder vidt alt efter om fænomenet undersøges fx teologisk, antropologisk,

sociologisk eller sprogligt. Jeg vil karakterisere ritualer som sociale handlinger, der i deres gentagelse og udformning udtrykker mere end handlingen selv, og derfor ser jeg dem som symbolske. Denne forståelse understøttes af religionshistorikeren Catherine Bell i vendingen:

the simple imperative to *do* something in such a way that the doing itself gives the act a special or privileged status (Bell 1997, 168 i: Christensen et al. 2018, 76)

Ritualer er bl.a. beskrevet som et vindue ind til kulturelle fællesskaber og deres dynamikker, og ved at se på ritualer kan man som udenforstående og ikke-indviet få indblik i kulturelle fællesskabers måder at udføre handlinger på (Bell 1992, 3).

Ordbogens forklaring af 'ritualiseret' som det at "gøre noget til en tilbagevendende begivenhed der gentages i samme form" (jf. DDO), er nødvendig i artiklens kobling af ritualer og sprog. Genkendelighed og gentagelse karakteriserer ritualer, men kan også beskrive samtaler. Vi kan tale om ritualiseret sprogbrug i social interaktion, fx i hilsner og andre hverdagslige udvekslinger (Goffman 1981, 16ff; 62). Jeg anser derfor ikke kun selve begravelsesceremonien, men også andre interaktioner og situationer knyttet til ceremonien som udtryk for ritualiseret adfærd, dvs. gentaget, genkendelig, situationstilpasset og symbolsk (se Goffman 1981, 17). I forlængelse heraf arbejder jeg med et bredere ritualbegreb end studiets primære forskningsdeltagere, præsterne. I deres arbejde var den liturgiske vejledning for bisættelser selve ritualets indhold og jordpåkastelsen *ritualet*, der markerede overgangen og adskilte bisættelsen fra den almindelige gudstjeneste.

Ofte markerer den type ritualer, der kaldes overgangsriter, "(...) på forhånd givne overgange i livet, fx fra barn til voksen, fra ugift til gift" (Sørensen 2013, 131) – og her: fra levende til død. Den klassiske rituellitteratur indbefatter den franske etnolog og religionsforsker Arnold van Gennep og værket *Les rites de Passage* [1909] 'Overgangsriter/ritualer', som jeg kort vil introducere. Van Gennep opstiller en model for

den rituelle proces. Denne har ifølge ham tre faser: separations- eller udskillelsesfasen, hvor objektet (fx individet) skilles fra en vant sammenhæng, liminalitetsfasen, hvor overgangen vil finde sted og til sidst inkorporationsfasen, hvor objektet nu indgår i en ny sammenhæng i en tilstand skabt af riten (Sørensen 2013, 131ff). Antropologen Victor W. Turner har diskuteret den liminale fase yderligere. Denne fase kan karakteriseres som spændingsfeltet, hvor individet hverken hører til i den tidligere eller i den nye sammenhæng (Sørensen 2013, 132). Den liminale faser grænseløse, åbne rum bidrager med muligheder, men også med mulig fare, og derfor kan behovet for rituel kontrol være uhyre vigtigt for de involverede i processen (Sørensen 2013, 135). Artiklen behandler ikke data ritualteoretisk, men indsigterne er relevante. De fortæller os bl.a., at ritualer og deres genkendelighed ofte er knyttet til sårbare overgangssituationer. Dette gælder i særdeleshed døden og bisættelsen.

Deltagelse

Klassifikationen af ritualer som organiserede handlinger, der synliggør et bestemt kulturelt fællesskab, indbefatter også den sociale proces, deltagerne gennemløber på vejen mod at beherske dette fællesskabs praksis. I undersøgelsen af hvordan deltagerne forstår, fortolker og behersker bisættelsesritualets praksis og normer, ser jeg ikke blot deltagerne som talere af et særligt sprog, men også som talere af et bestemt kulturelt fællesskab (Ochs & Schieffelin 2011, 7). Dette omtales ofte som sproglig socialisering, og i det følgende uddyber dette begreb. Men fordi al deltagelse er situeret, beskriver jeg først den sociale situation gennem de dynamiske roller i en uddybning af forskellige deltagelsesroller på baggrund af Erving Goffmans "Footing" (1979).

Deltagelsesroller

Kort sagt er kommunikation en proces, hvor deltagere samskaber betydninger og meninger. Det er altså dialogisk og interaktionelt med afsendere og modtagere; traditionelt en meddelelse fra en *speaker* (fx A) til en *hearer* (fx B). Denne model er imidlertid mangelfuld. Den

forklarer ikke talesystemernes kontekst og mangler øje for deltagerne.

Goffman uddyber rollerne *speaker* (taler) og *hearer* (lytter) i kommunikationssituationer, der ifølge ham er afgrænset ved, at taler og lytter kan se og høre hinanden (Goffman 1979, 6). Han bruger ordet *footing* til at beskrive, hvordan vi "placere hinanden som deltagere i den sociale interaktion" (Scheuer 2005, 19). De konstante forandringer i *footing* forandrer aktørernes placering i forhold til hinanden og til det ytre (Scheuer 2005, 19). Forandringerne kan bestå af sproglige og ikke-sproglige markører, og alt har potentiale som indholdselementer i interaktionsanalysen, som både deltagere og analytikere udfører. Goffman skelner mellem den, som talen er henvendt til (*ratified hearer*), og andre potentielle lyttere (*unratified hearers*), hvoraf den adresserede/*ratified* lytter er den, taleren vender sin opmærksomhed mod, og som han forventer (eller intenderer) vil overtage talerrollen (Goffman 1979, 9). Taleren (*speaker*) definerer han først som den, der bevæger læberne: "(...) he is the talking machine" (Goffman 1979, 17). Han kalder denne rolle for *animatoren*: den, som man kan høre ordene blive ytret fra. Men talerrollen inkluderer andet og mere end bare at være den, der ytrer ordene. Fx kan det sagte være forfattet af en anden, og derfor introducerer han *author*:

"(...) someone who has selected the sentiments that are being expressed and the words in which they are encoded" (Goffman 1979, 17)

Den, på hvis vegne noget siges, kalder han *principal*:

"(...) someone whose beliefs have been told, someone who has committed himself to what the words say" (Goffman 1979, 17)

Der kan være én eller flere personer aktive i de sociale roller, som indgår i ytringens produktionsformat. Ofte vil taleren benytte sig af det kollektive "vi" frem for "jeg", hvis *animatoren* vil inkludere mere end selvet (Goffman 1979, 18). Også *figuren* fremhæver han:

den, som bliver portrætteret i *animatorens* ord (Goffman 1979, 19; Goodwin & Goodwin 2004, 224).

I min tolkning af Goffman forstår jeg *hearer* som en birolle i forhold til hovedrollen, *speaker*. Goffmans forståelse af *hearer* er også blevet kritiseret for at beskrive lytterrollen uden kognitiv refleksivitet, fx af Goodwin & Goodwin (2004) og Goodwin (2001), som fremhæver, at ikke kun taleren er udstyret med denne refleksivitet (Goodwin & Goodwin 2004, 240). I stedet findes der en vigtig pointe i den rolle, tilhøreren spiller i den koordinerede opførsel – det 'interaktive samarbejde', og termen deltagelse refererer til alle handlinger, der fremviser deltagelse (Goodwin & Goodwin 2005, 222). De forskellige aktører er ikke kun indlejret i visse kontekster, men er lige så meget medskabere af tekst såvel som kontekst. Goodwin fremhæver, at taleren forholder sig til lyttere som aktive medspillere, og derfor vil taleren tilpasse sin tale løbende til lytterens engagement (Goodwin 2001, 172-73). Al deltagelse er handling, og deltagelse kan udføres gennem alle mulige semiotiske ressourcer, fx ud over taleture også verbal minimalrespons, gestik, øjenkontakt, kroppens placering i et rum og lignende.

Sproglig socialisering

Sproglig socialisering handler om "Socialisering gennem brug af sprog og socialisering til brug af sprog" (Schieffelin 1990, 14 i: Karrebæk 2011, 19). Tilgangen er vokset ud af en lingvistisk-antropologisk antagelse af, at sprog er det vigtigste medium for børn/novicers forståelse for og brug af social og kulturel viden (Ochs & Schieffelin 2011, 1). Tilegnelsen og brugen af social og kulturel viden er nøgleordene i koblingen af denne teori til artiklen, fordi jeg her har til hensigt at undersøge, hvordan forskellige medlemmer af kulturelle fællesskaber (*communities*), erfarne som mindre erfarne, spinder "webs of meaning" i deltagelsen af bisættelsesritualet (Ochs & Schieffelin 2011, 2). For de involverede i socialiseringsprocessen handler det om at blive et passende socialt individ inden for denne bestemte sociale og kulturelle sammenhæng. Hvordan bliver man så det?

Processen fungerer som et dynamisk samspil, hvor rollerne er situationsbundne. Alle de udøvende i processen er (aktive) agenter i en kollaborativ socialiseringsproces, som

”mennesker gennemløber for at blive sociale aktører med viden om og beherskelse af praksisser og normer” (Karrebæk 2011, 18)

Den centrale relation i processen er mellem det mere erfarne medlem, eksperten, og det mindre erfarne medlem, novicen. Ofte er det en ældre person, der er eksperten, og en yngre, der er novicen (Ochs & Schieffelin 2011, 4). I betegnelserne 'novice' over for 'ekspert' ses allerede den relative socialisering; ingen af rollerne eksisterer uden den anden. De er relative, fordi man kun kan agere ekspert, når novicen validerer og anerkender ens autoritet. I anden fagterminologi beskrives novicer også som *new-comers*, der bliver mere erfarne medlemmer af et kulturelt fællesskab gennem aktiv deltagelse og samvær med mere erfarne medlemmer (fx Lave & Wenger 1991).

Fælles for alle former for socialisering er asymmetrien af viden og magt (Ochs & Schieffelin 2011, 6). Magten kan bestå af specialiseret viden, som giver eksperten muligheden for at praktisere ekspertrollen, som fx

(...) knowledge of religious and other texts, specialized lexicon, laws, rules, formulas, scientific findings, and eyewitness testimonials. (Ochs & Schieffelin 2011, 6)

Konkret antager jeg, at præsterne på grund af deres professionelle erfaring med samt viden om bisættelser i højere grad vil fremstå som ritualeksperter end de pårørende med mindre erfaring med bisættelser.

DATA OG METODE

Efter dødens indtrædelse og underskrivningen af lægens formelle dødsattest, er det normalt en bedemand eller pårørende, der står for at kontakte afdødes bopælssogn for en personattest (Kirkeministeriet). Anmelderen er kontaktperson i resten af forløbet, og informationen om en afdød i sognet sendes videre til sognepræsten med den ugentlige bisættelsesvagt. Sognepræsten kontakter kontaktpersonen og aftaler et møde. Kontaktpersonen skal inden da tage stilling til, hvorvidt dødsfaldet skal markeres rituelt og i så fald hvordan, fx borgerligt eller gejstligt. I feltarbejdet gik der ca. en uge fra samtalen med sognepræsten, til bisættelsen fandt sted, men praksis varierer på tværs af sognegrænser.

I artiklen gør jeg brug af data, jeg har fået adgang til gennem tre sognepræster i den danske folkekirke. Datasættet indeholder:

- Lydoptagelse af en bisættelsessamtale med tre pårørende og en sognepræst (uden min tilstedeværelse) (Samtale1/S1, ca. 50 min.)
- Lydoptagelse af efterfølgende bisættelse (med min tilstedeværelse) (Bisættelse1/B1, ca. 35 min.)
- Feltnoter fra en bisættelsessamtale med en pårørende og en sognepræst (med min tilstedeværelse, uden lydoptagelse) (Samtale2/S2)
- Feltnoter fra efterfølgende bisættelse (med min tilstedeværelse, uden lydoptagelse) (Bisættelse 2/B2)
- Lydoptagelse af et interview med en sognepræst (Præst1/P1, ca. 30 min., præst fra S1 og B1)
- Lydoptagelse af et interview med en sognepræst (Præst2/P2, ca. 60 min.)
- Skriftlige udgaver af bisættelsestaler (B1 og B2)
- Feltdagbog

Grundet emnets følsomhed var det nødvendigt at have en åben indstilling til dataindsamlingen. To ud af de tre præster, der deltog, lod mig få adgang til selve bisættelsen, og præsterne stod i alle tilfælde for

kontakten med familierne og for informering om samtykke. Jeg er blevet introduceret både med ord som "den studerende," og "praktikant", og uden ord, hvor det at jeg fulgtes med præsten, var tavs, men tilstrækkelig legitimation for min tilstedeværelse. Jeg forsøgte at opføre mig respektfuldt ved at være stille i samtalerne og i ceremonierne, og til bibellæsningerne rejste jeg mig op og satte mig ned på lige fod med de øvrige kirkegængere.

Jeg brugte præsterne som sparringspartnere i forhold til min rolle og indgang til disse for fremmede lukkede rum. At præsterne blev de væsentligste forskningsdeltagere, var derfor et praktisk anliggende, fordi de var vejen ind til den særlige interaktions-situation, men udgjorde i sig selv også nødvendig del af ritualen.

Analysen inddrager flere forskellige slags data, hvor mit hovedfokus er centreret om S1 og B1, fordi disse hviler på lydoptagelser af interaktion, som jeg siden har fastholdt i skrift i transskriptioner. S2 og B2 benytter jeg i mindre grad, da empiri derfra indbefatter min feltdagbog og hukommelse. Deltagerne P1 og P2 bidrager med professionel 'ekspert'-viden, der fungerer som baggrundsinformation. Valget af ordet 'bisættelse' frem for 'begravelse' skyldes feltarbejdets omstændigheder.

Alle proprier i transskriptionerne er pseudonymer, og transskriptionerne er udført i henhold til samtalegrammatik.dk (Aarhus Universitet).

ANALYSE AF EMPIRISK DATA

Overgangsritualerne hjælper os til at håndtere de svære overgange og uvished om liv og død. Det gør de bl.a. ved at have veletablerede formater, dvs. måder at udføre ritualen på. Det viser jeg også gælder for bisættelser, og jeg udfolder denne demonstration gennem to underoverskrifter: samtalen og ceremonien.

Analysen viser, hvordan ritualen forberedes og praktiseres gennem eksempler fra samtalen, der

supplerer særligt bisættelsestalen i ceremonien. Selvom ceremonien umiddelbart synes at praktisere en dybere stadfæstet og normeret kultur (Ritualbog 2014, 120-23), mener jeg, at begge sociale begivenheder rummer ritualiseret sprog og opførsel.

Samtalen

En folkekirkelig socialiseringsproces

Deltagerne har forskellige forudsætninger i forhold til at deltage i ritualen, hvad fx angår erfaring og følelsesmæssig involvering. Men om end man er nær eller perifer pårørende, professionel eller ej, så kræver det at være deltager i en bisættelse kendskab til den kulturelle praksis. Nedenstående eksempel viser, hvordan en ritualiseringsproces kan foregå på interaktionsniveau: Ved S1 er de to døtre ('Lotte' og 'Birte') og barnebarnet ('Malene') før samtalen med sognepræsten enige om, at deres mor/mormor ikke skal bæres ud af kirken som bisættelsens afslutning. Det skal hun ikke, fordi de kun er de tre tætte pårørende, og de er i tvivl om, om deres fysiske evner rækker til kisteudbæring. Præsten modsætter sig dette ønske:

Nå, I skulle *ikke* bære kisten ud?

Lotte (L), Præst (P)

- 1 P: nå i skulle ↑ikke bære kisten ud
- 2 L: nej vi regner sådan set med at
- 3 kisten bliver stående
- 4 P: okay
- 5 L: og det er mere fordi (.) altså vi
- 6 er den her meget lille familie og
- 7 øh(.) vi kan forstå at kisten er
- 8 meget tung og vi føler at hvis den
- 9 skal bæres ud så skal den bæres ud
- 10 af de rigtige mennesker der skal
- 11 bære (.) og der er umiddelbart jeg
- 12 ved ikke rigtigt om (.) om vi føler
- 13 vi har seks som ville kunne bære
- 14 P: i kan ikke selv⁷
- (...)
- 15 L: men det synes jeg kunne være fint
- 16 hvis vi kan det (.) bære den ud
- 17 P: altså jeg vil helst skal jeg sige

18 L: okay
 19 P: for jeg har det skidt med på en
 20 eller anden måde at efterlade nogen
 21 i kirken
 22 ((bekræftende minimalrespons))
 23 P: jeg efterlod jo heller ikke dig i
 24 kirken efter konfirmationen i kirken
 25 ((til Malene)) tænk hvis du skulle
 26 sidde heroppe resten af livet det
 27 var dog skrækkelig
 28 L: men der er jo også en handling i
 29 det(.) det er rigtigt
 (...)
 30 P: nu har hun jo båret jer mange gange
 31 (.)↑kunne i så ikke bære hende til
 32 det sidste

(Uddrag, S1)

Et omdrejningspunkt i passagen er verbet 'at bære', der kan tage konkrete objekter, fx en kiste (l. 1), men også har potentiale til at indgå i en overført betydning. Uden at gå i detaljer med metafor-teori så appellerer verbet til en gængs kropslig erfaring af at løfte noget tungt, og denne konkrete, fysiske oplevelses erfaringsegenskaber kan overføres til flere såkaldte målområder (Lakoff & Johnson 1980). Familien og præsten er enige om, at kisteudbæringen ikke *bære* er en fysisk handling, der indebærer at holde noget løftet over en kort eller lang afstand (jf. DDO). Der er mere på spil i handlingen, men de er ikke enige om, hvor tæt den overførte betydning er forbundet med verbets kildedomæne. Præstens spørgsmål illustrerer, hvad han knytter til kisteudbæringen: At de som familie ikke kun bør mærke den fysiske tyngde af kisten, men også en åndelig/mental belastning af den tyngende sorg. Kisteudbæringen er ifølge ham en nødvendig del af at *bære* sorgen i processen mod at *bære* afdøde med videre, på vejen væk fra liminalitet og ind i inkorporationsfasen. Når kisten er ude af kirken, i jorden eller brændt, så er den et nyt sted rent fysisk. Det er handlingen 'at bære', der kan føre til handlingen 'at blive brændt' som igen er en forudsætning for at afdøde kan genopstå. Derfor ser han det at bære kisten ud som en passende afslutning på ritualen. Men man kunne overveje hvem præsten (som

animator) ytrer l. 19-21 på vegne af. Hvem er *author*? Og hvem er *principal*?

Umiddelbart ytrer præsten sig på egne vegne, men samtidig er præsten institutionel repræsentant. Liturgien sætter rammerne for ritualet, selvom ritualvejledningen faktisk intet siger om kisteudbæring (Ritualbogen 2014, 120-123). Spørgsmålet om, hvor talerens autoritet og ekspertise stammer fra, er dermed ikke ligetil og indebærer en større diskussion om fx folkekirken som institution, præsters selvrefleksivitet i forhold til erhvervet osv.

Eksemplet med kisteudbæringen viser, hvordan deltagerne placerer hinanden i den sociale interaktion (*footing*), i den sproglige socialiseringsproces: Præsten er i dette uddrag det erfarne medlem (eksperten) i den kulturelt forankrede aktivitet BISÆTTELSE, der i denne situation demonstrerer og påvirker de mindre erfarne medlemmer (novicerne) i forhold til, hvordan de skal handle. Disse handlinger synliggør det kulturelle fællesskab, denne aktivitet er del af (Karrebæk 2011, 18). Socialiseringen er gensidig, fordi familien aktualiserer præstens rolle som ekspert, hvilket socialiserer præsten til at agere præst (og ritualekspert). Fordi pågældende præst i denne interaktionsramme agerer og anerkendes som ekspert i forhold til ritualet, får hans ytringer ekstra tyngde, og han ender med at få indfriet sit ønske om, at ingen skal efterlades i kirken. Den ene af døtrene bifalder og tilføjer: "men der er jo også en handling i det (.) det er rigtigt" (l. 28-29). Her er det usikkert, om hun animerer præstens indhold (som *author/principal*) eller eget. I eksemplet positionerer han sig som ekspert ved at trække på sin professionelle erfaring, og hun og familien understreger og validerer ekspertrollen ved at lytte til og efterkomme hans råd. På denne måde bliver novicerne, de pårørende, i samværet med eksperten, præsten, mere bekendte med ritualets "passende" sociale handlinger.

I eksemplet demonstreres sproghandlingens tre handlinger (Austin 1997): Han *siger* noget: "jeg har det skidt med det", han *gør* noget "jeg siger det for at advare jer om, at I vil fortryde, hvis I ikke bærer hende ud", han *får noget til at ske*: De opfatter hans ytring som handlingsregulerende og går med til at bære afdøde ud,

den perlokutionære effekt, som efterkommes til selve ceremonien. Gennem disse sproghandlinger sætter præsten de øvrige deltagere ind i ritualets potentielle betydninger og får dem til at ændre praksis gennem socialiseringsprocessen.

Kunsten at skrive en bisættelsestale

Samtalen demonstrerer ikke kun en dynamisk socialiseringsproces, men har også til formål at personliggøre ceremonien gennem talen. P1 og P2 fremhæver dog i interviews, at det er særligt kendetegnende for bisættelsesritualet, at individet ophæves, når det indgår i den større sammenhæng i kirken. Det vil sige, at man holder bisættelser på nogenlunde samme måde, lige meget om der er pårørende eller ej, og lige meget om disse har holdninger til indholdet eller ej: "det er på en eller anden måde der alting ikke bare er unikt men noget der gælder for alle" (Uddrag, P2). Dette udsagn falder i tråd med teorierne om overgangsritualer og om liminalitetsfasens behov for struktur og genkendelighed under den rituelle kontrol (fx Sørensen 2013).

På samme tid som det individuelle ophæves i ritualet, så fungerer afdødes liv og historie i feltarbejdet som *figur* i bisættelsessamtalerne og talerne i ceremonien, hvor afdødes livshistorie er den historie, der formidles inden for den større ramme af kristendommen. Jeg spørger begge præster, for hvis skyld man holder bisættelser, og hvem man taler til. Begge svarer uforbeholdent, at det er for de efterladte, til håb, til trøst, til genkendelse "i afdødes ånd". Men det er ikke så simpelt, for selv uden pårørende eller med svære familierelationer: "der har man også en opgave som præst (.) (...) at holde fast i (.) i den værdighed (...) det er det menneskesyn vi præsenterer herinde" (Uddrag, P1).

Præsten taler her med kollektiviseret "vi" som repræsentant for en institution med et særligt menneskesyn, hvor alle mennesker er lige i afskeden. Samtidig er han i situationerne med S1+B1 både taler på vegne af og til en familie, som (gen)kender afdøde på forskellige måder, alt efter hvilken relation de har haft til afdøde. Dette komplicerede udsigelsesforhold er

interessant, men jeg kan kun berøre det overfladisk her af pladshensyn.

Ved S2 er søsteren til afdøde blevet bedt om at tale på vegne af sine søskende, og det er hendes (af familien uddelegerede) rolle at fortælle om deres bror til præsten. I feltdagbogen noterer jeg:

Der skal ikke siges "for meget", der skal siges "det rigtige", og der er mange ting, som hun ikke må nævne i sin tale. (Uddrag, feltdagbog)

Kvinden fortæller detaljerigt om sin bror til præsten og mig om fx sygdom, dødsøjeblikket, relationer mv. "Men meget af det skal ikke med: det er "det gode" præsten skal sige i kirken" (Uddrag, feltdagbog). Det er uklart, hvad der menes med "det rigtige" og "det gode". I forlængelse af socialiseringsteorien og forrige afsnits analytiske pointer tolker jeg "det rigtige" som det, søsteren forstår som det socialt passende til ritualkonteksten. I forhold til hvad der er socialt passende, støtter hun sig til ritualekspertens vurdering og erfaring med denne kulturelle praksis. Derfor lader hun det konkrete indhold af "det rigtige" være helt op til præstens fortolkning. I følgende tale (B2) viser præsten sit bud på "det gode og rigtige" i en balancering mellem universelt og specifikt indhold, fx:

Når vi tror, at livet stammer fra Gud, siger vi samtidig at vi tror at Gud tilkender menneskelivet værdi. At ethvert menneskes liv har værdi for ham. Hvordan Jørgens liv havde værdi, fortalte Kirsten om (...)
(Uddrag, tale ved B2. Skrifttype og størrelse er uændret.)

Det er uvist, om søsteren opfatter præstens tolkning af "det rigtige" som den rigtige. Med til samtalen havde kvinden en håndskrevet note om afdødes profession, fritidsinteresser, navne på personer og steder organiseret i kronologisk rækkefølge – en tidslinje for liv. Det er denne tidslinje, som præsten baserer det person-

bundne indhold på i et resume af, *hvad* vedkommende har brugt sin tid på i livet, og *hvor* han har brugt denne tid:

Som stor dreng cyklede Jørgen til Hobro for at se fodbold på Hobro stadion, for han var allerede tidligt sportsinteresseret og spillede selv badminton og fodbold. (...) Jørgen kom i malerlære og blev maler – og ernærede sig ved det. (Uddrag, tale ved B2)

Det er specifikke og individualiserede, men ikke sensitive og alt for ømtålelige detaljer fra afdødes liv (i søsterens optik), som præsten har genfortolket i denne nye sociale og kulturelle kontekst i kirken.

Ceremonien

Følgende afsnit analyserer kommunikationssituationen i kirken: Hvem siger hvad hvornår og hvordan?

Talesituationen

Kirkens rum er præstens arena. Præsten er placeret centralt i rummet med mikrofon på og forventes at føre ordet som primær taler (foreløbigt *animator*), idet kirkebænkene vender mod præsten og kisten, og alles øjne hviler på disse to centrale visuelle pejlemærker. Den ene kan tale, den anden kan ikke. Ved liturgiske handlinger er præstens typisk iklædt sin embedsdragt, præstekjolen, som afspejler præstens tilhørsforhold til jobbet. Det er ikke en uvigtig detalje, fordi denne uniform er tung, så "den kan godt bære det ubærlige" og transformerer "så bliver jeg virkelig (.) præst (.)" (Uddrag, P2). Disse udtalelser viser igen tilbage til teorier om rituel socialisering; her er rummet og dets rammer også med til at understøtte præstens autoritet.

Ved B1 er præsten den eneste taler med undtagelse af en kort tale af afdødes døtre i slutningen af bisættelsen, og ved B2 er præsten uden undtagelse eneste taler i kirken. Der er derfor tale om et relativt

simpelt taler-lytter-forhold med en monologisk taler til en tavs modtager. Men et træk ved ritualsprog er bl.a., at når præstens ord er medierende, er kommunikations-situationen per definition kompliceret (fx Cook & Walter 2005, 369). Ordene er fx medierende, når præsten i ceremonien er *animator*, men ikke nødvendigvis *author*. Det er han, når han taler på vegne af nogle af tilhørerne – og endda med tilhørernes ordvalg i talen:

Brumbassen

Lotte (L), Malene (M), Præst (P)

- 1 L: hun var bare (.) hun gav ikke op hun
2 blev bare ved med at håbe at tingene
3 ville blive bedre
4 M: vi kaldte hende brumbassen fordi
5 P: ↑BRUMBASSE
6 M: ja i cirka ti år eller sådan noget
7 fordi hun kunne ikke flyve men hun
8 fløj (.)

(Uddrag, S1)

Via denne billeddannelse skaber familien en samlet fortælling om afdøde, som også kommer til at præge det billedlige indhold i præstens tale ved B1 i et samspil mellem samtale og ceremoni. I dette uddrag B1 kan vi se, hvordan medinddragelsen konkret kommer til udtryk:

Talen, B1

Præst (P)

- 1 P: hvor har det været ↑godt (.) festligt
2 og ikke mindst (.) sødt (.) (...) maja
3 ville livet og hun ville gerne livet
4 (.) især det blomstrede og foldede sig
5 ud for hende (.) sammen med de tre
6 andre i firkløveret men jo ikke kun
7 jer (.) men måske meget jer (.) så
8 gjaldt det jo for hende i enhver
9 sammenhæng og situation og relation at
10 folde sig ud (.) folde det <gode liv
11 ud> what a wonderful ↓world
(...)
12 hun satte pris på skønhed (.) og godhed
13 (.) at livet var fuld af gaver som hun

14 gerne ville værne om og det gjorde hun
15 nok ↑allerbedst ved at dele ud af dem
16 (0.3) generøst (.) så hun kunne
17 herliggøre andres liv og det er jo lige
18 præcis den evangeliske pointe (.) at et
19 er at man selv er herlig men hvis man
20 så og kan herliggøre de andre (.) hun
21 sugede livet ud af livet (.) og ville
22 allerhelst dele livet med andre som en
23 bi eller som malene sagde (.) en
24 brumbasse (.) der henter nektar ud af
25 blomsten og befrugter andre (.) hun VAR
26 en brumbasse der ville flyve lige til
27 det sidste (.) det er lidt svært for
28 brumbasser men (.) når man har
29 herligheden og gudskraften i sig (.)
30 whats the problem hvilken herlighed
(Uddrag, B1)

Det er en artikel i sig selv at lave en stilistisk analyse af talen, og mit feltarbejde lægger i høj grad op til nærmere undersøgelse af ritualsprogets mulige – genkendelige – *form- og registertræk* i studier af det rituelle register og dets performance (Agha 2006). Jeg vil her kun kort kommentere stilistikken. I l. 1 er P1 fortolker af pårørendes samlede fortælling om afdødes jordiske liv, og udførelsen vidner om en retorisk bevidsthed. Den retoriske bevidsthed ses fx i, at han benytter sig af gentagelser i dobbelt forstand: både gentagelser af sig selv som retorisk virkemiddel i taleudførelsen, men også til at fremhæve væsentlige indholdselementer fra samtalen med pårørende, fx i l. 3. Hans øje for gentagelser kan også ses i parallelismen i l. 9, hvor han med emfatisk tryk understreger de udtalemæssige ligheder i afledningen i: *situa-tion* og *rela-tion*. Han taler langsomt, når han kommer til noget, han har forstået som væsentlige fra samtalen forinden: det . gode . liv som temaet for afdødes liv (l. 10-11). Han bekræfter familiens sammenligning af brumbassens egenskaber og afdøde ved metaforen: "hun VAR en brumbasse" (l. 25-26).

Især denne gentagelse af familiens lighedsrelation mellem afdødes stædighed og vedholdenhed og brumbassens egenskaber understreger, hvem det er, der skal

føle sig hørt i kirken og i præstens tale: Dem, der har artikuleret og forfattet ordene. Han inkluderer familien eksplicit ved at referere til deres samtale ugen forinden i l. 23, og ved at efterkomme deres ønske om inddragelse af "familiesangen" *What a wonderful world*. Den spilles som postludium ved kisteudbæringen, og 'herlighed' dominerer talens samlede tema. Jeg tolker de nære pårørende som *ratified hearers*, men også som primære modtagere i særligt denne del af bisættelsen. Det er dog uden, at de forventes at overtage talerrollen – måske fordi de allerede har sagt ordene? Det er præstens opgave at *de-, con- og entextualize* deres bidrag til talen (Bauman & Briggs 1990) gennem spørgsmål som:

Hvad *er* et menneske?

Hvad *var* dette menneske?

Hvad *er* og *var* dette menneske *for* de efterladte?

Præsten og familien har haft den samtale, S1, som præsten inddrager som kontekst i en ny kontekst, hvor herligheden (fra *What a wonderful world*) er "lige præcis den evangeliske pointe" (l. 17-18). Fortælsesituationen er kompliceret, fordi de pårørende ikke kun er primære modtagere, men også *authors* i talen. Præstens *ratified hearers* er dog ikke kun familien, som jeg først pointerede, men også de andre tilstedeværende i kirken, hvilket præsten gør opmærksom på i l. 6-7.

Hvad rollen som fortolker af *authors* bidrag indebærer, er, som tidligere nævnt, en større teoretisk og tværfaglig diskussion. Præsten skiller livshistorien (som den er formidlet af familien) ad og fortolker den i nye kontekster lig *principal*-rollen, men i en kulturelt forankret kontekst, hvor han også medierer evangelisk indhold som repræsentant af en institution. Det er derfor svært at drage tydelige grænser for, hvornår præsten taler fra eget synspunkt, fra institutionens eller familiens i henhold til *footing* (Goffman 1979, 22). Vi kan vist nøjes med at understrege det komplicerede i talesituationen. Det gør, at præsten ofte må løse opgaven med bisættelsestalen ved at balancere indholdet mellem detaljer fra et konkret, levet menneskeliv og generelle udtalelser om menneskelivet.

OPSAMLING

Dette studie er med til at etablere en forståelse af bisættelsesritualets kommunikationssituation; af den kulturelle begivenheds sociale ramme og deltagere i analyser af ritualets opbygning gennem og brug af sprog. I bisættelsesritualet begiver præsterne sig udi kunsten "at sige farvel", og dette gøres via sproget. Visse forventninger er etableret på forhånd i en socialiseret og sprogligt artikuleret ramme. Derfor agerer præsterne eksperter på begivenheder i kirken, og familierne agerer novicer, der beder præsten om råd til bisættelsens form og indhold (fx S1). Bisættelsessamtalens bidrag er med til at konstituere den sociale og kulturelle kontekst, som udfoldes i ceremonien i et genkendeligt og ritualiseret sprog. Vi har set, at samtalerne forinden bisættelsen udgør en vigtig del af ritualet. Samtalerne rummer ikke en lige så fast struktur, som liturgien normerer, men dens kontekster og sprog bærer præg af ritualiseret adfærd, når præsten skal forløse ord om afdøde. Det er derfor ofte de samme spørgsmål, de stiller til familierne. På grund af disse samtaler kan præsten agere *animator* på familiens vegne som *authors* i ceremonien, men spørgsmålet om *principal*-rollen er mere kompliceret og står stadig ubesvaret hen. Udsigelsesforholdet kompliceres yderligere af, at afdøde før dødens indtræden har haft medindflydelse på familiens fortællinger om sig selv, men jeg beskæftiger mig i artiklen ikke yderligere med afdøde. Det gør jeg bl.a. ikke, fordi bisættelsens adresserede og intenderede modtagere er familien selv (uden forventet taletur) ifølge præsterne. Familien og menigheden er tavse til selve ceremonien, men aktive deltagere i bisættelsesritualet, hvis indhold de delvist selv har været med til at etablere med genkendelige fortællinger. I denne kontekst er de og den afdøde også i nogen grad opløst til N.N i bisættelsens kultur-stadfæstede og etablerede form.

Jeg spurgte P1, om han forstod bisættelsen som et overgangsritual, hvor man sætter punktum, komma – eller tankestreg: "jeg tror mest på kommaet", svarede han. Som hans fortolkning er denne artikel snarere et komma i forståelsen af, hvordan vi sprogligt

og etnografisk udfører bisættelser end et decideret punktum.

LITTERATUR

- Agha, Asif (2006): *Language and social relations*.
Cambridge: Cambridge University Press.
- Austin, John L. (1997): *Ord der virker*. København:
Gyldendal.
- Bauman, Richard & Charles L. Briggs (1990): *Poetics
and Performance as Critical Perspectives on
Language and Social Life*. *Annual Review of
Anthropology*, 19, 59-88.
- Bell, Catherine (1992): *Ritual theory, ritual practice*.
New York: Oxford University Press.
- Christensen, Dorthe Refslund et al. (2018):
RITUALISERING OG FORÆLDRESKAB:
SORGPRAKSISSER HOS FORÆLDRE, DER HAR
MISTET ET SPÆDBARN. *Psyke & Logos*, 38, 74-
91.
- Cook, Guy & Tony Walter (2005): *Rewritten rites:
language and social relations in traditional and
contemporary funerals*. *Discourse & Society*, 16
(3), 365-391.
- Goffman, Erving (1979): *Footing*. *Semiotica*, 25, 1979,
1-30.
- Goffman, Erving (1981): *Forms of talk*. Oxford: Basil
Blackwell Publisher.
- Goodwin, Marjorie (2001): *Key Terms in Language and
Culture*. USA: Blackwell Publishers Ltd.
- Goodwin, Charles & Marjorie H. Goodwin (2004):
Participation. I: Alessandro Duranti (red.): A

- Companion to Linguistic Anthropology, 222-244.
USA: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Gudstjenesteordning for Den Danske Folkekirke (2014):
RITUALBOG. København: Det Kgl. Vajsenhus'
Forlag.
- Heller, Monica, et al. (2017): Critical Sociolinguistic
Research Methods: Studying Language Issues
That Matter. UK: Taylor & Francis Group.
- Johansen, Kirstine Helboe (2010): Folkekirke – ritualer i
stabilitet og forandring. Religionspædagogisk
Forum, 3, 27-38.
- Karrebæk, Martha S. (2011): AT BLIVE ET
BØRNEHAVEBARN – EN MINORITETSDRENGS
SPROG, INTERAKTION OG DELTAGELSE I
BØRNEFÆLLESSKABET. Københavnerstudier i
tosprogethed, 62, 17-22.
- Kirkeministeriet (1975): Bekendtgørelse om begravelse
og ligbrænding. Web:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/1975/593>.
D. 17.9.21.
- Kirkeministeriet (u.å.): Dødsfald. Web:
<https://www.borger.dk/sundhed-og-sygdom/Doedsfald-og-begravelse/Doedsfald>
D.17.9.21.
- Lakoff, George & Mark Johnson (1980): Metaphors We
Live by. Chicago: University of Chicago Press.
- Lave, Jean & Etienne Wenger (1991): Situated
Learning. Cambridge: Cambridge Univeristy
Press.
- Ochs, Elinor & Bambi B. Schieffelin (2011): The Theory
of Language Socialization. I: Alessandro Duranti
et al. (red): The Handbook of Language
Socialization, 1-22. USA: John Wiley & Sons,
Incorporated.

- Penner, Hans H. (2016): Ritual. Web:
<https://www.britannica.com/topic/ritual>. D.
17.9.21.
- Rampton, Ben et al. (2015): Theory and Method in
Linguistic Ethnography. I: Julia Snell et al. (red):
Linguistic Ethnography – Interdisciplinary
Explorations, 14-50. UK: Palgrave Macmillan.
- Rubow, Cecilie (1992): At sige ordentligt farvel – om
begravelser i Danmark. Frederiksberg: Forlaget
ANIS.
- Scheuer, Jan (2005): Indgange til samtaler –
Samtaleanalyse som konversationsanalyse,
dialogisme og kritisk diskursanalyse. København:
Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Snell, Julia et al. (2015): An Introduction to Linguistic
Ethnography: Interdisciplinary Explorations. I:
Julia Snell et al. (red): Linguistic Ethnography –
Interdisciplinary Explorations, 1-13. UK: Palgrave
Macmillan.
- Sørensen, Jørgen Podemann (2013): Ritual og praksis –
Tanke, sprog og handling i komparativt
religionshistorisk perspektiv. København: Books
on Demand.
- Aarhus Universitet (2021): Udskriftssystem. Web:
<https://samtalegrammatik.dk/start-her/udskriftssystem/>. D. 17.9.21.

DANSEN OM IDENTITETEN – ET ETNOGRAFISK STUDIE AF IDENTITETSSKABELSE BLANDT TEENAGEPIGER ENGAGERET I ET DANSEFÆLLESSKAB

Mianel Camille Bisgaard

INDLEDNING

I denne undersøgelse har jeg taget udgangspunkt i en undren over, hvordan opfattelse af identitet udspiller sig hos en gruppe 13-14-årige teenagepiger (herefter refereret til som "pigerne" eller "danserne"), der går til moderne dans på en musikskole. Moderne dans kræver, at udøveren er bevidst om sine egne styrker og svagheder, og hvordan man udtrykker sig forskelligartet – med andre ord stiller det krav til identitetsudviklingen hos udøveren.

Danserne, der er genstand for denne artikel, udleder en stor energi og har et sammenhold, som jeg er fascineret af. Dansernes autenticitet (Olszewski, 2008: 64) tyder på, at de har godt styr på sig selv, og det de beskæftiger sig med, fordi de er forankret i et fællesskab og har en fælles interesse. Det er tilfældet, selvom de er teenagere, og ifølge Erikson (1968) burde befinde sig i en udviklingskrise.

I februar 2020 overværede jeg som led i musikskolens årlige teaterkoncert dansernes måde at interagere med nogle ældre drenge, der spillede i bands på musikskolen. Jeg iagttog, hvordan danserne nemt og bekvemt henvendte sig til flere af drengene og ikke bare snakkede med drengene, men på eget initiativ lærte dem dansemoves, som de i fællesskab udfoldede på scenen under teaterkoncerterne. Det ville jeg ikke selv have haft mod til, da jeg var i deres alder!

Jeg vil på den baggrund undersøge, hvordan jeg via sprogligt etnografiske analyser kan belyse, om

danserne har fundet et identitetsmæssigt holdepunkt i deres fælles passion for dans.

Min undersøgelse tager udgangspunkt i observationer af dansegruppen foretaget på omtalte musikskole samt samtaler med dansernes underviser. Jeg vil inddrage feltnoter fra disse to forskellige datatyper. Derudover vil jeg trække på lydoptaget data fra et semistruktureret gruppeinterview med danserne samt videomateriale, som er blevet postet på dansernes Instagramkonto.

Først vil jeg præsentere den teori og de begreber, som undersøgelsen bygger på. Herefter følger en præsentation af genren moderne dans, hvilket kan give læseren et indblik i, hvorfor netop moderne dans er interessant i en undersøgelse om identitet. Dernæst følger en præsentation af mine metodiske overvejelser i forbindelse med indsamling af data, og måden de analyseres på, hvorefter analysen af de indsamlede data følger. Slutteligt kommer en konklusion, der besvarer mit undersøgelsesspørgsmål.

TEORETISK RAMME

Artiklen knytter etnografisk metode til temaet identitetsudvikling. Forskning i identitetskonceptet er et bredt felt, der spreder sig fra sociologi til psykologi (Madsen 2008: 43). Jeg har valgt at fokusere på en gruppe teenagepigens identitetsopfattelse både som gruppe, og som individer. Denne gruppe af teenagepiger har som fællesnævner, at de alle er i teenageårene (14-16 år) og danser moderne dans på en musikskole på Sjælland. Til at kaste lys over mit undersøgelsesspørgsmål har jeg udvalgt Jan Blommaerts (Blommaert, 2005) teori om identitet og semiotiske resurser. Her vil jeg holde fokus på dansen som den identitetsopbyggende ressource. Derudover har jeg valgt at trække på Brubaker & Coopers (Brubaker & Cooper, 2000) refleksioner over begrebet gruppeidentitet, og det sammenholder jeg med

Etienne Wengers begreb om praksisfællesskaber (Wenger, 2001), da begge teorier behandler, hvad der binder en gruppe sammen. Ydermere har jeg inkluderet Erik H. Eriksons teori om individets udvikling i de tidlige teenageår (Erikson, 1968). Slutteligt har jeg inddraget Brandon Olszewski undersøgelse af dans (Olszewski, 2008), da den understreger mine pointer i forhold til moderne dans om, at selvstændighed og samhørighed er en nødvendighed i denne udtryksform.

I min analyse af det udvalgte datamateriale har jeg benyttet mig af begrebet om sprogning. Ved sprogning menes der en social proces, hvor der kan kommunikeres med alle de tilgængelige sproglige ressourcer, hvilket inkluderer tale, skrift, kropssprog, gestik osv. (Karrebæk et al., 2015). Jeg har fundet dette relevant, da danserne kommunikerer både verbalt og non-verbalt, hvilket bidrager til det samlede indtryk af deres identitet.

Identitetsopbyggende ressourcer

Ifølge sociolingvisten Jan Blommaert skal identitet på den ene side forstås som individets egen opfattelse af sig selv (selvopfattelse udtrykt gennem selv-præsentation); mens identitet på den anden side skal forstås som den karakteristisk, andre vil beskrive én med (Madsen, 2008: 44). Her menes bl.a. den måde, andre er i stand til at forstå de indtryk, man gerne vil efterlade. Hvordan indtryk opfattes, kan variere alt efter, hvilken situation, gruppesammensætning eller stemning osv. man befinder sig i. Der kan derfor være forskel på den identitet, man gerne vil udtrykke, og den identitet, man bliver tillagt af andre (Madsen, 2008: 44).

Blommaert lægger vægt på, at denne identifikation involverer en semiotisk repræsentationsproces. Ved en semiotisk repræsentationsproces forstås individers forståelse af tegn, som sendes og opfattes (Blommaert, 2005: 203). Vi skaber og fortolker tegn hele tiden, og identitet er derfor en proces snarere end en statisk egenskab. Det er desuden en samkonstruktion, for vi er ikke alene om den proces, der i øvrigt bygger på anvendelse af mange forskellige identitetsressourcer – semiotiske udtryk. Blommaert skriver herom:

"People construct identities out of specific configurations of semiotic resources, and, consequently (...) identity repertoires will likewise be conditioned by unequal forms of access to particular identity-building resources." (Blommaert, 2005: 207).

Identiteten konstrueres altså ifølge Blommaert gennem en blanding af forskellige semiotiske ressourcer, og et identitetsrepertoire bliver til på baggrund af en ulige adgang til identitetsopbyggende ressourcer. I denne artikel vil der blive argumenteret for, at en af dansernes væsentligste identitetsopbyggende ressourcer er moderne dans.

Eriksons 5. fase

For at forstå baggrunden for dansernes tilvalg af moderne dans som identitetsopbyggende ressource har jeg fundet det relevant at inddrage udviklingspsykologen Erik H. Eriksons teori om individets udvikling. Ifølge ham befinder pigerne sig aldersmæssigt midt i en udviklingsfase, der har at gøre med deres identitetsudvikling og -opbygning (Erikson, 1968: 83).

Erikson, der er blevet kaldt 'identitetsbegrebets fader', byggede på Freuds teorier inden for psykoanalysen. Erikson var optaget af, hvordan individet tilpasser sig eller udvikler sig i samspil med omgivelserne, og hvordan personlighedsudviklingen sker i otte faser efter, hvad han så som et forudbestemt mønster (Liv & Larsen, 2019: 93). Særligt er den femte fase interessant for denne artikel, da den handler om ungdommen (12-18 år / fasen mellem at være barn og voksen). Ifølge Erikson skal unge mennesker blive hele mennesker i deres egen ret, hvilket finder sted på et udviklingstrin præget af fysisk vækst, kønsmodning og social bevidsthed. Erikson beskriver denne udvikling som en tiltagende følelse af indre identitet (Erikson, 1968: 83). For at komme identitetsbegrebet nærmere beskriver han, hvordan (1) den unge (herfra omtales den unge som "hun", da jeg skriver om piger) må fornemme en kontinuitet mellem det, hun i barndommen har udviklet sig til, og det, hun tænker at blive i fremtiden,

samt (2) mellem det, hun føler, dækker egen opfattelse af sig selv, og det, hun oplever, andre ser hende som og forventer af hende (Liv & Larsen, 2019: 84).

For det enkelte individ indbefatter identiteten summen af alle tidligere identifikationer, hvilke bliver sammenholdt med den unges indre drift for at frigøre sig fra disse tidligere identifikationer. Erikson mener, at dette resulterer i en krise, og at denne krise kun løses gennem nye identifikationer med jævnaldrende og med lederskikkelser uden for familien. Denne søgen efter en ny og stabil identitet erkendes lettest gennem vedholdende anstrengelser for at definere sig selv. Såfremt denne krise viser sig for vanskelig at løse, opstår en følelse af rolleforvirring hos den unge (Liv & Larsen, 2019: 84).

Den bevidste følelse af at have en personlig identitet er baseret på to samtidige elementer:

1) man mærker, at ens eksistens har sammenhæng og kontinuitet i tid og rum, og 2) man mærker, at andre også opfatter ens sammenhæng og kontinuitet. (Liv & Larsen, 2019: 47).

Gruppeidentitet

Som vi lige har set, bliver "identitets"-termen brugt forskelligt afhængig af spørgsmålet, der stilles, og den teoretiske baggrund af forskeren. Det har den amerikanske sociolog Rogers Brubaker og den amerikanske historiker Frederick Cooper også peget på (Brubaker & Cooper, 2000). De går til identitet som et kollektivt fænomen, og de introducerer begrebet *sameness* (da. samhörighed). Det dækker over den følelse, gruppe-medlemmer kollektivt føler, og som manifesteres i gruppesolidaritet og holdningsfællesskab blandt gruppe-medlemmerne (Brubaker & Cooper, 2000: 6-8).

Selve forståelsen for gruppeidentiteten kan være enten "tydelig" eller "svag". En tydelig gruppeopfattelse vil resultere i en tydelig *connectedness* (da. Forbundet-hed), hvilket er det, der relationelt binder folk sammen og skaber et stærkere sammenhold (Brubaker & Cooper, 2000: 20).

Med disse begreber er det muligt at analysere, hvor rodfæstet gruppeidentiteten er, hvilket er relevant i

forhold til besvarelsen af mit undersøgelsesspørgsmål. Ifølge Brubaker & Cooper er grupper ikke objektivt definerbare, men eksisterer som forestillinger om samhørighed og forbundethed. Denne teori er således ikke fjernt fra Blommaerts teori om identitetsopbyggende ressourcer, da Blommaerts teori også favner opbygelsen af identiteten som præget af en anerkendelse af og fra fællesskabet. Ligeledes kan Brubaker & Coopers teori også relateres til Erikssons teori, da identiteten underbygges af fællesskaber blandt jævnaldrende og uden for familien.

Praksisfællesskaber

Et supplement til Brubaker & Coopers forståelse af gruppeidentitet findes i læringsteoretikeren Etienne Wengers teori om praksisfællesskaber. Et praksisfællesskab udgøres af en gruppe med et kollektivt engagement i en fælles beskæftigelse, hvor der over tid opstår et fælles repertoire, dvs. måder at gøre bestemte ting på (Wenger, 2001: 73).

Praksisfællesskaber er inden for sociolingvistikken flittigt brugt som analyseredskab i etnografiske studier af mindre grupper i en veldefineret kontekst (skoler, arbejdspladser, fritidsordninger osv.) (Madsen, 2008: 57). Det er derfor et oplagt redskab for nærværende artikel, da undersøgelsesspørgsmålet centrerer sig om en mindre gruppe piger, der indgår i et fællesskab på en lokal institution.

Moderne dans

I det følgende vil jeg give en kort indføring til den moderne dans, da dette er vigtigt at have i baghovedet i forhold til artiklens analyse.

Man kan beskrive en dansegruppe, som den jeg ser på, med Wengers teori om praksisfællesskaber. For at en dansegruppe skal være god, forudsætter det, at danserne kan mærke hinanden og fortolke hinandens impulser, og frem for alt er en god dansegruppe drevet af et fælles engagement.

Et vigtigt led i denne fælles opmærksomhed er vejrtrækningen. Som led i danseundervisningen på musikskolen bliver danserne instrueret i at forholde sig til hinandens vejrtrækning, da vejrtrækningen i moderne dans giver et fingerpeg om danserens hensigt og stemning. Dette er en opfattelse, som støttes af den amerikanske sociolog Brandon Olszewski, som også selv er udøvende danser. Han skriver:

“ When I first dance with someone new, I often spend the first five seconds simply standing and breathing with her (...) You can tell her passion by her breathing (which also shows that she’s relaxed – people who aren’t relaxed don’t breathe well when they dance)...” (Olszewski, 2008: 69).

På samme måde trænes moderne dansere i at være opmærksomme på hinandens fysiske tilstedeværelse og på hinandens vejrtrækning, og der er forståelse for, at en dyb vejrtrækning handler om mere og andet end blot at trække vejret. Vejrtrækningen bliver en markør for den enkelte dansers tilstand. Danserne har således lettere ved at forholde sig til hinanden, og hvilke impulser og tilstande der udsendes, så de sammen kan skabe et fælles udtryk. Den moderne dans har således til formål, at udøveren bruger kroppen ekspressivt for at udtrykke mening, kunstnerisk forståelse og identitet (Olszewski, 2008: 64-65). Et led i denne forståelse ligger i, at danseren er i stand til at udtrykke sig i et tydeligt kropssprog, så de andre dansere let kan aflæse, hvad der er på spil, og hvordan de skal forholde sig hertil.

Ifølge Olszewski er der en forskel mellem det, Olszewski betegner som sociale danse (f.eks. salsa og tango) og performative danse (f.eks. ballet og moderne dans). I min analyse har jeg undladt at undersøge, hvad den moderne dans performative sammenhæng gør for den enkeltes identitet og gruppeidentiteten, da jeg har fundet fællesskabsfølelsen og den fælles identitet mere interessant. Den moderne dans er derfor en ramme, så

læseren forstår, hvad danserne beskæftiger sig med, når de mødes og danser på musikskolen.

EMPIRI OG METODE

Besvarelsen af mit undersøgelsesspørgsmål er baseret på etnografiske studier. Den undren, der har ledt til mit undersøgelsesspørgsmål, beror på observationer af pigerne gennem en årrække, da jeg arbejder som lærer på den pågældende musikskole. Ud over mine egne observationer har jeg talt med danseunderviseren for pigerne. Jeg har endvidere trukket på min personlige erfaring med moderne dans, herunder som tidligere studerende på en uddannelse i psykomotorik. I psykomotorik beskæftiger man sig med koblingen imellem krop og psyke. Netop denne kobling er interessant i nærværende undersøgelse, hvor pigernes kropslige udtryk og deres sprog tilsammen danner grundlag for mine analyser af deres identitetsfølelse. I artiklen vil jeg desuden argumentere for, at den moderne dans kan andet og mere end blot at være en "performativ dans", da jeg også anser det sociale aspekt for at være et vigtigt formål.

Analyseovervejelse

Ud over mine erfaringer og samtaler igennem flere år med og om pigerne trækker jeg i denne artikel på tre slags data: et semistruktureret interview med fire af danserne, videomateriale som tidligere har figureret på dansernes instagram-konto samt feltnoter i form af noter fra mine fysiske møder med danserne på musikskolen. Min daglige gang på musikskolen har bidraget til, at jeg bedre kunne forstå sammenhænge mellem den valgte teori og dansernes udfoldelser og identitetsmarkører. Derudover har jeg udvalgt citater fra det semistrukturerede interview samt citater fra videoindlæggene. Disse citater vil blive behandlet særskilt. Min analyse er

kvalitativ, og jeg koncentrerer mig om mikroniveauet. Jeg har haft stor gavn af kombinationen af interview og feltnoter, da flere interessante markører har vist sig i retrospektive feltnoter (Copland & Creese, 2015: 37-40).

Ved den egentlige dataindsamling blev deltagerne på forhånd informeret om min undersøgelse, og der blev indhentet forældresamtykke for dem, der medvirkede i gruppeinterviewet.

Interviewovervejelser

Foruden gruppeinterviewet har jeg taget feltnoter fra et møde med en danselev i deres fælles arbejdsrum – danse-salen. Her var det en fordel, at jeg kendte pigerne i forvejen, og jeg var bevidst om, at jeg skulle sørge for at vise min generelle interesse for pigerne og deres dans. Det handlede ikke bare om at skaffe data til en artikel, men om nærvær og engagement i situationen (Heller, 2017: 88). Denne tilgang bruger jeg for at gøre situationen så uformel som mulig og herved opnå de bedste forudsætninger for min dataindsamling. I interviewsituationen gjorde jeg meget ud af at være afslappet og håbede, at den afslappede og uformelle stemning også ville gavne mit senere gruppeinterview.

Det er min erfaring, at musikskolens elever og lærere har en uformel omgangstone. Det er ikke unormalt at hilse på musikskolens elever, selvom man ikke selv underviser dem, og de ældre elever bliver talt til som voksne mennesker. Jeg har i det hele taget haft stor fordel af at vælge et sted for mit feltarbejde, hvor jeg kender "jargonen". Jeg har dog ikke talt og arbejdet sammen med danseleverne siden februar 2020, hvor vi lavede teaterkoncert lige inden corona-nedlukningen. Jeg var derfor også nødt til at være bevidst om, at pigerne var blevet et år ældre, end de var på daværende tidspunkt, og at jeg ikke nødvendigvis kendte dem, som jeg gjorde engang.

Det er min erfaring, at pigerne kan blive utålmodige, uopmærksomme og begynde at småsnakke,

hvis tidsrammen er overskredet eller ikke er eksisterende. Den tidsmæssige ramme for det semistrukturerede gruppeinterview satte jeg således til 20 minutter. Jeg vurderede, at det ville give mulighed for refleksion, mens det samtidig ikke var alt for lang tid og derfor for forpligtende.

Forud for interviewet noterede jeg en række temaer, som jeg ønskede at behandle med pigerne. Disse temaer var "Venskab", "Dans på musikskolen", "Forestillinger" og "En dansers kendetegn". Jeg valgte at præsentere temaerne skriftligt på håndskrevne kort, så pigerne havde frihed til selv at fortolke temaerne og mulighed for selv at danne rammen ud fra det pågældende kort (Heller, 2017: 86).

Jeg valgte denne tilgang, da en løsere ramme-sætning understøtter en uformel stemning (Heller, 2017: 88), og jeg vurderede, at jeg på denne måde kunne opnå de mest naturlige svar (ligesom det gjorde sig gældende ved mit feltarbejde i dansesalen). For at bidrage yderligere til den uformelle stemning valgte jeg at lægge kortene midt på bordet, så vi sammen kunne gå på opdagelse i de forskellige temaer. Selvom jeg var "intervieweren", prøvede jeg alligevel at gå på opdagelse i kortene sammen med pigerne for at spejle og opmuntre pigernes nysgerrighed (Heller, 2017: 87). Hvis jeg fornemmede, at pigerne var i tvivl om temaet, jeg havde lagt frem på bordet, gav jeg desuden pigerne en række forskellige fortolkningsmuligheder af vidt forskellig karakter.

En central overvejelse er, at uanset hvilke udsagn danserne producerede, så er de tiltænkt og tilpasset situationen, hvor jeg optræder som voksen og som interviewer. Det, der bliver sagt, afspejler derfor ét af mange mulige udsagn, som vil udtrykke forskellige former for forståelser af sig selv og af gruppen. Man kan altså ikke betragte udsagn i denne situation som en direkte adgang til noget, man kan betragte som pigernes 'sande' eller 'ægte' identitet.

Musikskolen

Musikskolen huser foruden danseundervisning også drama, billedskole, kor, sang og instrumental undervisning. Musikskolen har ca. 450 elever, hvoraf 28 elever går til moderne dans. Dans udgør derfor en lille del af den samlede musikskole. Jeg talte med danseunderviseren for at få et mere fyldestgørende indtryk af, hvad det vil sige at gå til dans på musikskolen, og jeg har sammenfattet mine indtryk i det kommende afsnit.

Danserne bliver undervist to dage ugentligt, og i teaterkoncertsammenhænge danses mere intensivt. Danseunderviseren har fortalt, at hun gennem sin tid som underviser og udøvende danser har erfaret, at elevers danseglæde og drivkraft kan opstå af andet end blot at få vist nogle dansetrin, som skal udføres på samme måde som en underviser. Ofte opfordrer danseunderviseren pigerne til selv at udvikle materiale, som de øver på musikskolen i forskellige sale. Musikskolen har således rammen til, at pigerne kan lave selvstændige projekter. Disse projekter har eleverne optrådt med, og det har styrket dem i deres identitetsfølelse som dansere, da de selvstændigt har valgt koreografierne, men stadig fået danseunderviserens kunstneriske inputs. Danseunderviseren har således erfaret, at danseglæde afhænger af, at eleverne når ind til deres egen autenticitet og lader denne komme til udtryk. Olszewski underbygger denne forståelse:

“Who is fit to judge authenticity? (...) authenticity is something that is performed, found in the body (and not in places), and is dependent on the actors and context.” (Olszewski, 2008: 64).

I Olszewskis forståelse kan autenticitet således ikke sættes på formel. Autenticitet er derimod et udtryk, der er afhængig af den udøvende danser og dennes selvforståelse, og autenticitet er afhængig af den aktuelle kontekst. Autenticitet er i øvrigt et stort område inden for den moderne sociolingvistik, men jeg kan ikke behandle det nærmere i denne omgang.

Denne metode understøtter idéen om, at danserne individuelt udfolder deres kreativitet, hvilket styrker dem i deres selvopfattelse.

ANALYSE

I de kommende afsnit vil jeg analysere de to videoindlæg, gruppeinterviewet samt iagttagelser, jeg har gjort i forbindelse med mit feltarbejde. Deltagernes navne i denne undersøgelse er pseudonymer.

En dansers *story*

I følgende analyse af Sofies instagram-videohilsen vil jeg med afsæt i identitetsbegrebet analysere, hvordan hendes individuelle ramme for egen identitet kommer til udtryk.

Sofies hilsen stammer fra en opgave, hvor danserne under corona-nedlukningen kunne vælge at lave en solodans til deres fælles instagramprofil. Videomaterialet, som ligger til grund for min transskription og analyse, har figureret som en såkaldt "story", hvor instagram automatisk sletter opslag efter 24 timer (medmindre der er fastsat andre indstillinger). Kontoen administreres af dansernes underviser, som har givet mig adgang til videoen. Sofie meddelte underviseren, at hun havde lyst til at lave en intro om sig selv, som kunne vedhæftes sammen med videoen af solodansen. Denne selvstændige udvidelse af en på forhånd given ramme ser jeg som et tegn på Sofies forståelse af egen autonomi. Underviseren fortæller mig, at hun foreslog Sofie, at hun kunne fortælle, hvad hun hed som en intro til dansevideoen, men Sofie valgte at fortælle lidt mere.

I transskriptionen nedenfor har jeg fokuseret på at vise pauser (.), hurtig (> <) / langsom (< >) tale samt angive gestik dér, hvor det bidrager væsentligt til betydningen af budskabet helhedsindtrykket.

Eksempel 1: Sofies præsentation

01 ☺Hej alle sammen mit navn er *Sofie* jeg
02 er 13 år gammel☺ ((kigger ind i
03 kameralinsen))
04 og jeg danser på musikskolen med *NAVN*
05 som min træner og øhm (.) mine >rigtig
06 rigtig gode veninder< går der også øhm
07 (.) i den her uge (.) har jeg lavet en dans
08 (.) som I skal se og det er nede i min
09 kælder og der er ikke så meget plads og mine
10 søskende (.) de er også dernede på grund af
11 corona så de larmer lidt og jeg undskylder
12 meget for det jeg synes det er mega
13 irriterende ((sammenbidt stemme))
14 men jeg kunne ikke rigtig gøre noget ved det
15 øhm (.) det er jo sådan det er med corona
16 så (.) det er jeg >virkelig virkelig ked af<
17 men øhm (0.3) jeg er *Sofie* igen
18(.) jeg har danset rigtig rigtig meget selv
19 øh (.) jeg har ikke gået så meget til
20 <skole og sådan nogle ting>
21 jeg så >rigtig rigtig mange< videoer på
22 Youtube (.) og film og alle sådan nogle ting
23 og så har jeg egentlig bare selv (.) prøvet
24 ligesom at gøre de ting de gjorde
25 og så er jeg simpelthen blevet til det jeg
26 gerne vil være (.) en danser (.)
27 og så kom jeg hen til *NAVN* (.)
28 og hun hjalp mig med <alt det jeg manglede>
29 så det er >jeg rigtig rigtig glad< for
30 jeg håber I kan lide min video (.)
31 den kommer nu(.)
32 ☺hej he:j☺ ((håndfladen mod kameraet i en
33 stor cirkelbevægelse))

Sofies video giver indtryk af, at hun gerne vil fastholde sin danseidentitet, selvom hun ikke kan få den sædvanlige undervisning på musikskolen. Selvom opgaven kun lød på at fremvise en video af hendes dans, er hun bevidst om, at hendes udtryk som "danser" rækker længere end hjemmets fire vægge, og hun viser behov for at udtrykke dette verbalt via instagram. Sofie fortæller, hvordan hun har oparbejdet sin position som danser ved at øve sig til videoer på Youtube og dermed

er blevet "en danser". Hun fortæller hermed, at hun selvstændigt har skabt fundamentet for sin danseidentitet, inden hun begyndte til dans på musikskolen, men hun er stadig bevidst om, at hun kan forbedre sin dans via musikskolens rammer. Dansen og undervisningen kommer dermed til at fungere som det, Blommaert definerer som en identitetsopbyggende ressource (linje 22-28).

Ydermere udtrykker samme udtalelse også *connectedness* til det at være danser - dvs. en skærpet bevidsthed om et tilhørsforhold til en bestemt gruppe (Brubaker & Cooper, 2000: 20).

I og med at Sofies danseidentitet eksisterede, før hun begyndte til danseundervisning, vil det give mening ikke at se hendes tilhørsforhold til identiteten som "danser" som bundet op på de andre dansere på holdet. Hun betegner ikke de andre dansere på musikskolens dansehold som de andre "dansere", men derimod som sine "rigtig, rigtig gode veninder" (linje 05).

Sofies brug af den dobbelte forstærker "rigtig, rigtig" kan afspejle, at hun vil fremhæve sit forhold til danseveninderne som særlig positivt. Dette kan skyldes, at hun vil vise på de sociale medier, at hun har denne ressource. Jeg tolker samtidig Sofies udsagn, som at hun vil vise sine danseveninder, at selvom hun tager udgangspunkt i sig selv i videoen, så er de stadig vigtige for hende.

På grund af corona-nedlukning er Sofie nødt til at være hjemme sammen med sin familie. Ifølge Eriksons teori befinder man sig i teenageårene i den 5. fase, hvor man søger andre identitetsskabende fællesskaber end familien (Erikson, 1968: 84). Dette aspekt kan forklare, at Sofie undskylder for tilstedeværelsen af sine søskende (linje 11-12). Konflikten opstår ved, at hun søger andre fællesskaber end de familiære, men på grund af Danmarks nedlukning er begrænset i sin søgning.

Når Sofie omtaler sine søskendes larmende tilstedeværelse, spænder hun op i pande og kæbemuskulatur, og hendes stemme lyder sammenbidt. I dansevideoen har hun slet ikke de omtalte søskende i

baggrunden, men hun finder det relevant at nævne i introvideoen, så det er tydeligvis et aspekt, der fylder for hende. Hun fremstiller, om end implicit, sin familie og corona-nedlukningens begrænsninger som fastlåste rammer, hvilket står i vejen for hendes udfoldelser. Det er et frirum for hende at have mulighed for at dele en video af sig selv som den danser, hun føler sig som.

"En dansers kendetegn"

I det semistrukturerede gruppeinterview på musikskolen er jeg nysgerrig efter at finde ud af, på hvilke områder de andre dansere føler sig som dansere. Jeg viser dem et kort med teksten "En dansers kendetegn". Danserne kigger spørgende på hinanden, som om de leder efter et fælles svar, men er i tvivl om, hvad der egentlig bliver spurgt om. For ikke at miste flow skynder jeg mig at tilføje, at jeg spørger til påklædning, slang, udtryk, som kun de kender til osv.

Pigerne kigger igen på hinanden. En fortæller:

Eksempel 2: danser og smidighed

```
01 Tove: §Altså§ (0.3) når man skriver med en
02      (.) så er det tit at når de spørger
03      hvad man laver i fritiden og [man
04      svarer dans så spørger de er du så
05      smidig]
06 Dans.: [latter]
07 Int:  hva så(.) har I andre også fået den
08 Dans.: ☺ JA::::: ☺
          ((fræk og smørret latter))
```

Min oprindelige undren omkring danserne bunder netop i deres mod på at snakke med drenge, og jeg tolker pigernes smil og grin som et udtryk for, at de har godt styr på drengene. Deres snak om drenge, der spørger ind til smidighed, kom uventet for mig, da jeg ikke havde forventet, at mit temakort ville tage det, jeg tolker som en erotisk retning. Det er et tema, som jeg muligvis ville forfølge, hvis pigerne var voksne, og hvis vi ikke havde et lærer/elevforhold. Da de imidlertid er under 18, anser

jeg det for upassende at gå i detaljer med, selvom det afgjort siger noget om deres identitet. Jeg valgte at stille pigerne spørgsmålet "har I også fået den" vel vidende, at det havde de. Det gjorde jeg for at følge op på deres smørrede grin og anerkende, at jeg forstod referencen for derefter at lukke den ned igen.

Ovenstående er et eksempel på en situation, alle danserne kender til, og denne delte oplevelse er et eksempel på en *sameness* blandt pigerne. Denne fælles oplevelse kan samtidig tolkes som, at de har en fælles markør, som udadtil definerer dem som "dansere".

Sofie og pigegruppen er enige om deres fællesbetegnelse som dansere. Det giver dem en identifikation, og det antyder, at det "at være danser" er noget, de er hele tiden. De er ikke kun dansere, når de er i færd med at danse, men også når andre spørger ind til dem. Det er det, Blommaert refererer til som individets egen definition af sin identitet (Madsen, 2008: 44).

Under gruppeinterviewet får pigerne som nævnt et kort, hvor der står "en dansers kendetegn", og efter smidighedsfniseriet er stilnet af, uddyber Tove, hvad der kendetegner en danser:

Eksempel 3: Gymnasiedrengene

01 Tove: Altså og så når man kommer i
02 gymnasiet så vil de [dvs. drengene;
03 forfatter] nok sige nå:h er du én af
04 dem ((sagt med en anden stemme))
05 (.) fordi man fortæller at man har
06 været på danseefterskole ((himler med
07 øjnene))

Tove forestiller sig, hvordan en kommende situation vil udspille sig, når hun starter i gymnasiet. Beskrivelsen af hvordan hendes fiktive nye drenge-klassekammerater omtaler dans, giver hun en ordlyd med en negativ og drillende ladning – både med sit tonefald og ved at himle med øjnene. Jeg antager, at denne måde at opstille det

fiktive scenarie på afspejler, at hun tror, at drengene i gymnasiet vil se hende som interessant, netop fordi hun har gået på danseefterskole. Herved understreger hun sin identitet som danser. Hun forestiller sig en identitetstilskrivning, der stikker ud fra normen – det fremstår som noget specielt at være danser. Eksemplet viser dermed, at denne danser anser dans som en identitetsopbyggende ressource, som kan differentiere hende fra andre.

”Danseefterskole” viser sig at være et begreb, pigerne selv har defineret. Pigerne har nævnt det flere gange i forbindelse med mit feltarbejde, men ud fra det kendskab, jeg selv har til efterskoler, og efter yderligere research har jeg endnu ikke fundet en ”danseefterskole”. Jeg har dog fundet flere efterskoler, hvor dans kan tages som linjefag, og jeg antager, at det er den slags efterskole, pigerne refererer til. Pigerne brug af ordet ”danseefterskole” er et eksempel på, at de vil styrke deres egen selvforståelse af at være danser. Med denne kategorisering forsøger pigerne at styre andres fortolkninger af dem, således at andre vil tilskrive dem bestemte kvaliteter og værdier, herunder måder at være på (Blommaert, 2009: 205). Eksemplet illustrerer dermed relevansen af de forskellige tilgange til identitet; pigerne skaber et fællesskab (Brubaker & Cooper) gennem identitetsressourcen ”danseefterskole”, overvejer hvad den kommer til at betyde i en kommende livsfase (Eriksson) ved at formulere, hvordan andre vil reagere, når de nævner det (Madsen, 2008: 44).

Ressourcer i dans

Ifølge Blommaerts teori om identitetsopbyggende ressourcer skabes et identitetsrepertoire på baggrund af en kombination af forskellige semiotiske ressourcer. For pigerne vedkommende kommer dette særligt til udtryk i gruppeinterviewet, da de får kortet ”Teaterkoncerter”. Jeg viser herunder udvalgte citater:

Eksempel 4: Bedre, sammen

01 Tove: også det her med altså (.) når man
02 ligesom danser så meget i en periode
03 (.) så bliver man hurtigere dygtig til
04 det (.) og så er det også bare fedt at
05 kunne forbedre sig sammen (0.3) det er
06 også med til at motivere til at blive
07 bedre eller (.) det bliver man helt
08 automatisk ((kigger på Luna))

Eksempel 5: Stressende, men også sjovt

01 Luna: jeg synes man lærer at arbejde under
02 pres for det er meget stressende at
03 lære sådan fire danse på en dag og
04 sådan noget ik 04(.) men det er jo også
05 sjovt ((trækker på skuldrene))

Luna siger "meget stressende" i et roligt tonefald, for hun konstaterer blot, at det er en stressende proces at lære hele fire danse på en og samme dag. Hun antyder dermed, at hun besidder en ressource til at håndtere stressfyldte processer. Herefter siger hun: "... og sådan noget ik, men det er jo også sjovt", imens hun trækker let på skuldrene. Hendes mimik og tonefald antyder, at stressen ikke er betydelig. Det er muligt, at min rolle som underviser i teaterkoncertsammenhænge påvirker pigernes svar. De kunne være tilbøjelige til at give mig et indtryk af, at de er tilfredse med sværhedsgraden og byrden, da jeg besidder en underviser-rolle, som de gerne vil gøre tilfreds. Det er derfor ikke utænkeligt, at jeg ville have fået et andet svar, hvis jeg ikke var involveret i teaterkoncerterne. Jeg har en fornemmelse af, at danserne er meget glade for, at de spiller en så aktiv rolle til forestillingerne.

Pigernes italesættelse af deres erfaringer viser mig dermed, at de gerne vil demonstrere dedikation. På trods af presset fra teaterkoncerterne, så er de stadig i stand til at magte det. Det er ikke for hårdt eller kedeligt, men noget der driver dem fremad. Det "...er jo også sjovt..." (Eks. 5, linje 4) viser en orientering mod, at det hårde

arbejde er en del af processen for at opnå et godt resultat. Samtidig formår de at gøre det til en tydelig ressource, som de kan drage nytte af i andre sammenhænge Det underbygger Karoline herunder:

Eksempel 6: Koncentration

01 Karo.: Også det her med at holde
02 koncentrationen og en seriøsitet (.)
03 når man skal øve og sådan noget (.) det
04 kan også gavne en ovre i skolen meget
05 hvis der skal være fokus på lige præcis
06 det (0.3) så er det det man skal lave

Karoline udtrykker, at danseundervisningen har givet hende nogle erfaringer, hun har kunnet bruge i andre situationer, og hun viser, at moderne dans har spillet en rolle i hendes identitetsudvikling. Karoline får derved udtrykt, at dansen ikke bare handler om dans, veninder og kreativitet, men at dans også giver hende bredere erfaringer, hun kan udnytte i det samfund, som hun bor i.

At dansen samtidig kan give et godt sammenhold, vidner Ninas udtalelse om:

Eksempel 7: Helheden

01 Nina: Man prøver ligesom at få helheden til
02 at se godt ud ik (.) hvis man selv
03 sjusker i noget så vil man jo godt
04 ligesom gøre det så godt man kan ik

Nina udtrykker her solidaritet: man vil gøre sit bedste for at få helheden til at se godt ud. Udtalelsen er altså endnu et udtryk for, at der blandt danserne eksisterer *connectedness* og gruppeidentitet (Brubaker & Cooper, 2000: 6-8), samt at deres danseudfoldelse kræver en indsats, som fordrer, at alle danserne gør sig umage. Hvor Karoline i Eksempel 6 fremhæver individet og individets udbytte, så fremhæver Nina her det fælles og har fokus på andres indtryk af det præsenterede. Begge

dele handler om identitetsskabelse, og begge udtalelser har deres rod i dansen. Udbyttet kan dog variere fra danser til danser.

Eksempel 5 og Eksempel 7 har også ligheder: begge handler om, at man gør noget for andre. Eksempel 5 kan forstås som, at de gerne vil give en voksen indtryk af, at de godt kan klare presset, mens Eksempel 7 viser, at de er ivrige efter at gøre noget for de andre dansere.

Holdet

Under mit første af tre besøg hos danserne i dansesalen spørger jeg dem, om jeg kan få lov til at se en video, de har optaget fra deres danseundervisningstid. Jeg vil gerne have en tilfældig video, så jeg spørger, om de vil finde en video, som blev optaget lige inden coronanedlukningen. En af pigerne finder en video frem, der er optaget i ugen op til den første nedlukning. Vi ser den sammen.

I begyndelsen af videoen (musik: Lucas Graham: "My mama said") står seks dansere og vrikker med skiftevis højre og venstre hofte, imens de tilsvarende har vægtoverførsel fra højre til venstre ben. Den danseelev, som har startet optagelsen, løber let op blandt de andre, som i en naturlig bevægelse får lavet et rum til hende, så der er lige meget afstand mellem dem. Det viser, at danserne har en god fornemmelse for rummet, er bevidste om, hvor de befinder sig i rummet, og hvordan de (uden at tænke over det) kan indordne sig en ny fysisk situation. Danseren i midten implementerer de samme vrikkende bevægelser og trækker sine hænder op og udbryder;

01 <WO::HO:::;>

02 >]we're the gang we're the gang we're the

03 ga:::ng]<

Danseren klapper håndsiden et par gange ned i håndfladen på modsatte hånd, alt imens de vrikkende hofter kører. De andre elever giver også et par 'huj',

hvorpå en serie bevægelser indtræffer. Danserne har et tydeligt kollektivt engagement, et praksisfællesskab, der udmønter sig i en fælles beskæftigelse symboliseret ved dansen. Det kollektive engagement understøttes af sprogningen, hvorved både danserens ytring og kropssprog hjælper med at udtrykke budskabet: "We're the gang" (da. "Vi er holdet") – eller sagt på en anden måde: "vi er fælles om det her, og I kan bare komme an".

Efter videoen tilføjer Sofiia:

Eksempel 8: Sammenhold

01 Sofiia: Vi nåede ikke så langt med den
02 her dans (.) det var lidt
03 ærgerligt (.) den var ellers fed
04 Intw: Hvad gør en dans fed?
05 Sofiia: at der er en god energi (0.3) på
06 mit hold er vi alle sammen klar
07 over hvad hinanden kan (.) derfor
08 når vi sådan ret meget (.) og vi
09 er gode til at få hinanden i godt
10 humør det kan betyde rigtig meget
11 når man står og nervøs inden en
12 forestilling eller et eller andet

Sofiia nævner, at det som betyder allermost på danseholdet, er deres sammenhold. Det er også det, der har medført, at de har været i stand til at nå at skabe så meget danse materiale. Danserne er "klar over, hvad hinanden kan", altså er de bevidste om hinandens muligheder og begrænsninger. Denne tydelige bevidsthed om deres fælles tilhørsforhold til gruppen og *connectedness* styrker dem (Brubaker & Cooper, 2000: 20). Udtalelsen vidner om et stærkt (praksis)fællesskab, da de er der for hinanden, selv i en situation hvor der er nerver på som lige før en forestilling.

KONKLUSION

I denne artikel har jeg beskrevet og analyseret en gruppe unge danseres identitetsopfattelse gennem et kombineret fokus på deres sproglige og fysiske udfoldelser.

Musikskolen har dannet rammen om undersøgelsen af, hvordan dans, sprog og identitet hænger sammen. Jeg underviser på musikskolen og har hermed haft et forhåndskendskab til både stedet, danseunderviseren og danseeleverne. I analysen har jeg vist, at danserne har en særlig identitetsfølelse omkring dans som fritidsinteresse, og jeg har anvendt tre forskellige teoretiske tilgange til at undersøge dansens betydning som identitetsopbyggende ressource. Danserne kategoriserer sig selv som "dansere", og denne kategorisering stammer hverken fra musikskolens eller underviserens rammer, hvilket indikerer, at pigerne har et særligt forhold til det at danse. Dans er ikke blot noget, de gør, men også noget de er. Danserne demonstrerer, hvordan de via deres store passion for dansen gør sig berettigede til at kalde sig dansere, og de har dans med som identitetsmarkør i et mere langsigtet perspektiv f.eks. ift. det fremtidige gymnasium.

Dansernes gruppeidentitet skabes gennem deres fælles passion for dans. Dette medfører, at de kan præstere koncentreret og fokuseret i dansesammenhænge, men kan også overføres til andre sammenhænge. Dansen er derfor en ressource, de kan trække på, og som de holder af at udfolde, både sammen med hinanden og foran et publikum. Derved har jeg også vist, at selve den moderne dans både er performativ og social, da pigerne finder et fællesskab i dansen. Danserne er bevidste om, at de er vigtige for gruppen, fx i forhold til det visuelle helhedsudtryk.

Pigerne har taget en danseidentitet på sig, og i den forbindelse kommer danseundervisningen til at fungere som en identitetsopbyggende ressource, hvor pigerne kan få støtte og inspiration til deres egen og fælles

udvikling. At flere af pigerne skal fortsætte med dansen et andet sted end på musikskolen efter sommerferien (når de skal på det, de kalder danseefterskole), vidner om, at pigernes danseidentitet hviler på et stærkere fundament end blot tilhørsforholdet til veninder og danseundervisning på musikskolen.

LITTERATURLISTE

- Blommaert, Jan (2005): Identity. I: Discourse. Cambridge: Cambridge University Press (Kapitel 8, side 203-232).
- Brubaker, Rogers & Cooper, Frederick (2000): Beyond Identity – Theory and Society, Vol. 29, s. 1-47, Udgivet af forlaget Springer.
- Copland, Fiona & Creese, Angela (2015): Linguistic Ethnography: Collecting, Analyzing and Presenting Data. SAGE Publications. (Kapitel 2, side 29-57)
- Erikson, Erik, H. (1968): Identitet – ungdom og kriser. Oversat af Birgitte Brun i 1992. Hans Reitzels Forlag, 2. oplag.
- Heller, Monica et al (2017): Critical Sociolinguistic Research Methods: Studying Language Issues That Matters. Taylor & Francis Group, (s. 85-92)
- Karrebæk, Martha Sif et al. (2015): Hverdagssprogning og sprogideologier: Om betydningen af minoritetssprog hos skolebørn i København. I: Gregersen, Frans & Kristensen, Tore (red.) (2015): Hvad ved vi nu – om danske talesprog? København: Sprogforandringscentret, Københavns Universitet.
- Karrebæk, Martha Sif (2012): At filtrere og pakke data: repræsentationsproblemet. I: NyS- Nydanske Sprogstudier 43, 2012, (s. 43-71)

Liv, Stine & Larsen, Marlene (2019): Børn, unge og medier - Identitet og selvfremsstilling, kapitel 5, ukendt forlag (artikel fra Absalon).

Madsen, Lian Malai (2008): Fighters and Outsiders – Linguistic practices, social identities, and social relationships among urban youth in a martial arts club. PhD dissertation. Københavns Universitet.

Olszewski, Brandon (2008): El Cuerpo del Baile: The Kinetic and Social Fundaments of Tango. SAGE Publications

Wenger, Etienne (2001): Communities of Practice – Learning, Meaning and Identity. Cambridge University Press

Elektroniske kilder:

Olsen, Ole Andkjær (2017): internalisering i Den Store Danske på lex.dk. Hentet 2. juni 2021 fra <https://denstoredanske.lex.dk/internalisering>

"ET ONLINE FORLØB HANDLER OM SÅ MEGET MERE END AT FÅ EN FLOT KROP" – NÅR EN SUNDHEDSCOACH PÅ INSTAGRAM ÅBNER NYE MULIGHEDER FOR IDENTITETSARBEJDE

Line From Larsen og Mia Veseltoft

INTRODUKTION

I den senmoderne tilværelse er individets egen selvrealisering blevet meget vigtig. Vi laver fortællinger om os selv på blogs og instagrambilleder, former vores krop i fitnesscenteret og hos kosmetologer. Fællesskaber og værdier er noget, vi vælger til og fra på baggrund af vores konstante søgen efter identitet. Man taler om senmoderniteten som en refleksiv modernitet, hvor identitet ikke er bundet til faste fællesskaber eller en fast adfærd, men hvor det handler om konstant at skifte ud i sine fællesskaber og derigennem udvikle sig (Høher-Larsen 2016).

Der findes ingen statistik over, hvor mange sundhedsscoaches der eksisterer på sociale medier, men vi oplever, at antallet er steget markant indenfor de seneste par år. Det er både på grund af COVID-19-situationen, der tvang træningscentre til at holde lukket, og fordi de sociale medier har åbnet for nye muligheder mht. virtuel coaching og selvpromovering. DR udgav d. 10. oktober 2020 en webfeature om onlinecoaches, hvor kilder fra fitnessbranchen har omtalt onlinecoaches som "Den hurtigst voksende trend inden for personlig træning" (Martensen & Eriksen 2020).

Vi syntes på den baggrund, at det kunne være interessant at undersøge fænomenet onlinesundhedsscoaches. Vi har valgt at tage udgangspunkt i én onlinecoachs instagramprofil, som har fanget vores interesse både i forhold til måden, hvorpå sundhed italesættes, og hvordan følgere inddrages. Der skabes,

ved hjælp af en række semiotiske ressourcer, et "univers" af ideer, tanker og værdier, hvor motivation, sundhed og fællesskab er i fokus.

Vi har derfor valgt, med udgangspunkt i sundhedscoachen Stine Fussings instagramprofil, at undersøge:

1. Hvilken sundhedsforståelse bliver der praktiseret på profilen, og hvordan kommer den til udtryk?
2. Hvordan skaber følgere deres identitet med afsæt i profilen?
3. Hvordan konstruerer profilen et "univers", hvor følgere kan opleve gruppetilhørsforhold?

Det er et sproglig etnografisk projekt, fordi vi undersøger sociale, kommunikative processer i en bestemt kontekst. Vi vil gå ned i de sproglige elementer på instagramprofilen og se nærmere på, hvordan anvendelsen af disse elementer er med til at forme følgeres sociale liv samt forbinde dette med samfundsmæssige perspektiver.

TEORI

Identitet

Med de sociale medier som for eksempel Instagram er det på helt nye måder blevet muligt at skabe sin identitet og et gruppetilhørsforhold. Det er derfor også relevant at tale om begrebet identitet, når vi vil undersøge, hvordan en profil på Instagram, med en bestemt sundhedsforståelse, konstruerer et "univers", der tilbyder identifikation med et sundhedsideal og et fællesskab.

Identitet er et bredt begreb, som både kan forstås i daglig praksis samt i analytisk arbejde. Det har resulteret i et forvirrende begrebsapparat, når det skal bruges fagligt, og derfor har Brubaker og Cooper (2000) forsøgt at pakke begrebet ud, så det bliver mere anvendeligt i analytiske sammenhænge.

De har optegnet tre klynger, som er et forslag til nuancering af begrebet identitet. De tre klynger er følgende:

1. Identifikation og kategorisering
2. Selvføståelse og social placering
3. Fællesskaber, samhørighed og groupness

Den første klynge, identifikation og kategorisering, omhandler identifikation af en selv og andre (Brubaker & Cooper, 2000: 14). Brubaker og Cooper forsøger her at gøre begrebet identitet mere præcist, og de forklarer, hvordan identitet ses som en tilstand, mens identifikation nærmere ses som en proces (Brubaker & Cooper, 2000: 17).

Identifikation afhænger i høj grad af den situation og kontekst, man befinder sig i og er helt afgørende i socialisering (Brubaker & Cooper, 2000: 14). Brubaker og Cooper skelner mellem to former for identifikation: relationel og kategorisering. Når man for eksempel identificerer på baggrund af den eller de relationer, man selv har til andre eller andre har til hinanden, så er der tale om relationel identifikation. Når man identificerer sig selv eller andre på baggrund af diverse kvaliteter såsom race, køn, nationalitet og sprog, så er der derimod tale om kategorisering (Brubaker & Cooper, 2000: 15).

Den næste klynge, selvføståelse og social placering, præsenterer begrebet selvføståelse som et alternativ til en essentialistisk identitetsopfattelse med fokus på selvet. Selvføståelse handler om ens egen forståelse af ens sociale placering, og hvem man er, samt hvordan man på baggrund af disse to faktorer vælger at handle (Brubaker & Copper, 2000: 17). Vi handler forskelligt alt efter, om vi eksempelvis er på en arbejdsplads eller i hjemmet, da vi har en forskellig selvføståelse alt afhængig af vores sociale placering.

Brubaker og Cooper gør dog også opmærksom på, at begrebet selvføståelse har sine begrænsninger i forhold til arbejdet med identitet, da det blandt andet kun fanger ens egen forståelse af, hvem man er.

Begrebet er dermed subjektivt (Brubaker & Cooper, 2000: 18).

Den sidste klynge, fællesskab, samhørighed og groupness, handler om gruppeidentiteter og tilhørsforhold. Her handler det om, hvordan man føler sig forbundet med grupper, som man deler en kollektiv identitet med, for eksempel gennem solidaritet og fælles forståelser eller ved at føle forskellighed og tage afstand fra andre grupper (Brubaker & Cooper, 2000: 19). Man kan føle sig forbundet til en gruppe i større eller mindre grad, og det vil have betydning for vores personlige oplevelse og påvirke den måde, vi agerer på (Brubaker & Cooper, 2000: 19 - 20). Til denne klynge knytter der sig tre begreber: fællesskab, samhørighed og groupness (Brubaker & Cooper, 2000: 20). Fællesskab beskriver det, man har tilfælles med sin gruppe, mens samhørighed beskriver de relationer, som binder folk i gruppen sammen. Tilsammen kan de udgøre en forestilling om et gruppetilhørsforhold som Brubaker og Cooper beskriver med termen *groupness* (Brubaker & Cooper, 2000: 20). Fællesskab, samhørighed og groupness er relevant for os at se nærmere på, når vi skal undersøge, hvordan Stine med sin instagramprofil skaber et "univers" for sine følgere, hvor de kan konstruere et gruppetilhørsforhold.

Blommaerts identitetsbegreb

I sin bog *Discourse* (2005) skriver Jan Blommaert følgende om identitet:

"The 'who and what you are' is dependent on context, occasion, and purpose, and it almost invariably involves a semiotic process of representation: symbols, narratives, textual genres such as standard forms and the CV." (Blommaert, 2005: 203).

Blommaert argumenterer for, at identitet varierer alt efter kontekst, begivenhed og formål, og at identitet involverer en semiotisk repræsentationsproces. Semio-

tiske ressourcer er tegn, som kan være både sprog, billeder og meget andet. Når vi hører hinanden tale, eller når vi ser på hinanden, så fortolker vi det som tegn, og de hjælper os til at danne os et indtryk af hinanden, som kan afspejle forskellige identiteter. Med Blommaerts ord er identitet derfor ikke noget, man har; det er noget, man gør (Blommaert, 2005: 205).

En identitet skal deles og anerkendes af andre, før den kan blive etableret og få en form for social effekt. Når vi tolker hinandens semiotiske ressourcer, så tildeler vi hinanden forskellige etiketter og gruppetilhørsforhold, og det betyder, at en stor del af identitetsarbejdet faktisk udøves af andre end en selv (Blommaert, 2005: 205). Som Blommaert skriver: "I know of only very few individuals who would self-qualify as 'arrogant bastards', 'liars', or 'cowards'; yet many people carry such identity labels around, they have been stuck on them by other people." (Blommaert, 2005: 205).

I vores analyse af hvordan følgere kan skabe deres identitet med afsæt i Stines instagramprofil, vil vi netop se nærmere på de semiotiske ressourcer, som bliver udtrykt på profilen.

Registergørelse

Registergørelse refererer til, hvordan tegn bliver associeret med hinanden, eksempelvis hvordan forskellige måder at tale og skrive på bliver associeret med forskellige individer, sociale aktiviteter og normer for sprogbrug. Man skelner mellem registre på individniveau, som den enkelte har adgang til: *register range* (Agha, 2006: 146), og registre på gruppeniveau, som grupper af mennesker kan genkende: *register domain* (Agha, 2006: 148 - 149). Disse begreber vil være relevante for os at se nærmere på i vores undersøgelse af identitet og ideologier.

Agha definerer registre som kulturelle handlinger, der opstår, når sprog knyttes sammen med for eksempel persontyper, relationer mellem mennesker og typer af adfærd (Agha, 2006: 145).

Ifølge Agha benyttes registre til at se på, hvordan tegn grupperes ud fra sociale erfaringer, og vores kendskab til dem har betydning for, hvilke aktiviteter, sociale relationer og sociale domæner vi kan indgå i. Det vil derfor være potentielt identitetsskabende at kende og beherske bestemte registre. Registerne udvikler sig og er hele tiden genstand for re-analyse. På denne måde er de øjebliksbilleder af potentielt meget lange processer. Der er ikke nødvendigvis altid enighed om, hvad der er knyttet til et bestemt register, hvilket kan forårsage uenigheder, som kan være med til at binde grupper sammen eller adskille dem fra hinanden. Oplevelsen af sammenhæng mellem de semiotiske træk, som et register består af, er opstået over tid blandt grupper af mennesker, som reflekterer og reagerer på hinandens brug af forskellige træk, hvilket gennem tid vil føre til genkendelse og anvendelse af registre. Dét er registergørelse (Agha, 2006: 147).

Sproglig socialisering

Sproglig socialisering er en proces, hvor mennesker lærer om og lærer hinanden, hvilke sproglige forventninger der eksisterer, og hvordan man skal forholde sig til dem. Alle omgivelser har en påvirkning på, hvordan vi som individer vil identificere os selv og hinanden. Det er en proces, der hele tiden finder sted i større eller mindre grupper og i samfundet generelt (Ochs & Schieffelin, 2012: 2).

Når man skal undersøge sproglig socialisering, er det analytiske fokus på de semiotiske ressourcer som for eksempel tale, skrift, billeder, musik og andre tegn, samt hvilken etnografisk sammenhæng de bruges i (Ochs & Schieffelin, 2012: 11). De tillærte associationer er baseret på en oplevelse af sammenhæng, som Silverstein har benævnt indeksikalitet (Karrebæk, 2020: 117). Det er forskelligt fra person til person, hvilke erfaringer vi har, og derfor afkoder vi tegn forskelligt.

Sproglig socialisering anses som en livslang proces, som for mange starter allerede, før de er født. Ochs og Schieffelin peger på to særligt centrale roller i

sproglig socialisering: ekspert og novice. Ældre personer vil ofte blive betragtet som eksperter, mens yngre vil blive betragtet som novicer, men der er mange aspekter, der gør, at det sagtens kan være omvendt (Ochs & Schieffelin, 2012: 4). Eksempelvis kan uddannelse og udvikling af nyere teknologi have indflydelse på, hvem der vil fremstå som ekspert og novice i forskellige situationer.

Et centralt princip er, at novicers kommunikative evner er påvirket af ting som social arv og den gruppe de indgår i, men den er ikke bestemt heraf (Ochs & Schieffelin, 2012: 4). Et andet princip er, at børn og andre novicer kan blive "medlemmer" af grupper i takt med, at de lærer et sprog, en jargon, eller hvad der skal til for at passe ind i den pågældende gruppe (Ochs & Schieffelin, 2012: 7). Det betyder dog ikke, at de nødvendigvis vil være ekspert i alle grupper. En person kan nemlig godt være ekspert i én situation, men novice i en anden (Ochs & Schieffelin, 2012: 17).

Dette afrunder vores teoretiske ramme. Opsamlende har vi alle adgang til en række af registre, som vi benytter i forskellige sociale kontekster, og som spiller en rolle for, hvilke sociale relationer og aktiviteter vi kan indgå i. Teorien om registre hænger tæt sammen med et syn på identitet, hvor semiotiske ressourcer er i centrum, for når vi vælger et bestemt register i en bestemt situation og kontekst, så konstruerer vi samtidig vores identitet gennem semiotiske ressourcer, såsom sproglige handlinger, der tolkes af andre. Vi tilegner os disse ressourcer igennem socialiseringsprocesser som for eksempel skabelsen af online-fællesskaber omkring sundhed centreret omkring sundhedscoachen som ekspert.

DATA OG METODE

I analysen inddrager vi data fra onlinecoachen Stine Fussings instagramprofil. Vi har været i kontakt med Stine Fussing, som har indvilget i at stille sin profil til rådighed for vores undersøgelse. Vi har valgt mediet Instagram, fordi det er populært og bliver brugt dagligt af ca. hver fjerde dansker (Christensen, Knudsen & Andersen, 2020: 14). Instagram er desuden baseret meget på det visuelle, hvilket i høj grad gør det muligt at fremstille sig selv på en bestemt måde udadtil. Dermed kan Instagram ses som et værktøj til at skabe sin identitet, og der er stor mulighed for at deltage i sociale fællesskaber, da man kan kommentere og reagere på posts med for eksempel "likes". Det er nogle af de punkter, som vi med vores forskningsspørgsmål ønsker at undersøge.

Som daglige brugere af Instagram har vi registreret sundhedscoaches som en ny online-tendens. Vi har valgt Stines instagramprofil ud af de mange instagramprofiler, der er styret af sundhedscoaches, fordi vi mener, at hun repræsenterer den brede gruppe af sundhedscoaches godt. Stine er desuden uddannet personlig træner og kostvejleder samt under uddannelse til fysioterapeut.

I analysen vil vi gå i dybden med udvalgte opslag fra Stines profil. Vores analyse vil bygge på nogle af de grundlæggende ideer i sproglig etnografi. Vi vil blandt andet tage højde for den etnografiske bevægelse: *making the strange familiar - making the familiar strange* og ideen om, at sprog skaber det sociale. Herunder vil vi gøre brug af en nærsproglig analyse, hvor vi vil se på Stines opslag på både ytrings- og sætningsniveau samt enkelttræksniveau. Herunder vil vi blandt andet se nærmere på grammatiske og syntaktiske konstruktioner, og emojis vil være endnu en semiotisk ressource, som vi vil gå i dybden med.

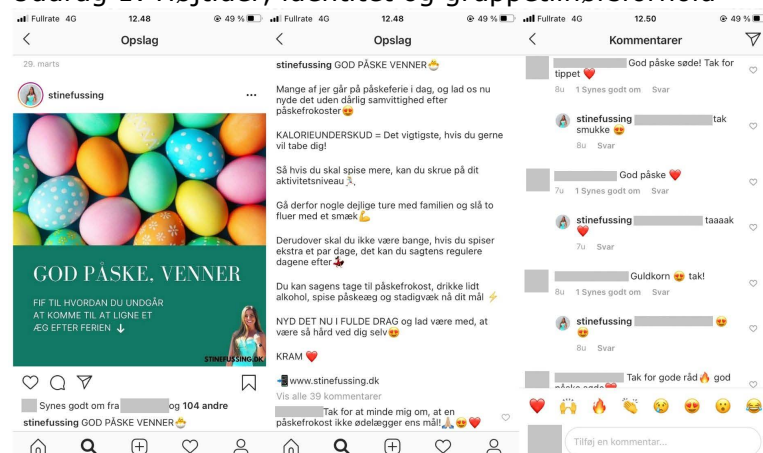
Derudover vil vi i vores undersøgelse af sundhedsforståelser inddrage begrebet *the total*

linguistic fact, som blev præsenteret i Silverstein (1985). Silverstein pointerer, at sprog som socialt fænomen består af både struktur, sprogbrug og ideologi - tre faktorer, der er afhængige af hinanden. The total linguistic fact tydeliggør, at sproget får sin betydning alt efter den situation, det bruges i, samt af hvem og hvad det bruges til at sige (Daugaard, 2017).

ANALYSE

Vi har gennemgået de opslag, som Stine har lagt op i år 2021, 42 i alt, og ud af dem har vi udvalgt fire opslag, som vi vil tage udgangspunkt i i analysen. Vi har valgt disse opslag, fordi vi mener, at de dækker nogle centrale sproglige elementer, som er relevante for vores forskningsspørgsmål, samt fordi vi mener, at de er karakteristiske for hendes profil indenfor det seneste år.

Uddrag 1: Højtider, identitet og gruppetilhørsforhold

Her ser vi et opslag, der er lagt op i forbindelse med påsken. Stine fortæller sine følgere, hvordan man kommer bedst igennem ferien, hvis man er i gang med et vægttab, og hun opfordrer til at nyde det uden dårlig samvittighed. Opslaget består af tekst, emojis og

symboler samt af et billede. Billedet forestiller en form for plakat, der indeholder forskellige semiotiske ressourcer. Vi vil i vores analyse fokusere særligt på identitet og gruppetilhørsforhold.

På plakaten ser vi et billede af æg i forskellige farver, som for os indekserer påskeæg. Når vi ser billedet, så oplever vi en sammenhæng baseret på de associationer, vi er blevet tillært, og det er blandt andet, at påskeæg er pastelfarvede og dekoreret med mønster. For det andet står der nedenunder "God påske, venner", hvilket bekræfter vores første indskydelse omkring, at det er påskeæg, vi ser. De semiotiske ressourcer på billedet spiller en rolle for, hvordan vi opfatter og identificerer Stine og os selv. Det kan udledes, at Stine holder påske, og at hun forventer at hendes målgruppe gør det samme. Påsken er en kristen tradition, og Stine henvender sig dermed til følgere, som kan identificere sig selv med det at holde påske. Ifølge Blommaert tildeler vi hinanden forskellige etiketter, når vi tolker hinandens semiotiske ressourcer. Når følgerne vælger at kommentere opslaget, så identificerer vi dem dermed også som nogle, der i større eller mindre grad har traditioner i forbindelse med påsken, og på den måde skabes der også et gruppetilhørsforhold følgerne imellem. Her kan der også være tale om identifikation på baggrund af kategorisering, som Brubaker og Cooper kalder det.

Senere i opslaget står der: "FIF TIL HVORDAN DU UNDGÅR AT KOMME TIL AT LIGNE ET ÆG EFTER FERIE" efterfulgt af en pil, der peger nedad. Pilen understreger, at der er en relation mellem billedet og den tekst, som står skrevet nedenunder. Herudover er der indsat et billede af Stine i højre hjørne af plakaten, hvor der henvises til hendes hjemmeside. Dermed fungerer plakaten også som en reklame for Stines virksomhed, og den giver os i denne sammenhæng viden om, at man kan få endnu flere fif og hjælp, hvis man opsøger hende.

Det er også interessant at se nærmere på udtrykket "at ligne et æg", for hvad betyder det egentlig? Det er oplagt at se ægget som en humoristisk metafor

for at blive/være tyk. Der ligger dermed også dels en præsupposition i ytringen om, at du ikke har lyst til at ligne et æg, dels at påsken er en højtid, hvor du skal passe på, fordi der ofte indtages meget mad og dermed er risiko for at tage på i vægt.

Det er værd at bemærke, at Stine i dette opslag gør en stor indsats for at skabe en tæt relation til sine følgere. Det kommer til udtryk flere steder. Først og fremmest kalder hun sine følgere "venner", hvilket er inkluderende og lægger op til en relationel identifikation. Stine opbygger en tæt relation til sine følgere ved tiltale dem som "venner", og det understøttes af hendes afsluttende ordvalg i opslaget "KRAM ♥" efterfulgt af et rødt hjerte, et konventionelt symbol på kærlighed eller varme følelser. Det vil vi komme nærmere ind på i analysen af uddrag 2. Denne form for ordvalg spiller en helt central rolle, når vi ønsker at undersøge, hvordan følgere kan skabe en identitet med afsæt i Stines profil. Brubaker og Coopers første klynge, identifikation og kategorisering, ser nemlig på identifikation som et alternativ til identitet, og den relationelle identifikation er oplagt at tage fat i her. Når Stine omtaler sine følgere som venner, hun krammer, så har følgerne nemlig mulighed for at identificere sig selv i forhold til den relation, de har til Stine. Hun gør det muligt for dem at identificere sig selv som ven med hende, og det er netop med til at skabe en fortrolig og tillidsfuld relation, hvor følgere måske endda kan føle sig på lige fod med hende.

Stine fortsætter i samme spor, idet hun skriver "Mange af jer går på påskeferie i dag, og lad os nu nyde det uden dårlig samvittighed efter påskefrokoster 😊". Hun vælger at skrive "os" og skaber på denne måde en "vi-følelse" og fællesskab, som Brubaker og Cooper kalder det. Hun sætter det sprogligt op på den måde, at hun og hendes følgere har det til fælles, at de har en tendens til at få dårlig samvittighed over deres madindtag efter påskefrokoster. Denne form for fællesskab kombineret med den samhørighed, der skabes med vennerrelationen nævnt ovenover, gør, at følgerne kan føle *groupness*. Dermed fremfører Stine

med sit ordvalg et bestemt tema og skaber et "univers", hvor følgerne kan få følelsen af at høre sammen, hvilket er et identitetsskabende element.

I en stor del af opslaget henvender Stine sig direkte til læseren og benytter derfor pronominet "du". Hun starter med at skrive "KALORIEUNDERSKUD = Det vigtigste, hvis du gerne vil tabe dig!". Her sætter hun fokus på begrebet kalorieunderskud ved at bruge versaler samt ved at bruge et lighedstegn til at udtrykke eksplicit, at det er det vigtigste at have fokus på under et væggtab. Ved at anvende "du" viser hun, at "kalorieunderskud" er vigtigt for dig, der læser med, hvis du ønsker at tabe dig. Vi vil også argumentere for, at "kalorieunderskud" er et fagbegreb og en del af et "sundheds-register". Da Stine ikke forklarer eller uddyber, hvad begrebet indebærer, må det betyde, at hun formoder, at hendes følgere genkender dette register. At genkende og beherske registeret knytter sig til identitetsbegrebet, da man så tilhører en gruppe, der har en vis viden indenfor sundhed.

Sætningen efterfølges af: "Så hvis du skal spise mere, kan du skrue på dit aktivitetsniveau 🏃". Det er interessant, at Stine vælger at skrive "skrue på dit aktivitetsniveau", for hvad betyder det overhovedet? Her understreger emojien den sproglige betydning og medvirker til, at vi forstår den. Den løbende emoji indikerer at "skrue på aktivitetsniveauet", må betyde at få pulsen op eller bevæge sig mere. Stine fortsætter: "Gå derfor nogle dejlige ture med familien og slå to fluer med et smæk 🐦". Her forstår vi, at med en gåtur med familien er du både social og opnår kvalitetstid med familien, samtidig med at du får den ekstra bevægelse, som du behøver for at være i kalorieunderskud og tabe dig.

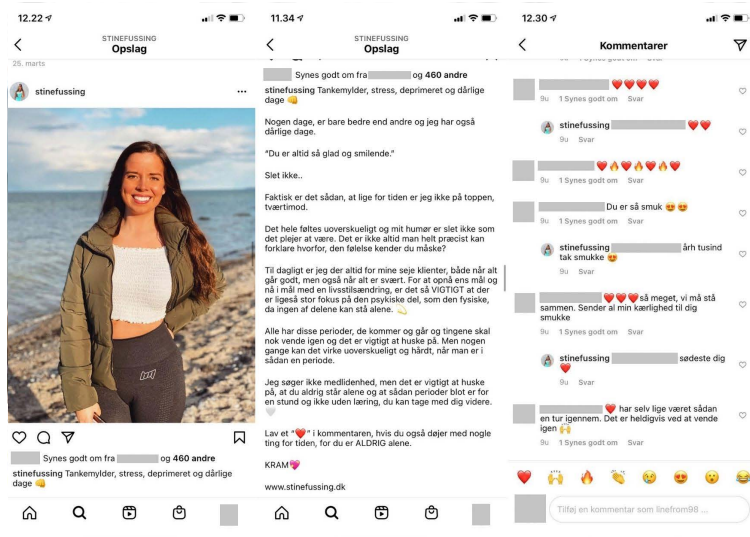
I de efterfølgende to sætninger: "Derudover skal du ikke være bange, hvis du spiser ekstra et par dage, det kan du sagtens regulere dagene efter 🏃" og "Du kan sag[t]ens tage til påskefrokost, drikke lidt alkohol, spise påskeæg og stadigvæk nå dit mål 📉" bider vi mærke i to ting. Den første er, at Stine skriver, at man ikke skal være bange, hvis man kommer til at spise ekstra et par

dage. Heri ligger der endnu en præsupposition om, at hendes følgere bliver bekymrede, når de kommer til at spise for meget. Stine vil gerne gøre sine følgere opmærksomme på, at det slet ikke er nødvendigt at bruge tid og energi på at føle sådan. Det understreger hun ved at bruge adverbiet "sagtens", og på den måde viser hun, at du på en overkommelig måde kan rette op på det igen.

Derefter skriver Stine "NYD DET NU I FULDE DRAG og lad være med, at være så hård ved dig selv 😊". Brugen af versaler er igen med til at understrege vigtigheden i budskabet, at man skal huske at nyde påsken og alt det, der følger med. Brugen af imperativ i "lad være med" er med til meget direkte at opfordre hendes følgere til ikke at være så hårde ved sig selv. Vi forstår det således, at Stine ikke ønsker, at hendes følgere skal have dårlig samvittighed over sit kalorieindtag. Det er et budskab, som hendes følgere bestemt tager til sig. I kommentaren står der blandt andet: "Tak for at minde mig om, at en påskefrokost ikke ødelægger ens mål! 🧘😊❤️", "Guldkorn 😊 tak!" og "Tak for gode råd 🍷". Disse kommentarer afspejler også et ekspert/novice-forhold. Stine er eksperten, der deler ud af gode råd, mens følgerne er noviceerne, som tager rådene til sig og takker.

I næste del af analysen vil vi have særligt fokus på, hvordan Stine bruger emojis til at inddrage sine følgere på profilen med det formål at skabe *groupness*. Derudover vil vi sideløbende kigge på forholdet mellem billede og tekst samt på den sundhedsforståelse, der kommer til udtryk.

Uddrag 2: Emojis, registergørelse og gruppeidentitet

Dette opslag har, som mange andre på Stines profil, en form for overskrift, der opsummerer, hvad det følgende vil omhandle, og dermed kan virke tiltrækkende for dem, der har en relation til dette emne. "Tankemylder, stress, deprimeret og dårlige dage 🙄", lyder overskriften. Herefter indleder Stine med at skrive: "Nogen dage, er bare bedre end andre og jeg har også dårlige dage.". Ved brugen af adverbiet "bare" bagatelliserer Stine det at have dårlige dage. Derefter inddrager hun sig selv, hvorved hun nuancerer det at have en dårlig dag. Implicit siges det også, at det er okay at have dårlige dage, for det har hun, som er forbillede og ekspert, også. Efter denne introduktion konstruerer Stine et citat, som hun derefter svarer på: "Du er altid så glad og smilende.", hvortil hun svarer: "Slet ikke.." og uddyber: "Faktisk er det sådan, at lige for tiden er jeg ikke på toppen, tværtimod.". Stine bruger her ordet "faktisk", der dels har en betydning af noget faktisk og sandt, dels anvendes adverbielt til at indikere en understregning af, at Stine ligesom mange andre ikke altid er glad og

smilende. Brugen af disse sproglige ressourcer peger på, at Stine forsøger at skabe en platform, et "univers", hvor der er plads til at dele og snakke om alt - både opture og nedture. Denne åbenhed markeres ikke kun sprogligt, men også på opslagets billede, hvor Stine står med meget åbent kropssprog, kigger lige ind i kameraet og smiler meget stort, hvilket vi aflæser som en rar person, der har lyst til og indbyder til at komme i kontakt.

Der bruges også en række emojis i dette opslag. Blandt andet er der efter opslagets overskrift en knytnæve. Emojis fungerer som et supplement til det skrevne. Ved at tilføje en emoji kan man blandt andet tilføje stemninger og følelser. Det er dog en forudsætning, at Stines følgere genkender emoji-registeret på gruppeniveau, men også at de behersker det på individniveau, for at "samtalen" skal fungere optimalt. Visse gestikulationer giver mening helt uden tilhørende skrift, som for eksempel 👍. En "thumbs up" genkender vi på baggrund af vores tillærte erfaringer, og der er derfor tale om en indeksikalitet, der gør os i stand til at afkode den uden forklaring eller tilhørende tekst. Knytnæven er derimod ikke lige så entydig og kan fortolkes forskelligt af forskellige personer. Som afslutning på opslagets overskrift tilføjes det skrevne en betydning i kraft af emoji'en. Vores fortolkning er, at man kun slår noget med en knytnæve, hvis man afskyr det, og det kan derfor udledes at Stine ikke bryder sig om tankemylder, stress, at være deprimeret og at have dårlige dage. En anden tolkning kunne være, at hun føler sig "slået ud". Disse tolkninger bekræftes senere i opslaget, hvor Stine omtaler de dårlige perioder som uoverskuelige og hårde. Mange symboler og emojis har ikke én specifik betydning, men får tilført betydning i kraft af det de står i forbindelse med. Der bruges eksempelvis også en gul emoji, der består af en ufuldstændig cirkel og en stjerne, som vi associerer med et stjerneskyd. Det er dog en påstand baseret på vores emoji-register, og efter at have slået betydningen op på <https://emojipedia.org>, viser en helt ny betydning sig. Ifølge Emojipedia er meningen med denne emoji at

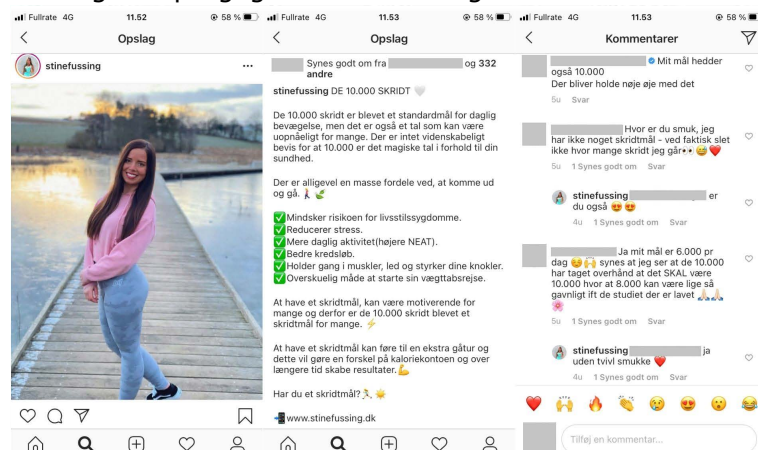
symbolisere de tegnefilmsinspirerede stjerner, der ofte kommer, når en karakter bliver svimmel. Heraf har emojien også navnet dizzy. Der står endvidere, at den også bruges til at indikere positive følelser, hvilket passer bedre i denne sammenhæng.

Afslutningsvis opfordrer Stine til at interagere ved brug af emoji: "Lav et " ♥ " i kommentaren, hvis du også døjer med nogle ting for tiden, for du er aldrig alene. Første del af sætningen er forståelig for alle læsere og det fremstår tydeligt, hvad Stine ønsker at følgerne skal gøre. Dét, at sætte et hjerte i kommentarfeltet, for at vise støtte og fællesskab, er en handling, der ofte foregår på Instagram. Det er tydeligt, at Stines følgere forstår hendes intention med opfordringen til at placere et hjerte. Flere følgere sender blot hjerter, men der bliver også kommenteret: "♥ ♥ ♥ så meget, vi må stå sammen. Sender al min kærlighed til dig smukke". Mange følgere kommenterer ikke kun med ét, men med flere hjerter og ofte i kombination med andre emojis. Eksempelvis bruges en flamme (🔥), hvilket vi koder som et kompliment til Stine om, at hun er hot, som et udtryk for at hun ser pæn ud på opslagets billede. Den røde farve på hjertet indikerer for os kærlighed, og derfor er det oplagt at benytte, når det handler om at vise sammenhold, kærlighed og medfølelse overfor medmennesker. Når Stine opfordrer til at kommentere med et hjerte, hvis man som læser føler på samme måde som hende, så kan det give læseren en følelse af det, som Brubaker og Cooper kalder groupness. I kommentarfeltet skriver en følger også: "♥ har selv lige været sådan en tur igennem. Det er heldigvis ved at vende igen 🙌". Hjerte-emojien placeres for at deltage i den interaktion, som Stine har startet, men der placeres også en anden emoji til slut. De to hænder aflæser vi som et symbol på noget godt og prisværdigt, hvilket stemmer overens med brugen af adverbiet "heldigvis" tidligere i sætningen. Der kan heraf udledes, at der er en fælles ideologi blandt Stine og hendes følgere om, at det at have dårlige dage er normalt, idet alle har dem. Der er også en forståelse af, at en dårlig dag eller periode

”blot er for en stund og ikke uden læring”. Ved hjælp af en række sproglige ressourcer, forsøger Stine at gøre det at have en dårlig dag til noget ”normalt”. Hun sætter det op på en måde, så det bliver positivt at have en dårlig dag, fordi man kan lære noget af det. Ved at inddrage sig selv, står Stine sammen med sine følgere, skaber relationer og opfordrer til, at hendes følgere henvender sig til hende, hvis de har det skidt. ”Til dagligt er jeg der altid for mine dejlige klienter [...]”, skriver Stine, og med en henvisning til hendes hjemmeside sidst i opslaget får opslaget reklame-karakter.

Det udtrykkes også meget eksplicit, at Stine har en klar ideologi om, hvordan man når sit mål. Hun skriver: “[...] For at opnå ens mål og nå i mål med en livsstilsændring, er det VIGTIGT at der er lige så stor fokus på den psykiske del, som den fysiske, da ingen af delene kan stå alene ☞”. Stines sundhedsforståelse er altså ikke udelukkende baseret på fysisk aktivitet og kost, men også på hvordan mennesket fungerer psykisk, jf. også analysen af uddrag 1, 3 og 4. Ved hjælp af versaler understreger Stine, at det er en vigtig pointe, som hun ønsker, at følgerne skal bemærke. Igen i opslagets sidste sætning benyttes der versaler: ”for du er ALDRIG alene.” Stine markerer vigtige pointer med versaler, så hun er sikker på, at de fremtræder klart. I dette opslag bruges versaler og emojis altså til at supplere det skrevne, til interaktion og at vise følelser som positivitet og sammenhold. Det er dog nødvendigt, at modtageren kan genkende og beherske registeret for at kunne være med som en del af gruppen.

Uddrag 3: Sproglige virkemidler og sundhedsforståelse

I analysen af dette opslag sætter vi fokus på den sundhedsforståelse, som Stine praktiserer, samt hvordan hun benytter sproglige virkemidler til at understrege den og gøre teksten fængende og motiverende for følgerne.

På dette opslag er der igen en overskrift, der fungerer som teaser for indholdet af opslaget. "DE 10.000 SKRIDT ♥️". Når artiklen og bestemtheds-markøren "de" stilles foran "10.000 skridt" viser den, at Stine præsupponerer, at de andre kender til fænomenet. Det er blevet et mål for mange mennesker at skulle gå (de) 10.000 skridt om dagen - men hvorfor? Som Stine understreger, så er der intet bevis på, at 10.000 skridt er et "magisk tal" i forhold til sundhed. Ideen stammer ikke fra videnskabelige undersøgelser, men fra en reklamekampagne for en skridttæller, der blev lanceret i Japan i 1965 (Julsgaard, 2021). Dog er de 10.000 skridt ikke så langt fra, hvad videnskaben mener er sundt. Et stort amerikansk studie, hvor forskere fulgte 4840 amerikanere over en tiårig periode viser, at noget tyder på, at 8000 skridt også er et godt dagligt mål. I studiet stilles antallet af skridt op imod dødelighed, hvor kurven

begynder at blive mere konstant mellem de 8000 og 10.000 daglige skridt (Saint-Maurice et al., 2020). Så om man kommer ud og går netop de 10.000 skridt er måske ikke så vigtigt, hvilket Stine påpeger.

Dog siger Stine, at der er "en masse fordele" ved at komme ud og gå. De seks fordele punktopstilles ved brug af emojis, hvilket vi også ser i eksempel 4. En limegrøn emoji med flueben (✓) bruges til visuelt at markere alle fordelene ved at komme ud at gå. Det er interessant at se nærmere på punktet "mere daglig aktivitet (højere NEAT)", fordi det afspejler et ekspert/novice-forhold. Betegnelsen NEAT, som er en forkortelse for Non Exercise Activity Thermogenesis, dækker over det energiforbrug, man har ved anden aktivitet end træning (Bach, u.å.). Hvis man ikke ved, hvad NEAT er, vil det være svært at forstå, at man får højere NEAT ved at være mere aktiv i dagligdagen. Det er altså et mere teknisk og sundhedsfagligt register, Stine benytter i dette tilfælde. Det kan være med til at fremme hendes status som ekspert, men vil også muligvis forvirre læseren, idet der ikke er en tilhørende forklaring på begrebet.

Derudover skriver Stine, at det at have et skridtmål kan føre til en ekstra gåtur, der vil gøre en forskel på "kaloriekontoen" og over længere tid skabe resultater. Her skal "kaloriekontoen" forstås således, at man vil forbrænde flere kalorier ved at gå en tur, og dermed vil man komme yderligere i kalorieunderskud, hvilket er vigtigt under et væggtab, som vi så i analysen af uddrag 1. Hun forsøger her tilsyneladende at gøre noget fagligt og sundhedsvidenskabeligt mere håndgribeligt for mennesker uden sundhedsprofessionel baggrund. Det er dog stadig en forudsætning, at følgerne genkender og behersker det register, som Stine taler ud fra, for ellers kan det være uklart, hvad der menes med, at en gåtur kan "gøre en forskel på kaloriekontoen". Stines opstilling af fordele og hendes pointe om at et skridtmål kan gøre en forskel på "kaloriekontoen", repræsenterer en bestemt sundhedsforståelse, der vægter det psykiske og det fysiske lige højt. Det har vi også set i de andre

opslag, og det er dermed også en gennemgående sundhedsforståelse på profilen.

Billedet og teksten komplementerer hinanden. Stine ligner en, der selv kan være ude og "jagte" skridt med træningstøj og gode sko. Hun står smilende i idyllisk natur, der lægger op til selvudfoldelse, hvilket også kan være motiverende og viderebringe lysten til at komme ud og bevæge sig. Derudover står Stine på en bro, hvilket kan symbolisere overgangen til noget nyt - måske en ny livsstil med mere aktivitet. Afslutningsvis spørger Stine sine følgere "Har du et skridtmål? 🏃♀️🌟". Igen benytter hun sig af pronominet "du", hvilket som direkte henvendelse inkluderer læseren, og Stine skaber dermed en følelse af groupness. Dette spørgsmål lægger især op til, at man overvejer, hvem man er, og hvem man ønsker at være - altså identitetsarbejde, der starter med, at der sættes et personligt mål. Følgerne tager det til sig og kommenterer livligt på opslaget. Der kommer mange forskellige kommentarer, hvoraf den første, som ses på billedet herover, holder fast i de 10.000 skridt: "Mit mål hedder også 10.000 der bliver holde (sic!) nøje øje med det". Derefter følger en kommentar fra en følger med en helt anden holdning til det at have et skridtmål: "Hvor er du smuk, jeg har ikke noget skridtmål - ved faktisk slet ikke hvor mange skridt jeg går 🏃🏻💕". Hertil svarer Stine: "er du også 😊". Stine besvarer altså ikke den del af kommentaren, der vedrører skridtmålet. Vi antager, at det er fordi, Stine arbejder hårdt på det relationelle og det gensidige. Dermed understreger hun det personlige og præmierer det at deltage aktivt, hvorved hun måske kan få flere følgere. Endnu en følger kommenterer og bakker op om præcis det budskab, som Stine forsøger at bringe: "Ja mit mål er 6000 pr dag 😊🏃🏻 synes at jeg ser at de 10.000 har taget overhånd at det SKAL være 10.000 hvor at 8.000 kan være lige så gavnligt ift de studiet (sic!) der er lavet 🏠🏠🌟 " hvortil Stine svarer: "ja uden tvivl smukke 💕". Modsat den anden kommentar vælger Stine at svare og give følgeren ret, hvilket viser en fælles sundhedsforståelse. Der kan

her tales om identifikation på baggrund af kategorisering, som vi kender fra Brubaker og Cooper, da der i kommentartråden bliver opstillet to grupper, man kan identificere sig med: dem, der har et skridtmål og dem, der ikke har. Her kan man også tale om the total linguistic fact, der hævder at sprog aldrig bare er struktur, men at sproget gives mening i konkrete situationer af bestemte sprogbrugere. De 10.000 skridt opfattes i dette tilfælde forskelligt af forskellige sprogbrugere. Som vi kan se på kommentarerne, så mener nogle, at det tager overhånd, mens andre ser det gavnligt at have et skridtmål. Dette eksempel afspejler netop vigtigheden i at tænke sprog som tredimensionelt, da det viser, at sprog aldrig er entydigt, men påvirkes af sprogbrugere og kontekster.

I bunden af opslaget er der sat et link til Stines hjemmeside, men derudover er det ikke tydeligt markeret, at Stine her reklamerer for sin virksomhed. Men har man brug for hjælp til at sætte sig et (skridt)mål, så ved følgerne, hvor de kan få fat på hende.

Uddrag 4: Det senmoderne samfund og identitet

The screenshot shows a social media post from 'stinefussing'. The post features a photo of a woman in a white top and blue leggings standing in a wooded area. The text of the post reads: 'stinefussing HUSKER DU AT GØRE NOGET GODT FOR DIG SELV? ❤️ Et online forløb handler om så meget mere end, at få en flot krop. Det handler om at lære en masse, komme i bedre kontakt med sig selv, føle sig tilpas i sin krop. 🌿 Lad mig fortælle lidt om nogle af fordelene ved et online forløb: ✓ Mere selvtillid. ✓ Bedre søvn. ✓ Masse ny viden. ✓ Mere energi og overskud. ✓ Flottere hud, hår og negle. ✓ Flere sejre. Der er så mange flere fordele ved en sund livsstil. Selvfølgelig er den bedste fordel at du opnår dit mål, men også alle de ting som følger med i processen. 🌟 Vil du gerne blive den bedste udgave af dig selv? Så udfyld min kontaktformular og lad os tage en gratis samtale! ❤️ HAV EN FANTASTISK MANDAG 🌞'. Below the post, there are several comments from followers, such as 'Åh har overvejet et forløb, jeg kunne godt bruge at tabe lidt babyweight og få strammet op.' and 'Det er SÅ vigtigt at gøre noget for sig selv ❤️'. The post also includes a link to 'www.stinefussing.dk' and a promotional code '//Reklame @shapeit.dk rabatkode: Fussing10'.

På dette opslag ser vi en kombination af billede, tekst, emojis og symboler. Vi vil i analysen af opslaget være særligt opmærksomme på, at det er en reklame. Derudover vil vi sætte særligt fokus på det senmoderne samfund og identitetsarbejde.

På billedet ser vi en smilende Stine ude i skoven, som spørger sine følgere: "HUSKER DU AT GØRE NOGET GODT FOR DIG SELV? ♥" efterfulgt af et rødt hjerte. Hun benytter her igen pronominet "du" og inkluderer dermed læseren med en direkte henvendelse. På denne måde lægger hun op til en almindelig samtale, hvor hun skaber en relation til læseren, som hun opfordrer til at besvare spørgsmålet i kommentarfeltet. Stine præsupponerer også, at man bør gøre noget godt for sig selv. Det stilles altså ikke til diskussion, og det viser sig også i kommentaren, at hendes følgere er enige. Der bliver blandt andet skrevet følgende: "Det er SÅ vigtigt at gøre noget godt for sig selv ♥ ♥". På baggrund af det kan vi se, at både Stine og den pågældende følger behersker samme register. De har en fælles (sprog)forståelse, hvor der udspiller sig en ideologi om, at man skal gøre noget godt for sig selv. Lige bagefter skriver Stine: "Et online forløb handler om så meget mere end, at få en flot krop". Et onlineforløb handler dermed lige så meget om at gøre noget godt for sig selv, som at få en flot krop. At gøre noget godt for sig selv og at arbejde med sig selv, er også meget genkendeligt for det senmoderne samfund, da vi konstant arbejder med selvrealisering.

Billedteksten fungerer som reklame. Tekstens formål er at tiltrække følgere til at vælge et onlineforløb hos Stine. Hun nævner de mange fordele, man kan opnå. Visuelt har hun opsat fordelene i en punktform bestående af grønne tjek-tegn/flueben (✓), som vi vil afkode som de ting, man kan tjekke af, når man vælger et forløb hos hende. Fordelene omfatter alt fra bedre søvn, ny viden, mere energi og overskud til flottere hud, hår og negle, mere selvtillid og flere sejre. Vi mener, at der her kommer en bestemt sundhedsforståelse til udtryk. Fordelene viser os, at sundhed i denne forstand består af en kombination af indre og ydre faktorer - mentale og fysiske - som alle kan opnås gennem et onlineforløb. En af de indre faktorer som Stine pointerer er "flere sejre". Stines intention er at fortælle, at man med hendes forløb vil få en god følelse indeni og opleve sejre, fordi man opnår sine skridt-, vægt-, og kropsmål.

Men genkender man ikke udtrykket "flere sejre", så vil det være ukonkret hvad det betyder, og på hvilke områder man vil kunne sejre. Stine pointerer senere, at "Selvfølgelig er den bedste fordel at du opnår dit mål [...]". Som Stine skriver, så er det jo "dit" mål, og dermed individuelt for hver enkelt, der læser opslaget, hvad det måtte være. Her ligger også en forståelse af, at forløbet er tilpasset, så det passer den enkelte, og dette skaber en inkluderende følelse, hvor følgere kan føle sig set og hørt personligt og ikke blot kommer til at være "en af mange". For eksempel skriver en følger: "Åh har overvejet et forløb, jeg kunne godt bruge at tabe lidt babyweight og få strammet op 😊❤️". Her kommer følgerens personlige mål til udtryk og "babyweight" peger nok på ekstra kilo, som er forårsaget af graviditet, og som hun gerne vil af med. Til det svarer Stine "du er velkommen smukke 😊". Heri ligger der også en forståelse af, at det er noget, som Stine sagtens kan hjælpe med, hvilket afspejler den fortolkning, at forløbet er tilpasset den enkeltes ønske og mål.

Stine stiller sine følgere spørgsmålet: "Vil du gerne blive den bedste udgave af dig selv?". Spørgsmålet sætter et lighedstegn mellem det at være den bedste udgave af sig selv og det at have en sund livsstil, som står nævnt ovenover. Med de 259 likes opslaget har, kan vi se, at der er en stor opbakning til den ideologi og sundhedsforståelse, som bliver praktiseret. Et like på et opslag er et semiotisk tegn, og når følgere vælger at like et opslag, så er det en aktiv handling, som symboliserer en vis opbakning til opslaget. Vi kan også på kommentarerne se, at Stine sammen med sine følgere skaber en fælles sundhedsforståelse, idet der blandt andet bliver kommenteret "Lige præcis søde, så enig 😊😊". Dermed har Stine og hendes følgere noget til fælles, og der bliver på den måde skabt groupness. Spørgsmålet orienterer sig også i høj grad mod identitet. Ifølge Blommaert er identitet noget, man gør, og det er netop tilfældet her. Ved aktivt at vælge et onlineforløb og en sund livsstil skaber du din identitet - du bliver den bedste udgave af dig selv. Brubaker og Coopers begreb

selvforståelse kan også være med til at afspejle det identitetsskabende aspekt i spørgsmålet, da det omhandler ens selvopfattelse og egen forståelse af social placering, samt hvordan man på baggrund af disse to faktorer vælger at handle. Spørgsmålet lægger op til, at den enkelte overvejer, hvem de er nu, og hvem de ønsker at være i fremtiden. På baggrund af dette vil de vælge at handle på en bestemt måde, og da opslaget er en reklame, så er det underliggende formål, at de skal vælge at købe et onlineforløb. Et andet sprogligt element, som vi observerer, er Stines brug af imperativ, for eksempel: "Lad mig fortælle lidt om nogle af fordelene ved et online forløb". Her fungerer brugen af imperativ på den måde, at Stine indtager rollen som ekspert, og hun initierer den form for socialisering, hvor det er hende, som vil lære sine følgere noget. Hendes følgere bliver derfor novicer i dette tilfælde, og Stine forsøger at tillære dem den sundhedsforståelse, som hun praktiserer og er ekspert indenfor, så de sammen kan skabe et socialt fællesskab, der bygger på den.

KONKLUSION

Stine Fusing er en ud af mange onlinecoaches på Instagram, der dagligt motiverer, hjælper og rådgiver sine følgere. Det gør hun ved brug af semiotiske ressourcer, herunder visuelle og skriftsproglige virkemidler, som har til formål at tiltrække kunder til hendes coachingvirksomhed #TeamFusing. I analysen har vi set nærmere på de forskellige virkemidler for at besvare vores forskningsspørgsmål.

Vi kan konkludere, at Stine praktiserer en sundhedsforståelse, som har lige meget fokus på det psykiske og fysiske aspekt. Det kommer til udtryk i alle opslagene - både eksplicit og implicit - at for hende vægtes de to ting lige højt og er afhængige af hinanden. For eksempel kan vi se i uddrag 2, at Stine har stort fokus på den psykiske del, mens hun i uddrag 3 har mere

fokus på den fysiske del vedrørende de 10.000 skridt. Hun fokuserer dog aldrig udelukkende på den ene af de to dele - begge perspektiver er altid nævnt. Stine udtrykker sin sundhedsforståelse sprogligt i opslagene og ind imellem bruges versaler til at understrege ideologien, som for eksempel i uddrag 2, hvor hun skriver: "[...] det [er] VIGTIGT at der er lige så stor fokus på den psykiske del, som den fysiske, da ingen af delene kan stå alene". Flere steder i analysen ser vi også, hvordan Stine indtager rollen som ekspert, mens hendes følgere indtager rollen som novice(r). Stine giver gode fif og fortæller om den sundhedsforståelse, hun praktiserer, mens følgerne tager ved lære. Det er blandt andet en af de observationer, vi har gjort os som følge af vores opmærksomhed på den etnografiske bevægelse: making the strange familiar - making the familiar strange. Vi har taget højde for de små elementer, som man normalvis ikke tillægger værdi i sin dagligdag, men som kan have stor betydning i sociale og identitetsskabende sammenhænge.

I analysen ser vi, hvordan Stine på sin profil gør det muligt for følgerne at skabe deres identitet. Som vi ser i uddrag 1, så gør hun det sprogligt ved at kalde sine følgere "venner", hvorved de kan identificere sig på baggrund af den relation, de har til hende. Andre identitetsprocesser kommer i spil, som når Stine giver følgerne mulighed for at tilvælge et onlineforløb. I uddrag 4 så vi blandt andet på, hvordan identitet gøres, og hvordan følgerne skaber identitet ved aktivt at vælge et onlineforløb med det formål at opnå deres personlige mål. Stine ligger med brugen af sine spørgsmål med bestemte præsuppositioner, som i uddrag 4, op til at følgerne kan overveje, hvem de er, og hvem de ønsker at være i fremtiden, hvilket sætter en identitetsproces i gang. Følgerne får altså mulighed for tage deres selvforståelse op til overvejelse og handle derefter. I uddrag 1 og 3 blev det klart, at følgerne kunne identificere sig ud fra kategoriseringer som henholdsvis folk, der holder påske eller ej samt folk, der har et skridtmål eller ej.

Med det senmoderne samfunds digitalisering og ikke mindst de sociale medier er der opstået nye muligheder for selvrealisering. Stine konstruerer et "univers" på sin instagramprofil, idet der udtrykkes meninger og holdninger fra Stine og hendes følgere, der vil præge hinanden indbyrdes og muligvis sætte gang i identitetsprocesser. Som nævnt i det ovenstående, så kalder Stine sine følgere "venner", og dermed konstruerer hun også et fællesskab, hvor følgerne kan føle sig fortrolige med hende, og hvor det er trygt at dele sin mening. Vi kan også se i analysen, at hun i flere af sine opslag stiller spørgsmål til sine følgere og henvender sig direkte til læseren med "du". Dette gør opslaget personligt og lægger op til interaktion. Når Stines følgere svarer på hendes opslag, reagerer hun altid anerkendende. Flere af hendes svar kan tolkes sådan, at hun strategisk vælger, hvilke dele af deres kommentarer som der skal svares på. Hun undgår altid at sige dem imod, hvilket netop underbygger den pointe, at hun ønsker at skabe et fællesskab blandt sine følgere. Det fællesskab, hun skaber, dannes også på baggrund af, at hendes opslag er meget personlige. Der flettes dog ofte information ind om tilbud, firmaets hjemmeside osv., men det ser ikke ud til, at det kommercielle i kommunikationen bliver behandlet som et problem - tværtimod fungerer det fint sideløbende med de fællesskabsdannende aktiviteter, der foregår.

Som det ses i uddrag 2, bruger Stine hjerte-emojien til at inddrage sine følgere på profilen, hvilket hun lykkes med. Der kommer mange kommentarer med hjerter, hvilket er med til at skabe en følelse af gruppetilhørsforhold eller groupness, som Brubaker og Cooper ville kalde det. Derudover fremsætter Stine de 10.000 skridt som et tema i uddrag 3, hvilket er med til at hjælpe følgere i processen med at finde deres identitet, som dem, der har et skridtmål eller dem, der ikke har. Som tidligere pointeret ser man i det senmoderne samfund, at fællesskaber og værdier er noget vi vælger til og skifter ud på baggrund af vores konstante søgen efter identitet. Det bekræfter blandt

andet de forskellige kommentarer og grupper af holdninger til de 10.000 skridt, da det viser os, at der er flere mulige grupper at identificere sig med.

Vi har vist et udpluk af opslag fra Stines Instagramprofil; men der er naturligvis meget mere, man kunne undersøge. På et bredere samfundsplan kunne det være interessant at undersøge fremkomsten af coaches og dens betydning. Det er eksempelvis interessant, hvorfor der er opstået så stort et behov for coaching, og om det blot er for en kort stund eller et vedvarende behov.

LITTERATURLISTE

Stine Fussings Instagram konto kan findes gennem følgende link: <https://www.instagram.com/stinefussing/>

Agha, A. (2006): Register formations, i: Language and Social Relations. Cambridge: Cambridge University Press

Bach, N. (u. å.). NEAT – den oversete faktor for vægttab. Lokaliseret d. 26-05-21 på: <https://www.bodylab.dk/shop/neat-overset-faktor-2852c1.html>

Blommaert, J. (2005). Identity, i: Discourse. Cambridge: Cambridge University Press

Brubaker, R. & Cooper, F. (2000). Beyond "Identity", i: Theory and society vol. 29, No. 1. Berlin: Springer

Christensen, D., Knudsen H. & Andersen, R. (2020). Et medieår i coronaens skygge, i: Medieudviklingen 2020 - DR Medieforsknings årlige rapport om udviklingen i danskernes brug af elektroniske medier. Lokaliseret d. 17-05-21 på: https://www.dr.dk/static/documents/2021/01/21/medieudviklingen_2020_1_927532a9.pdf

Daugaard, L. M. (2017). 'The total linguistic fact'- at tænke sprog i 3D. Lokaliseret d. 18-05- 21 på: <https://www.videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/forskerklummen/2017/the-total-linguistic-fact-at-taenke-sprog-i-3d/>

Emojipedia (u. å.). Lokaliseret d. 25-05-21 på: <https://emojipedia.org>

- Høher-Larsen, M. (juli 2016). Senmodernitet.
Lokaliseret på d. 25-05-21 på:
<https://faktalink.dk/titelliste/senmodernitet>
- Julsgaard, L. E. (2021). 10.000 skridt om dagen:
Reklamekampagne eller lægens råd? Lokaliseret
d. 26-05-21 på:
<https://www.dr.dk/nyheder/viden/bevaegelse/10000-skridt-om-dagen-reklamekampagne-eller-laegens-raad>
- Karrebæk, M. S. (2020): "Hvad betyder wallah?":
Sociolingvistisk forandring, sprog-i-brug og
arabisk i dansk. NyS, Nydanske Sprogstudier,
1(58). Lokaliseret d. 13-05-21 på:
<https://doi.org/10.7146/nys.v1i58.120485>
- Martensen, M. & Eriksen, C (10. oktober 2020). Digitale
skulderklap og virtuelle booty- øvelser. Lokaliseret
d. 18-05-21 på:
<https://www.dr.dk/mitliv/webfeature/digitale-skulderklap-og-virtuelle-booty-oevelser>
- Ochs, E. & Schieffelin, B. B. (2012). The theory of
language socialization, i: Duranti et al. (red.), The
Handbook of language Socialization. Malden,
Mass.: Wiley-Blackwell
- Saint-Maurice, P. et al. (2020). Association of Daily
Step Count and Step Intensity With Mor-
tality Among US Adults. Lokaliseret d. 26-05-21 på:
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32207799/>

X FACTOR OG TONEN TIL DEBAT

Laura Lyng Østergaard Jensen

INTRODUKTION

Hvordan ville du have det, hvis du blev kaldt klam, talentløs eller ligegyldig? At du skulle skamme dig for at have stillet dig frem i rampelyset foran professionelle musikdommere og hele Danmarks befolkning hjemme i stuerne. I 2021 tog det populære underholdningsprogram X Factor til genmæle mod hadske kommentarer, som både deltagere og dommere oplevede at modtage i deres private indbakke og i kommentarspor på online-fora. Tonen på de sociale medier kan være hård. Måske fordi det er lettere at få afløb for sin umiddelbare frustration, når man sidder bag en skærm og ikke skal forholde sig til modtageren. I et af X Factor-programmerne valgte dommeren Oh Land at fortælle om sin oplevelse med hadbeskeder, som udsprang af hendes fravalg af deltagere, men som gik så langt som til at kritisere hende for påklædning, performance og person. Ydermere viste X Factor et videoklip på programmets officielle facebookside, hvor deltagerne oplæste beskeder med racistiske bemærkninger og nedladende kommentarer om barnlighed og hudproblemer.

Derefter opstod en debat om den hårde tone på X Factors facebookside. I denne artikel vil jeg undersøge debatten, som den foregik mellem brugerne. Min undersøgelse tager udgangspunkt i data fra facebook-siden *X Factor TV 2*. Her vil jeg fokusere på forskellige kommentarspor, hvor brugere forsøger at indkredse, hvem der bærer ansvaret for den dårlige tone, og hvad man kan gøre ved problemet. Jeg vil ikke kun fokusere på, hvad der bliver skrevet, men også på hvordan det bliver skrevet. Med udgangspunkt i *X Factor TV2* vil jeg undersøge og kategorisere metasproglige kommentarer for at afdække brugernes sprogideologiske positioner og holdninger til tonen omkring X Factor.

Debatten om tonen på nettet er interessant

og vigtig i en tid, hvor meget kommunikation foregår online. De sociale medier har på den ene side gjort det muligt for flere at deltage i den offentlige debat. På den anden side kan den måde, man taler til og om hinanden være hæmmende for demokratiet (Institut for Menneskerettigheder, u.å.)

TEORETISK RAMME

Artiklen lægger et sociolingvistisk perspektiv på en samfundsudvikling. Sociolingvistikken er interessefeltet mellem sproget og sociale forhold. I løbet af de seneste årtier er der sket en stor udvikling i de digitale mediers rolle i menneskers liv, og kommunikationsfora som de sociale medier er blevet en del af hverdagen. Online-kommunikation har gjort det muligt at tale sammen uden at være fysisk samlet, om end den ikke-fysiske dimension ikke nødvendigvis gør kommunikationen mindre virkelig (Stæhr, 2015, 153-154).

Den teoretiske ramme for artiklen vil bestå af teorier og begreber omkring registergørelse, sprogideologier og sprogpolitik. Med disse teorier vil jeg undersøge holdningerne til sprogbrugen på X Factors facebookside. Derudover vil jeg inddrage teori om facebookmediet til at kunne skabe forståelse for mediets rammer for kommunikation.

Metasproglig handling og registre

Asif Agha gør i bogen *Language and social relations* (2007) rede for bl.a. metasproglig handling (metalinguistic activity) og begreberne om register og registergørelse (enregisterment). Metasproglige handlinger er udsagn, der reflekterer over og klassificerer sprogbrug. Disse klassificeringer består i at evaluere ytringer og tilskrive dem bestemte værdier (Agha, 2007, 17-18). Metasproglige handlinger undersøges også i Marianne Rathjes artikel "'Du staver af lort til selv": Sprognormer i debatforummet Nationen." I artiklen undersøger Rathje konsekvenserne for brud på den skriftlige standardnorm. Her finder hun, at brugernes

metasproglige handlinger tilskriver stavemåder, der afviger fra standardnormen, forskellige værdier. Det kan både værditilskrives positivt og negativt at bryde den skriftlige standardnorm, og værditilskrivningerne og normer for sproget kan forhandles (Rathje, 2016). På samme måde vil jeg undersøge metasproglige handlinger på X Factors facebookside. Jeg vil ikke, som Rathje, have retskrivningsnormen for øje, men i stedet normerne for tonen på nettet.

Registre er ifølge Agha forskellige måder at tale på og skal forstås som

(...) cultural models of action that link diverse behavioral signs to enactable effects, including images of persona, interpersonal relationship and type of conduct (Agha, 2007, 145).

I refleksionen over sprogbrug skaber sprogbrugere metasproglige labels eller "etiketter" som eksempelvis "slang", "religiøst sprog" og "overklassesprog" (Agha, 2007, 145). Alle sprogbrugere er socialiseret ind i en række registre og kan genkende endnu flere. Dog er det ikke alle registre, man kan genkende eller indgå i, og mennesker har derfor, ifølge Agha, adgang til forskellige dele af samfundet. Derfor hænger registre også sammen med både identitet og magt (Agha, 2007, 146). Agha opstiller tre komponenter for registre. Det første kaldes repertoire og er de semiotiske træk, der indgår i måden at tale på, altså prosodi, sætningsstrukturer mm. Det andet er ytringen, som indbefatter hvordan bestemte træk anvendes i situationer, og det tredje er de sociohistoriske processer, som indikerer, at registre er opstået over tid, fordi forskellige mennesker har reflekteret over dem og reageret på dem (Agha, 2007, 148). I sprogetnografien er alle tre komponenter vigtige, men ytringen er i centrum. Gennem ytringen kan man se, hvordan repertoire bruges i kontekst, og ytringen kan bruges til at få forståelse for reaktioner på og værditilskrivninger til andres sprogbrug (Agha, 2007, 150). Registerne er ikke statiske og udvikler sig med udviklingen af samfundet. Ligeledes socialiseres mennesker ind i forskellige registre gennem livet. Udviklingen i registerne er samtidig til forhandling

gennem metakommunikation og re-analyse af forskellige grupper af sprogbrugere. Eksempelvis vil nogle mennesker angive et sprogligt register som "hårdt" eller "nedladende", mens det for andre er en måde at signalere intimitet internt i en gruppe. Agha skriver også, at der dermed er stereotypiseringer knyttet til registre (Agha, 2007, 154-156). Register og registergørelse vil i analysen blive brugt til at finde frem til, hvilke registre brugerne på Facebooksiden *X Factor TV2* identificerer. Samtidig er de metasproglige handlinger på facebook-siden med til at pege på forhandlingen af registre ud fra forskellige værditilskrivninger.

Sprogideologier

Metasproglige handlinger og registergørelse hænger sammen med sprogideologier. Paul Kroskrity skriver:

In sum, language ideologies are beliefs, or feelings, about languages as used in their social worlds (Kroskrity, 2004, 498).

Mennesker har forskellige følelser i forhold til og ideer om verden, og ligeledes kan de have forskellige sproglige ideologier og derfor være uenige om, hvad der fx er passende eller upassende, godt eller dårligt sprog. Et eksempel herpå er debatten om eskimo-isen. Mens ordet "eskimo" for én gruppe mennesker er nedsættende, har det for andre en neutral værdi. Der er altså forskellige indeksikalske betydninger på spil, fordi folk har forskellige sprogideologier.

Kroskrity opstiller fem måder at anskue sprogideologier ud fra (Kroskrity, 2004, 501). Disse fem måder vil jeg i det følgende opliste og eksemplificere:

1) Vi forsvarer en ideologi for at forsvare et gruppe-tilhørsforhold. Dette kunne eksempelvis være at forsvare at følge den officielle stavemåde, som det er tilfældet for nogle af brugerne på Nationen i Marianne Rathjes artikel (Rathje, u.å.).

2) Flere ideologier kan være til stede på samme tid. Dette betyder, at der findes divergerende sprogideologier, fordi køn, alder, klasse, race osv. kan spille

ind. Sprogideologier hænger altså sammen med socialt tilhørsforhold.

3) Man kan være bevidst om sprogbrugen på forskellige steder i forskellige grader. Dermed kan man eksempelvis være sproglig bevidst, når man diskuterer ord, der er stødende og derfor skal udgå fra sange, men ikke lige så sproglig bevidst, hvis man er til et arrangement og skal synge sangene uden redigering.

4) Vi taler aldrig kun om sprog, men altid samtidig om mennesker. "Dårligt" og "grimt" sprog er ikke objektive beskrivelser, som kun handler om sprog, men bliver koblet indeksikalsk med de sprogbrugere, der bliver beskyldt for at tale grimt. Et eksempel fra mine data er koblingen af "hadtale" til den stereotypiske betegnelse "hatere".

5) Sprogideologier spiller en rolle for identitetskonstruktion, og vi skaber vores egen identitet gennem sproget. Eksempelvis kan man tale på én måde sammen med sine venner, mens man taler på en anden måde i det offentlige. Samtidig kan man også signalere politiske ståsteder gennem sit sprog. Dette kan være ved at være bruge bestemte pronominer til og om andre.

De fem måder at betragte sprogideologier udgør et forsøg på at nuancere dimensionerne af sprogideologier, som kommer til udtryk i menneskers levede liv. I forhold til metakommunikationen om 'den hårde tone' på *X Factor TV2* kan måderne at anskue sprogideologierne på, inddrages til at indkredse, hvilke sprogideologier der er på spil for brugerne på facebookside.

Sprogpolitik og sprogregulering

Sprogideologier har indflydelse på, hvordan der føres sprogpolitik. Sprogpolitik er styringen af sprogforholdene i et givet (sprog)samfund. Det kan eksempelvis være styringen af et lands officielle sprog, hvilke sprog uddannelsesinstitutioner må undervise på, eller hvilke sprog der tales i en organisation (Spolsky, 2004, 5-7). Bernard Spolsky skriver, at det er muligt at intervenere i et sprogsamfund for at ændre på "reglerne" for en

sprogsituation. Interventionen kan foretages af en gruppe eller en enkeltperson, og dette kalder Spolsky *language management* (sprogstyring). En konsekvens af denne måde at se sprogpolitik på er, at den eller de, der foretager interventionen, får rollen som *language manager*. Det er dog ikke kun eksplicit nedskrevne love, der gør sig gældende som sprogpolitikker:

Many countries and institutions and social groups do not have formal or written language policies, so that the nature of their language policy must be derived from a study of their language practice or beliefs (Spolsky, 2004, 8).

Altså findes der i mange tilfælde sprogpolitikker, som ikke er eksplicit formuleret, men foregår implicit gennem sproglig praksis. Sprogpolitikker findes ikke kun på det nationale og organisatoriske plan, men også i mindre grupper og endda i familier og mellem venner. Med udgangspunkt i den mere implicitte sprogpolitik, gør Julia de Bres i sin artikel *Introduction: Language policies on social network sites* rede for, hvordan sprogpolitik og sprogstyring ligeledes finder sted på sociale medier. I artiklen skriver hun:

language policy can be defined as any activity in which a social actor attempts to modify the language practices, language ideologies, or, indeed, language policies of others (de Bres, 2015, 310).

En social aktør kan altså være en bruger på de sociale medier, som kan skabe sprogpolitikker ved at forsøge at ændre på andres sprogideologi og sproglige praksis. de Bres henviser til funktioner på eksempelvis Facebook, hvor det er muligt for administratorer af grupper at slette kommentarer eller at deltage i sprogideologiske debatter, som skal være med til at ændre den sproglige praksis i gruppen (de Bres, 2015, 312).

Facebookplatformen

Da den sproglige interaktion i artiklen foregår på Facebook, er det interessant at se på, hvordan brugere

kan få mulighed for at ytre sig på mediet. Anders Skov beskriver i *Sociale Medier, sociale dilemmaer*, at internettet og de nye medier giver mulighed for slippe kontrollen, og at man derfor har lettere ved at udtrykke både positive og negative spontane følelser. Således er det altså lettere at rose og anerkende, men også at udtrykke irritation, frustration og had (Skov, 2015, 47-48).

I Astrid Westergaards artikel *Facebook og dannelsen af praksisfællesskaber* beskrives, hvordan Facebook som kommunikationsplatform giver mulighed for "at anvende konceptionelt mundtlige interaktionselementer indenfor et skriftligt medie" (Westergaard, 2015, 97). En konceptionel mundtlighed betyder, at der findes en interpersonel nærhed med betegnelsen "facebookvenner" og funktioner, der muliggør hurtige reaktioner/responser. Derudover er samtaleemnerne ofte uformelle, og interaktionen på mediet præges af mundtlige træk. Dette kan være i form af dialektale træk, lydord eller lydrette stavemåder (Westergaard, 2015, 97). Derudover benytter brugerne af mediet i høj grad emojis som udtryksform. Emojis kan indgå som del af det at skabe den konceptionelle mundtlighed, som Westergaard beskriver. Samtidig kan de også forstås som *contextualization cues* (kontekstualiseringsmarkører). Kontekstualiseringsmarkører beskriver John J. Gumperz som:

any feature of linguistic form that contributes to the signalling of contextual presuppositions (Gumperz, 1982, 131).

Gumperz bruger ikke selv begrebet i forhold til emojis, men skriver, hvordan eksempelvis intonation, tempo og stil er med til at skabe forudsætningen for det kommunikative budskab i det talte sprog (Gumperz, 1982, 132). Jeg vil bruge begrebet i forbindelse med anvendelsen af emojis på facebookside, da jeg mener, at man også kan bruge kontekstualiseringsmarkører som begreb til at se på digitalt medieret kommunikation inkl. skriftsprog.

METODE OG DATAUDVÆLGELSE

Analysen bygger på data i form af metasproglige kommentarer fra kommentarspor på facebookside *X Factor TV 2*. Facebooksiden er valgt, fordi den er programmets officielle side, der skal fungere som forlængelse af programmet. Sidens administratorer laver opslag gennem en X Factor-facebookprofil med links til artikler om deltagere og dommere på underholdning.tv2.dk og opfordrer facebookbrugere til at "snakke med". Det er altså et forum, hvor brugere kan indgå i direkte interaktion med folk, der er tilknyttet programmet.

Hvordan nåede vi hertil?

For at forstå processen, der har ledt til debatten om tonen på X Factor TV2, er det nødvendigt at sætte kommentarerne i kontekst til programmets præmis og forløb. Kommentarerne om den hårde tone er udgjort af et samspil mellem programmet og seernes aktivitet på X Factors facebookside. Denne proces vil jeg beskrive i det følgende afsnit.

Programmet X Factor når ud til mange danskere. Det er en stor og velkendt mediebegivenhed, som eksponerer talentfulde sangere, og som giver seerne mulighed for at have indflydelse på, hvem der går videre til næste runde af programmet. Programmet er en konkurrence, hvor kun én enkelt deltager kan stå tilbage som vinder. Med konkurrencen som præmis skabes muligheden for at holde med nogle deltagere og deres dommer frem for andre. Imidlertid har både deltagere og dommere i år fået tilsendt beskeder, hvor de nedgøres for deres sang- og tøjvalg samt for deres berettigelse i programmet. Dette gjorde dommeren Oh Land opmærksom på i et liveprogram og startede et opgør med de hadefulde beskeder. X Factor-programmet bakkede op om hende på *X Factor TV 2* med opfordringer til at holde en god tone. Herefter begyndte brugerne på siden at bruge kommentarsporene i X Factors opslag til at debattere den hårde tones oprindelse, og hvad man kan gøre ved problemet. Blot nogle dage senere stod

programmets deltagere frem i et videoklip på facebookside, hvor de læste nogle af deres modtagne beskeder op. Reaktionen på facebookside blev herefter endnu større, og flere opslag og kommentarspor ændrede sig fra at omhandle programmet og deltagernes præstationer, til hvordan man skriver til hinanden online.

Dataudvælgelse

I dataudvælgelsen har jeg indledningsvist opsat en tidsramme fra d. 1. januar 2021 til og med d. 9. april 2021, som var programmets forløbsperiode. Inden for denne tidsramme har jeg fundet frem til tre opslag, der eksplicit refererer til tonen på nettet. Denne måde at udvælge data har jeg foretaget med inspiration fra Jan Blommaert og Gosia Szablas artikel *Does context really collapse in sociale media interaction*. I artiklen undersøges en case om interaktionen på et opslag i en facebookgruppe. Blommaert og Szabla bruger begreberne *event* om hele interaktionen i et opslag, mens selve opdateringen/posteringen i gruppen kaldes *main action* og kommentarer og svar hertil kaldes *actions* (Blommaert & Szabla, 2020, 8). Disse begreber har hjulpet mig til at finde frem til relevante opslag på facebookside. Således har jeg altså forsøgt at finde frem til de *main actions* fra administratorerne på facebookside, som måtte udgøre et *event* omhandlende tonen online.

De tre valgte opslag er fra d. 7. marts med 234 kommentarer, d. 12. marts med 560 kommentarer og d. 26. marts med 263 kommentarer. Opslaget fra 7. marts kom efter hjemsendelsen af deltageren Hiba, hvilket dommer Oh Land fik hård kritik for. Opslaget linker til en artikel, hvor man kan læse nogle af de privat tilsendte beskeder, Oh Land har modtaget. X Factor-profilen skriver desuden i opslaget: "Vi opfordrer på det kraftigste til, at der holdes en god tone i kommentarerne. <3"

Opslaget fra d. 12. marts indledes med, at X Factor-profilen skriver: "De grove kommentarer rammer modtagerne hårdt, så tænk over de ord, du sender afsted. <3", og linker til en video, hvor man hører deltagernes modtagne beskeder og reaktioner herpå.

Opslaget fra d. 26. marts linker til endnu et videoklip. I dette klip har TV2 bredt temaet om hadbeskeder yderligere ud, så det omhandler flere programmer, hvor folk afprøver et talent offentligt. Til dette skriver X Factor-profilen: "Det kræver mod at stå frem. Stop hadbeskeder."

Det er altså tre forskellige *main actions* på facebook siden, som skaber *events*, der retter fokus mod tonen på de sociale medier med hver deres udgangspunkt. Først er det enkeltpersonen Oh Land, der kan bruge sin status som kendt, sidenhen deltagerne som "almindelige mennesker" og endelig TV2 som institution, der eksplicit breder emnet ud til ikke kun at omhandle X Factor.

Inden for de tre valgte opslag har jeg kodet kommentarerne i kommentarsporene. I kodningsprocessen har jeg inddelt kommentarerne efter indhold og tematiske mønstre. Denne måde at kode datamaterialet var med til at overskueliggøre de mange kommentarer og få et overblik over brugernes forskellige holdninger. Kommentarerne inddelte jeg efter følgende seks indholdsmæssige kategorier:

Kommentarer, der omhandler afsenderne af beskederne til deltagere og dommere
X Factor dommerne (særligt Blachman) er med til at skabe en dårlig tone
Kritik leveret i en hård tone er en del af livet som 'stjerne'
Kærlige og opmuntrende kommentarer til deltagere (adskiller sig fra de øvrige kategorier ved ikke at være metasproglige)
Mobning foregår lettere på de sociale medier
Holdninger til, hvad man kan gøre ved problemet med den dårlige tone

Nogle af kommentarerne til opslagene kan gå ind under to eller flere af disse temaer, da der er stor variation i kommentarernes længde. Mens enkelte kommentarer udgør én sætning eller blot et enkelt ord, er andre kommentarer op til ti linjer lange. Derfor kan brugerne argumentere for flere synspunkter inden for samme

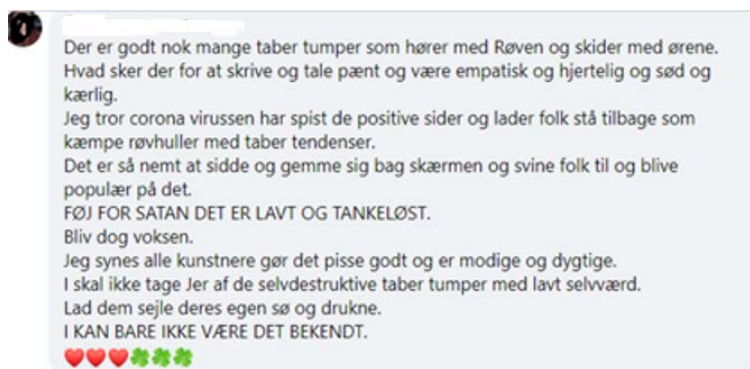
kommentar. I mit analysearbejde går jeg i dybden med specifikke kommentarer, som repræsenterer den tematiske kodning. Dog har jeg ikke udvalgt kommentarer inden for alle seks kategorier, men i stedet udvalgt de mest relevante for undersøgelsen. Kriterierne for udvælgelsen er bl.a. baseret på hyppighed. Eksempelvis var der ikke mange kommentarer, der omhandler "livet som stjerne". Samtidig skulle kommentarerne være metasproglige, hvorfor jeg har udeladt kommentarer, der kun henvender sig kærligt og opmuntrende til X Factor-deltagerne. I kodningen og udvælgelsen af specifikke kommentarer er jeg igen inspireret af Blommaert og Szablas artikel. Denne gang er det organiseringen af facebooktråde med hierarkisk inddeling af kommentarer og svar til kommentarerne. Blommaert og Szabla beskriver to redskaber til at skabe orden i interaktionerne på Facebook. Det første er rækkefølgen af kommentarer og svarkommentarer, som konstituerer en rækkefølge af overordnede og underordnede kommentarer. Det andet redskab er muligheden for at tage andre personer i kommentarfeltet, som specifikt påkalder sig en persons opmærksomhed i interaktionen (Blommaert & Szabla, 2020, 15). Disse facebookredskaber har jeg haft for øje i min dataindsamling, så alle kommentarer og svarkommentarer er blevet foldet ud og opstillet i tidsmæssig rækkefølge fra ældste til nyeste kommentar. Dermed har jeg sikret, at kommentarerne skriver sig ind i den oprindelige kontekst.

Desuden har jeg gjort mig etiske overvejelser i forbindelse med de specifikke kommentarer til analysen. Jeg har valgt at anonymisere brugerne, så jeg undlader at afsløre deres identitet. Dog har jeg undladt at anonymisere X Factors egen profil. Dette valg handler om, at det er institutionen, og ikke privatpersoner, der står frem. Samtidig er det interessant for undersøgelsen at se på, hvordan "programmet" selv deltager i debatten om tonen på nettet.

ANALYSE AF UDVALGTE KOMMENTARER

Haters will be haters

Fælles for kommentarsporene på alle tre opslag er kommentarer, der omhandler afsenderne af hadbeskederne til deltagere og dommere. I det følgende skal vi se eksempler på, hvordan forskellige brugere ytrer sig om afsenderne af hadbeskeder:

Uddrag 1
(12. marts)

Uddrag 2
(12. marts)

Disse to kommentarer er eksempler på brugere, der kommenterer på videoen i opslaget fra d. 12. marts, hvor deltagerne læser modtagne beskeder op. Kommentarerne er metasproglige handlinger, hvor brugerne evaluerer og klassificerer de beskeder, X Factor-deltagerne har læst op. I uddrag 1 kan flere værditilskrivninger siges at være i spil. Således kategoriserer brugeren afsenderne som "taber tumper", der kan udtrykke en værditilskrivning om "lav intelligens". Dette

illustreres yderligere af sætningen "hører med røven og skider med ørerne", altså at disse mennesker kan siges at bryde med gængse normer for opførsel. Samtidig er en negativ værditilskrivning om barnlighed til stede, som findes gennem ytringen "Bliv dog voksen". Brugeren i uddrag 1 tilskriver desuden disse mennesker som "selvdestruktive" og som folk, der "gemmer sig bag skærmen", hvilket står i kontrast til identitetstilskrivningen af X Factor-deltagerne som "modige" og "dygtige".

I forhold til Aghas teori om registre kan man læse det som om, brugerne forsøger at registere og knytte det til en type af mennesker, som mangler selvværd, intelligens og mod. Brugernes kommentarer henvender sig kun indirekte til forfatterne af hadbeskeder, de registrerede skærmtrolde og taber tumper. I stedet henvender brugeren i uddrag 1 sig til et "I", som ikke skal tage sig af hadefulde beskeder. Dette "I" kan formodes at være rettet mod deltagerne i X Factor, men henvender sig måske også til andre brugere på siden, der er blevet stødt over beskederne. Brugerne gør i kommentarerne rede for et register, der bryder med en norm om at skrive "pænt" til andre, og i stedet forsøger at opnå popularitet ved at "svine andre til".

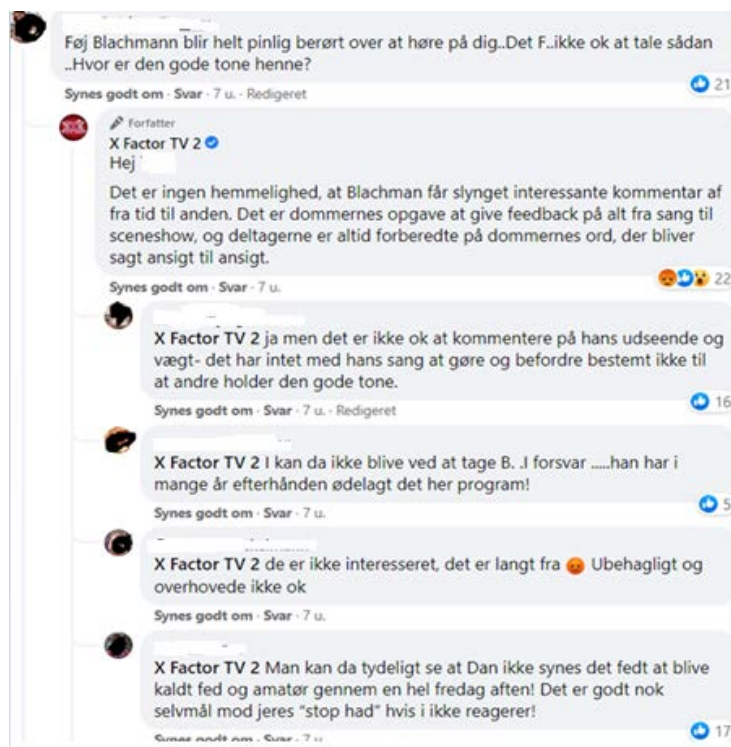
De to brugere har dog en forskellig tilgang til dette register. Brugeren i uddrag 2 skriver sidst i sin kommentar: "Haters Will be haters". Det læser jeg som en måde at udtrykke, at det er et register for en type mennesker, der til enhver tid vil håne andre mennesker. Derimod angiver brugeren i uddrag 1, at coronaviruset har "spist de positive sider". Det kan tolkes som om, registret ifølge brugeren er opstået eller forstærket som følge af coronapandemien. Dette læser jeg som en henvisning til, at en samfundsmæssig påvirkning også har en betydning for udviklingen af den sproglige praksis.

Kommentarerne er interessante i forhold til Kroskritys teori om sprogideologier. Jeg vil argumentere for, at brugerne også selv overtræder normen for at "skrive og tale pænt og empatisk (...)", som henvises til i uddrag 1. Brugernes ytringer består således af et repertoire med sproglige træk, som inkluderer versaler og bandeord, eksempelvis udbruddet "FØJ FOR SATAN

(...)”, som rettes mod ”taber tumper”, der opfordres til at ”sejle i egen sø og drukne”. Det er altså en umiddelbar frustration og vrede, brugerne udtrykker, som er mulige på de sociale medier ifølge Anders Skov (2015). Ud fra Kroskritys tredje måde at anskue sprogideologier mener jeg, at brugerne er bevidste om normbrud i de beskeder, X Factor-deltagerne læser op. Dog er de nok ikke bevidste om det paradoksale i, at de udtrykker vrede over hadbeskederne, samtidig med, at de selv kategoriserer og henvender sig til afsenderne med samme sprogbrug. Desuden peger eksemplerne på Kroskritys inddeling af sprogideologier om gruppetilhørsforhold og identitetskonstruktioner, idet brugerne konstruerer en gruppe af ”haters” på den ene side og dem selv som en modstående gruppe, der lægger afstand til haters.

Det starter med dommerne

Det er dog ikke kun afsenderne af hadbeskederne, der stilles til ansvar for tonen. På opslaget fra d. 26. marts med TV2’s budskab om at holde den gode tone over for offentlige personer omhandler en stor del af kommentarerne, hvordan dommer Thomas Blachman har medindflydelse på den dårlige tone. Kommentarerne kommer efter Blachmans henvisning til deltageren Dan Laursens vægt i liveprogrammet samme aften og fører til interaktion mellem brugere og X Factor-profilen.

Uddrag 3
(26. marts)

Denne interaktion starter med en brugers direkte kommentar til Blachmans optræden i aftenens program med talesprogstræk som interjektionen "føj" og den lydrette stavemåde af verbet bliver ("bli'r"). Facebookmediets konceptionelle mundtlighed er altså med til at skabe altså en sproglig praksis, hvor brugere kan "tale" direkte til dommerne i et underholdningsprogram. Dette peger også på mediets mulighed for at intervenere i sprogreguleringen, ikke blot brugerne imellem, men også ved at påkalde sig opmærksomhed fra dommerne. Brugeren refererer til facebookopslaget budskab om den gode tone, som hun spørger ind til, hvor er blevet af. Dette udløser et svar fra X Factor-profilen, som i en mere formel stil forsøger både at besvare spørgsmålet om den gode tone, og som ligeledes forklarer Blachmans position og udtalelser som dommer i programmet. I denne svarkommentar er flere ting på spil. X Factor-

profilen indleder med at skrive, at det "ikke er en hemmelighed", at Blachman får "slynget interessante kommentarer afsted". At det ikke er en hemmelighed, peger på Kroskritys femte måde at anskue sprogideologi, hvor Blachman har skabt en identitet gennem sit sprog som programmets hårde, men ærlige dommer. Derfor genkender alle, som kender til programmet, hans person og sprogbrug. Samtidig omtaler X Factor-profilen Blachmans sprogbrug som "interessante kommentarer", hvilket kommer til at stå som et modspil til brugerens udlægning af Blachmans kommentar om vægt. Dette kan ses som en sprogideologisk forhandling om, hvad dårligt sprog er.

Brugeren bakkes herefter op af andre brugere, som tagger X Factor-profilen og udtrykker frustration over, at fokus på den gode tone kun omhandler de sociale medier, og at X Factor også bør sætte ind over for sprogbrugen i selve programmet. Brugerne forsøger altså her som *language managers* at intervenere og regulere sprogbrugen i programmet. Denne intervention kommenterer X Factor-profilen ikke yderligere på.

Blachmans indflydelse på siden diskuteres også ud fra hans generelle sprogbrug og forbindes ikke kun til kommentaren om Dan Laursens vægt. I følgende eksempel udtrykkes det dog fra X Factor-profilens side, at dommernes sprog er en forventet del af programmet for deltagerne:

Uddrag 4 (12. marts)

I eksemplet peger brugeren på Blachmans kritik af tøjstil og udseende. Hun udtrykker, at "man skulle starte med ham", hvis man vil forbedre tonen blandt facebook-brugerne. Til det svarer X Factor-profilen, at deltagerne "forventer kritik", og at de ved, at "denne faglige og saglige feedback" hører med til programmet. Sætter man dette i forhold til Aghas teori, læser jeg X Factor-profilens svar som et forsøg på at gøre opmærksom på et særligt register til programmet, som man som deltager bliver en del af. Dermed kan man som seer opleve, at sproget er hårdt, men som en del af deltagergruppen, opleves det ifølge X Factor-profilen ikke på samme måde. Samtidig er "faglig og saglig feedback" en ideologisk konstruktion, som kombinerer professionalisme med en bestemt interaktionel rolle. X Factor-profilen afviser altså en sammenhæng mellem sprogbrugen i programmet og på de sociale medier og måske implicit deres medansvar for tonen. Ved kommentarens slutning er henholdsvis en smiley og et hjerte. Disse to kan i konteksten læses som en reference til indforståetheden mellem dommere og deltagere. Dermed skal brugerne ikke bekymre sig om, hvorvidt deltagerne føler sig nedgjort af dommerne. Samtidig kan emojierne markere, at man gerne må være uenige i debatten om sprogbrug, men at man skal behandle hinanden ordentligt, selvom man har forskellige holdninger.

Hvem skal intervenere og hvordan?

Der er dog også brugere, der ikke kommenterer på årsagen til den dårlige tone, men i stedet giver bud på, hvordan vilkårene for onlinekommunikation kan forbedres:

Uddrag 5
(12. marts)

Brugeren fremsætter her et forslag om at ansætte en it-supporter til at sikre den gode tone. Selvom X Factor-profilen ikke er tagget, læser jeg kommentaren som en måde for brugeren at indgå i dialog med programmet. Spørgsmålet suppleres med en smiley, der løfter øjenbrynet og holder sig på hagen. Dette kan forstås som en måde for brugeren at kommunikere sin oprigtige interesse i at løse problemet med tonen på nettet. Brugeren registrer i sin kommentar et sprog, der benyttes af "hatere", men definerer ikke de semiotiske træk, der er en del af hateres repertoire. Dette læser jeg som om, hun går ud fra, at øvrige brugere kender til registret, der knytter sig til hatere. Samtidig opsætter hun en modsætning til denne gruppe som et "os", der kan holde "den gode tone", hvilket jeg læser ud fra Kroskritys første måde at anskue sprogideologi som en måde at forsvare et sprogideologisk gruppetilhørsforhold. Der er altså dem, der overholder normerne for den gode tone, og dem, der ikke gør.

En anden bruger adresserer X Factor-profilen mere direkte gennem tagging for at starte en dialog om mulige løsninger:

Uddrag 6 (12. marts)

Ifølge brugeren kan tonen på siden også ramme personer, som beskederne ikke er rettet imod, men som "får ondt i maven" og må drage konsekvensen og "lukke ned for siden". Herefter tilføjes grædende emoji'er til at markere brugerens følelser. Kommentaren udløser en svarcommentar, hvor X Factor-profilen udtrykker

interesse for brugerens holdninger og ønsker. Dog nævner X Factor-profilen overhovedet ikke hendes forslag om at lukke siden ned. I stedet spørges ind til, hvad hun ønsker "mere af". Den manglende diskursive inddragelse af sidens nedlukning læser jeg som et forsøg på at undgå en dialog om muligheden for at fjerne siden, da det sandsynligvis ikke er i programmets interesse.

Brugerne i uddrag 5 og 6 forsøger altså at påkalde sig opmærksomhed til en løsningsbaseret dialog og ønsker, at X Factor skal gribe ind. Samtidig tager begge løsningsforslag udgangspunkt i X Factor og TV2s virke som institution. Dermed kan man ud fra Spolskys teori om sprogpolitikker sige, at brugerne foreslår en mere eksplicit og sanktionerende sprogpolitik på facebook-siden styret ovenfra af programmet. Dertil kan man i forlængelse af de Bres' artikel om sprogpolitikker på sociale medier også se X Factor-profilen indgå i dialog på brugernes præmisser. Dette sker gennem interaktion med brugerne om, hvad der ønskes af facebook-siden. X Factor-profilen forsøger altså både at skabe dialog imellem brugerne ved at lave opslag på facebook-siden omkring hadbeskeder og den dårlige tone, men indgår også selv i interaktioner om ændringer. Dog giver X Factor-profilen ikke eksplicit udtryk for, hvordan de vil gøre op med hadbeskederne.

Der er også brugere, som ikke adresserer X Factor, men som forsøger at finde frem til andre måder at stoppe hadbeskederne:

Uddrag 7 (12. marts)

Brugeren nævner her eksplicit lysten til konfrontation. Det er den umiddelbare vrede og frustration, som Anders Skov (2015) skriver, er på spil på et medie som Facebook, og som visualiseres med en vred smiley. Til trods for brugerens umiddelbare udlægning af sin personlige lyst til konfrontation, skriver hun med

imperativerne "sæt dem" og "bed dem", hvilket antyder, at andre skal udføre selve konfrontationen. På samme måde italesættes det i følgende eksempel, at beskederne kan få andre konsekvenser end blot at blive fjernet fra facebookside:

Uddrag 8 (26. marts)

Her mener brugerne, at afsendere af hadbeskederne skal straffes hårdere end blot ved at irettesættes. Den første bruger værditilskriver beskederne som "chikane" og opfordrer implicit til lovgivning omkring det. Herefter skriver han, hvordan "(d)e burde" straffes. Igen trækker "de" på et indforstået register og sprogideologi, hvor det er afgjort, hvem der benytter grimt og hadsk sprog. Modalverbet "burde" viser desuden en sprogideologi om hadbeskederne som moralsk forkerte og strafbare, og brugeren ønsker en konsekvens, som indbefatter ekskludering og bøde. Svarkommentaren fra en øvrig bruger inddrager TV2's rolle på facebookside og er uforstående over for deres håndtering. Desuden skriver hun: "jeg tror hvis tonen skal ændre sig er vi nød til at melde flere (...)". Det læser jeg som udtryk for en manglende tillid til, at TV2 vil gøre noget ved problemet, og at brugerne må gøre noget på egen hånd.

Disse to eksempler peger på en tendens i kommentarsporene, hvor brugere går i dialog med hinanden om muligheden for hårdere sanktioner, som ikke nødvendigvis skal håndhæves af TV2. I stedet forsøger de at ændre på reglerne for sprogstyringen ved

at foreslå andre instanser til at regulere sprogbrugen. Det er altså en uafsluttet diskussion mellem brugerne og X Factor-profilen om, hvem der skal agere *language manager* og med hvilke virkemidler.

KONKLUSION

I min analyse har jeg vist, at brugerne forholder sig forskelligt til årsagen for sprogbrugen på facebookside. Brugere gør i høj grad brug af facebookmediets konceptionelle mundtlighed og skriftsprog ressourcer såsom versaler, interjektioner og emoji'er til at markere konteksten og udtrykke deres holdninger.

Brugere skaber gennem metasproglige handlinger et register for hadefulde beskeder, som knyttes til mennesker, der mangler mod, empati, selvværd og intelligens. Dog henvender brugerne sig med samme repertoire som afsenderne af hadbeskederne. Ifølge Kroskritis teori kan dette være udtryk for, at brugerne er bevidste om normbruddene i hadbeskeder til deltagerne, men ikke i deres egne, som omhandler hadbeskederne afsendere.

Flere brugere peger også på, at tonen er en direkte konsekvens af Blachmans sprogbrug i programmet. Hertil ytrer X Factor, at deltagerne er indforstået med Blachmans kommentarer grundet hans virke som dommer. Der opstår altså en sprogideologisk forhandling mellem brugere og X Factor om, hvad dårligt sprog er, og hvad der må ytres i forskellige situationer. Dertil lukker X Factor ned for *language management* udefra til selve programmet.

Endelig er der eksempler på brugere, der efterspørger klare retningslinjer for sprogbrugen. Nogle brugere forsøger at opfordre X Factor til at skabe tydelige regler og sanktioner for brud, mens andre forsøger at intervenere og regulere sprogbrugen udenom institutionen. Brugere indgår altså i dialog med og uden X Factor-profilen til planlægning af en sprogpolitik, der skal sikre en bedre tone online.

LITTERATUR

- Agha, Asif (2007): Language and social relations. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Blommaert, Jan & Szabla, Gosia (2020): Does context really collapse in social media interaction? *Applied Linguistics Review*, 11(2), 1-29.
<http://doi.org/10.1515/applirev-2017-0119>
- de Bres, Julia (2015): Introduction: Language policies on social network sites. Berlin/Heidelberg: Springer Science+Business Media Dordrecht.
- Gumperz, John Joseph (1982): Discourse strategies. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Kroskrity, Paul (2004): Language ideologies. I: Alessandro Duranti (red.): *A companion to linguistic anthropology*, 496-512. USA: John Wiley & Sons.
- Rathje, Marianne (2016): "Du staver af lort til selv" Sprognormer i Debatforummet *Nationen*. *Rask*, 44, 75-107.
- Skov, Anders (2015): Hvordan ændrer medier vores samtale? I: Jacob Brøndum Pedersen, Claus Petersen & Anders Skov (red.): *Sociale medier, sociale dilemmaer*. Frederiksberg: Frydenlund.
- Spolsky, Bernard (2004): *Language policy*. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Stæhr, Andreas (2015): Sociale medier og hverdagsprog. I: Frans Gregersen & Tore Kristiansen (red.): *Hvad ved vi nu – om danske talesprog?* 153-162. København: Sprogforandringscenteret.

Westergaard, Astrid (2015): Facebook og dannelsen af praksisfællesskaber. I: Marianne Rathje (red.): Nye medier – Sprogbrug, data og metode. Sprognævnets konferenceseerie, bind 4, 93-113. København: Dansk Sprognævn.

Websider

Institut for menneskerettigheder (u.å.): Hædefulde ytringer på Facebook:
<https://menneskeret.dk/udgivelser/hædefulde-ytringer-paa-facebook> (senest besøgt d. 24/5/2021)

X Factor TV2 facebookside:
<https://www.facebook.com/xfactor.tv2> (senest besøgt d. 24/5/2021)

**"HVEM MALER OVER HVEM?"- EN SPROGLIG
ETNOGRAFISK UNDERSØGELSE AF GRAFFITI MED
FOKUS PÅ SPROG OG MAGTRELATIONER I DET
OFFENTLIGE RUM**

Olivia Frederikke Pentter

INDLEDNING

Graffiti er rebelsk og udfordrende (Cresswell 1996, 45). Graffiti findes næsten overalt, men ses som noget der skal undgås – det passer ikke ind. Graffitimalere er ikke bange for at sætte spørgsmålstegn ved normerne i samfundet, ved autoriteter og ved, hvem der bestemmer over det offentlige rum. Som den danske graffitimaler SPYO beskriver det:

Hvornår begynder folk at tænke selv, frem for blindt at følge de regler, der bliver sat op for dem? (...) Jeg har altid følt mig forkert, malplaceret. I forhold til systemer, rutiner, autoriteter (Jellestad 2017)

Min undersøgelse af graffiti tager udgangspunkt i "rigtige mennesker" og især deres sproglige udfoldelser. Jeg besluttede derfor at undersøge, om de magtrelationer i det offentlige rum jeg har læst om, også kan observeres i mine omgivelser. Jeg fokuserede på graffiti omkring Ny Ellebjerg Station. Igennem analysen vil jeg argumentere for, at den graffiti, jeg fandt, viser en tydelig magtkamp for normerne i det offentlige rum. En magtkamp, der består af både udsagn og responser over tid.

Først vil jeg beskrive den teori, der ligger til grund for analysen, samt de metoder, jeg har anvendt. Derefter vil jeg præsentere stedet for mit sproglig etnografiske arbejde og mine data. Herefter følger en todelt analyse. Første del er en semiotisk og sproglig analyse af graffitieksemplerne. Anden del er en sociolingvistisk analyse, som forener det sproglige og det sociale for at vise konteksten. Til sidst kommer der en afrunding og konklusion på undersøgelsesspørgsmålet.

Artiklens undersøgelsesspørgsmål lyder som følger: *Med udgangspunkt i graffiti fundet omkring Ny Ellebjerg Station vil jeg undersøge, hvilke magtrelationer graffiti peger på i det offentlige rum.*

TEORI OG METODE

Teoretisk og metodisk ramme

Artiklen tager udgangspunkt i en sociolingvistisk tradition, som fokuserer på lingvistiske ressourcer, og hvordan disse associeres med sociale værdier og betydninger. Derudover er mennesker og interaktionen mellem mennesker i fokus. Jeg vil hente inspiration fra J. Jaspers' teori om interaktionel sociolingvistik (Jaspers 2012), som vil hjælpe til at vise magtrelationer i kommunikationen mellem graffitimalere og myndigheder.

Artiklens analyse er inspireret af Michael Silversteins begreb *the total linguistic fact*, som opfatter sprog som en kompleks helhed af sproglig form, sprogbrug og sprogideologier (Daugaard 2017). Det er med udgangspunkt heri, jeg har lavet to analyser. Den første har fokus på form og sprogbrug, og den anden har fokus på sprogideologier. Ved at opdele analysen kan jeg først identificere små sproglige træk og nuancer, for herefter at inddrage disse i den sociolingvistiske analyse. I den anden del af analysen tager jeg udgangspunkt i Kress og van Leeuwens socio-semiotiske model. Ved brug af denne model, bliver ords betydning sat i relation til den sociale kontekst, og graffitiens sociale funktion tydeliggøres (Machetti et al. 2020, 162).

Linguistic Landscaping

Linguistic landscaping (herefter LL) er et nyere perspektiv på sprog i brug. Fokus er på (sproglige) tegn på offentlige steder. LL beskæftiger sig ofte med skriftsprog i senmoderne byer, hvor der findes en diversitet af sprog og mennesker (Blommaert & Maly

2014). Mine data er fra København, nærmere bestemt Valby omkring Ny Ellebjerg Station. Jeg bor i området, og mit kendskab til det gør fx, at jeg kan registrere daglige ændringer i graffitien. Elana Shohamy, Eliezer Ben-Rafael and Monica Barni skriver om mulighederne, LL giver:

This new LL design can also be understood as a means of differentiating various audiences: those who belong to the meanings of the official voice, and others who are excluded (Shohamy et al. 2010, 24)

Som dette citat påpeger, skaber LL en analyseform, hvor ikke-autoritære stemmer kan få plads, herunder også stemmerne repræsenteret gennem graffiti. I analysen vil jeg bruge en model, som Blommaert og Maly forslår i deres artikel (Blommaert & Maly 2014, 4). Modellen arbejder med tre analysepunkter: *past*, *present* og *future*. *Past* repræsenterer tegnenes oprindelse; hvordan er de lavet, hvem har lavet dem og hvornår? *Present* er inspireret af Scollon & Scollons teori om "emplacement", dvs. det drejer sig om relationen mellem tegn og nuværende kontekst. Hvor er tegnene placeret, hvorfor er de placeret der, og hvad er deres relation til andre tegn omkring sig? Det sidste punkt *future* drejer sig om den tilsigtede modtager. Det vil sige, hvem graffitien henvender sig til.

Graffiti, streetart og identitet

Graffiti er markeringer på vægge eller andre overflader, typisk i form af billeder eller skrift. Graffiti er synlig for offentligheden, og er officielt ulovlig (Jørgensen 2008). Graffiti anses ofte for at være et ungdomsfænomen og anti-autoritært. Det er skrift som skal ses af mange, og derfor er stationer et oplagt sted at lave graffiti (Hedegaard 2007, 25). Der findes forskellige former for graffiti. Jeg fandt to: de såkaldte *tags* / *throw ups* (Jørsum 2006) og lingvistisk graffiti (Jørgensen 2008). *Tags* og *throw ups* er en form for signatur, som er unik for hver graffitimaler. Tag'en er ikke graffitimalerens eget navn, men et kunstnernavn. Det giver mulighed for

at blive set af alle, og få anerkendelse fra andre i graffitimiljøet uden at blive opdaget af myndighederne. De eksempler, jeg har valgt, er underskrevet med tags, og jeg inddrager derfor kort tags i min undersøgelse af afsenderen – eller Blommaert & Malys *past*.

Lingvistisk graffiti består af skriftsprog, som ofte har et specifikt budskab (Jørgensen 2008, 238). Det er graffiti, som har et socialt og politisk afsæt. Hal Foster beskriver graffiti som 'the response of a people denied a response' (Foster 1985, 48). Denne beskrivelse understreger den sociale status, som ofte forbindes med graffitimalere. Det er mennesker, som ikke føler sig hørt eller set af dem, som bestemmer over det offentlige rum. Blommaert's 'othering' (2005) beskriver, hvordan identitetsforståelse og stereotypisering af specifikke grupper bl.a. bliver skabt af andre end individet selv. Stereotypiseringen af graffitimiljøet er en af grundene til, at der er forskel på graffiti og street art. Street art var tidligere lige så ulovligt som graffiti, men er blevet til en kommerciel forretning og en forholdsvis anerkendt kunstart. Foster skriver: "The official reclaims the unofficial, the galleries absorb the graffitists" (Foster 1985, 49). Når myndighederne har bestemt hvad "rigtig" kunst er, bliver denne normaliseret og kan blive en del af det offentlige rum, ligesom man har set det ske med street art. Dette bliver illustreret i analysen.

Normativitet og space- and placeteori

Fordi graffiti er normbrydende, er normer og normativitet vigtig for min undersøgelse. Coupland (2020) foreslår, at dele normativitet ind i det som anbefales – en 'do'-norm – og det som forbydes – en 'do not'-norm. De anbefalede normer, *prescriptive normativity*, bliver en idealmodel for, hvordan man bør opføre sig. *Proscriptive normativity* skal derimod illustrere de negative udfald af det, der ikke anbefales. Graffitiens normbrydende natur sætter både spørgsmålstejn ved nuværende normer i det offentlige rum, men opstiller også alternative normer; nye måder at leve på, lave kunst på, være i det offentlige rum på.

Når man taler om graffiti, er stedet for anbringelsen et vigtigt element. Tim Cresswell forklarer, at

forskellen mellem *space*, oversat til rum, og *place*, oversat til sted, er dets betydning for mennesker. Et rum har ingen yderligere betydning end, at det er en lokation, hvorimod et sted får tillagt betydning gennem den gruppe mennesker, som har et tilhørsforhold til stedet (Cresswell 1996). Cresswell argumenterer dermed for, at steder bliver konstrueret af mennesker, og får betydning herigennem (Cresswell 2015: 19). Cresswell har i sin behandling af sted og rum også blik for, hvordan det sociale sted påvirkes af normative forståelser. Disse normative forståelser handler om, hvad der passer ind eller ikke passer ind i det offentlige rum (Cresswell 1996). Relationen mellem sted og identitet er afgørende for, hvilken graffiti man laver og hvor. Det er det, fordi lingvistisk graffiti har et socialt eller politisk budskab, som afspejler det miljø graffitimaleren befinder sig i.

PRÆSENTATION AF DATA OG FELT

Felt

Min dataindsamling har været centreret omkring Ny Ellebjerg Station. Ny Ellebjerg Station ligger tæt på Folehaven i udkanten af Valby ved Hvidovre. Folehave-kvarteret er et socialt udsat område med høj andel af beboere uden for arbejdsmarkedet, med lavindkomst, uden uddannelse og høj andel af børn med særlige behov (Københavns Kommune 2015). Det er også et område som har et stigende antal beboere med ikke-vestlig baggrund. Mellem årene 2000 og 2015 har der været en procentuel stigning på 15% af beboere med ikke-vestlig baggrund, og et procentuelt fald på 20,4% af beboere med dansk baggrund. I 2018 blev der lavet et udkast over en kommende (nu en igangsat) områdefornyelse af Folehave-kvarteret og området omkring Ny Ellebjerg Station. Det er tydeligt ud fra områdefornyelsesplanen at integrationen af Folehave-kvarteret i Københavns Kommune ikke er gået som planlagt. De skriver bl.a.:

Hvor villaerne løbende er istandsat, har Folehaven og Elleparken ikke ændret sig i takt med samfunds- og byudviklingen. Man kan næsten sige, at udviklingen er gået forbi boligbebyggelserne og sket rundt om dem (Københavns Kommune 2018)

Beskrivelserne peger på et område, som ikke fungerer optimalt, og beboerne er ikke tilfredse med deres boligsituation og sociale situation. 38 % af de adspurgte beboere over 18 år ønskede i 2017 at flytte væk fra kvarteret (Københavns Kommune 2018). Derudover har tilflyttere til Folehave-kvarteret en gennemsnitsindkomst, som er 11.000 kr. lavere end dem, som flytter ud (Københavns Kommune 2015). Der er altså tale om en negativ social udvikling i området omkring Ny Ellebjerg Station.

Data

Mine indsamlede data består af fotos. Fotos giver mulighed for at belyse en interaktion og udvikling, som strækker sig over tid. Jeg har fotograferet lingvistisk graffiti, som har et socialt og politisk budskab. Jeg har fokuseret både på graffitien, og hvordan myndighederne responderer. Graffitiexemplerne er derfor udvalgt med henblik på deres stærke budskaber, både i form af ord og handlinger, så som overstregningerne i eksempel 3 og 4.

Stedet for min indsamling er en grøn væg ved stationen, samt street art som er malet omkring stationen. Begge er opsat af myndighederne på grund af arbejdet med metro-ringen. Det er den grønne væg og street arten, som er det umiddelbare omdrejningspunktet for graffitien i datasæt 1. Graffitimalerne står bag det, der ses i eksempel 1, 2, 3 og 4. Eksempel 5 og 6 viser myndighedernes svar på graffitien. Jeg vil senere perspektivere til andre eksempler, jeg har fundet i området, som udviser lignende protester mod magtrelationer i det offentlige rum.

Datasæt 1:

Eksempel 1: *Hvem maler over hvem?*

Eksempel 2: *Fuck din grønne væg*

Eksempel 3: *Overstregninger*

Eksempel 4: *Overstregninger af tag (close-up)*

Eksempel 5: *Myndighedernes svar 1*

Eksempel 6: *Myndighedernes svar 2*

ANALYSE

Analysen opdeles i to, hvor første del er en semiotisk analyse som berører form, indhold og funktion. Her vil eksempel 1 og 2 blive analyseret. Den sociolingvistiske analyse relaterer eksempel 1 og 2 til de andre eksempler og inddrager et samfundsmæssigt og magtrelateret perspektiv.

Semiotisk analyse: Form, indhold og funktion

Eksempel 1 består af skriften "Hvem MAleR oVeR Hvem?" med tagget "SoNK". Først, vil jeg undersøge meddelelsens sproglige ressourcer, herunder form. Sætningens syntaks er grammatisk korrekt, og dens direkte talehandling er et spørgsmål. Spørgsmålet bliver indledt af et hv-ord *hvem*. Ved at afslutte sætningen med samme ord bliver *hvem* understreget, og sætningen får en slags ramme. Det tydeliggør også, at der er to parter i debatten, graffitimalerne og myndighederne, og i denne sætningsstruktur bliver der lavet en parallel mellem dem. Ordet *hvem* stiller spørgsmål til, hvem meddelelsen henvender sig til. Jeg ser det, som om SoNK spørger, om det er graffitimalerne, som maler ovenpå den "rigtige" kunst, eller om det snarere er myndighederne som maler over graffiti. Eftersom graffiti var der først, er spørgsmålet retorisk, og henvender sig til dem der har malet den tidligere graffiti over. Det kunne både være den betalte street artist 'PRWND', som har malet street art som ses i eksempel 1. Men det er højst sandsynligt ment mere bredt og politisk, og kunne fx være rettet mod myndighederne (Jørgensen 2008, 242). Eftersom det er myndighederne der har betalt PRWND for at male street art over tidligere graffiti, og det er myndighederne der har ulovliggjort graffiti, er SoNKs spørgsmål højst sandsynligt henvendt til dem. Skriftens placering, midt i to hænder der former et hjerte, viser, at meddelelsen har en ironisk undertone. Hjertet som konvention symboliserer åbenhed, fællesskab og kærlighed, så når SoNK spørger: "Hvem maler over hvem?" midt i hjertet, understreger han eller hun, hvor falsk det budskab er. Myndighederne er ikke

interesseret i at skabe fællesskab, når de fjerner graffiti fra bybilledet. Ikke et fællesskab som inkluderer graffitimalerne i hvert fald. I forhold til ortografi er der også noget at bemærke. SoNK blander nemlig små og store bogstaver, hvilket både fungerer som et stiltræk og som en måde at bryde med normen. På den måde sætter SoNK spørgsmålstejn ved, hvorfor en sætning ikke kan blande store og små bogstaver, og især hvem der bestemmer det skal være sådan. På denne måde peger de ortografiske valg på, at meddelelsen også kan læses som 'hvem bestemmer over hvem?'. Meddelelsens ortografi, placering og indhold vidner altså alle om graffitiens funktion. Eksempel 1 har tre primære funktioner. Den ene funktion er, at vise ejerskab over området. Den anden funktion er, at vise tilhørsforhold til graffiti miljøet. Disse to funktioner kommer til udtryk gennem graffitiens placering og skrivestil. Graffitiens tredje funktion er udfordringen af magtforhold i samfundet. Det vises igennem indholdet, og understreges af normbrudene. De tre funktioner vil jeg kommentere yderligere på i anden del af analysen.

Eksempel 2 består af meddelelsen "Fuck DiN gRØNNE VÆG" med et tag, som både er en figur og et ulæseligt tegn. Sætningen fungerer som et udsagn med en handlingsværdi, og det er ordet *fuck*, som fremmer handlingsværdien. Fuck er et slangudtryk, der kommer fra engelsk. Fuck kan bruges på mange måder bl.a. som verbum, substantiv og adjektiv. I "Fuck DiN gRØNNE VÆG" bliver fuck brugt som en emotiv interjektion, et vredesudtryk. Det står først i sætningen, hvilket forstærker det efterfølgende udsagn. Andre eksempler på vredesudtryk, kunne være 'shit' eller 'årh'. Et andet normbrud er blandingen af store og små bogstaver. Det er interessant, at både eksempel 1 og 2, gør brug af dette. Jørgensen argumenterer for, at normbrud ikke er tilfældige; skribenten bryder med standarden med vilje (Jørgensen 2009, 250). Den normbrydende stil bliver forbundet med forskellige stereotyper om den gruppe mennesker, der maler graffiti. Måden graffiti bliver beskrevet på af myndighederne, politikerne og medierne, er derfor vigtig for det syn, befolkningen får på graffitimalere. I september 2021 stod der på Frederiksberg Kommunes hjemmeside om graffiti og skrald:

Frederiksberg bliver renere og pænere for hvert år, der går. Mængden af affald og graffiti daler støt (...) mængden af graffiti er dalet hele 22,5 procent siden den seneste måling i 2020 (Frederiksberg Kommune 2021)

Her bliver graffiti sammenlignet med affald, og det bliver stillet i modsætning til adjektiverne *renere* og *pænere*. Når graffiti bryder med normerne og bliver beskrevet som ovenfor, bliver graffiti og dermed også graffiti-malere stereotypiseret på en måde som får betydning for deres sociale status. Der bliver dermed skabt en indeksikalsk forbindelse både mellem sprog og social betydning, og mellem værk og graffiti-maler. Eksempel 2 har desuden substantivsyntagmet 'din grønne væg'. *Din* er dem, hvem meddelelsen hovedsagligt henvender sig til, som, ligesom i eksempel 1, er dem der har malet graffiti'en over. *Grønne væg* refererer til graffitiens placering. Den grønne væg er et resultat af område-fornyelsen, som jeg beskrev tidligere, og den er det sted, som graffiti-malernes kritik tager udgangspunkt i. Graffiti kan til tider virke som ulæselig skrift, eller som *anti-language* som Adams og Winter kalder det (Adams & Winter 1997). Adams og Winter beskriver anti-language som 'the language of an anti-society'. På trods af det er det tydeligt, at graffiti også indgår i en samlet diskurs og en længere samtale. Igennem den semiotiske analyse kan det ses, hvordan forskellig graffiti interagerer, og hvordan graffiti'en protesterer mod autoriteter. Det vil jeg uddybe i anden del af analysen.

Sociolingvistisk analyse: *Past, present* og *future*

I denne del af analysen vil jeg se på de sociale aspekter af mine data. Jeg vil tydeliggøre magtrelationerne i det offentlige rum, og jeg vil vise graffitiens samlede diskurs og et længere uddrag af det, vi kan se som en slags samtale. Jeg vil i analysen trække på inspiration fra de tre akser – *past, present, future* – som Blommaert og Maly opstiller i deres artikel (Blommaert & Maly 2014).

Past: Hvem, hvordan og hvornår

Først vil jeg diskutere, hvem der står bag graffitien. Eftersom både eksempel 1 og 2 har tags, kan vi starte der. Eksempel 1s tag 'SoNK' kan findes flere steder i området omkring Ny Ellebjerg Station, men de andre steder er det udelukkende tags uden yderligere budskaber. Eksempel 2's tag kan ligeledes findes rundt omkring Ny Ellebjerg Station. Jeg har i præsentationen af feltet redegjort for områdets demografi. Der er en høj andel beboere med lav løn og uden uddannelse. Dette kan skabe grobund for utilfredshed og vrede overfor de instanser, som implementerer love og regler. Især hvis man føler, de er diskriminerende og rettet mod den gruppe, man selv tilhører:

irrational behaviours in the urban space are easily included in the repertoire of political action of social movements, since opposition to the dominant culture and the prevailing political order is an important motive for a performance art action. Street artists, through a variety of activities, pay attention to the problems of marginalized groups and protest against the economy of space, against the power of capital, etc. (Kowalewski 2014, 182)

Kowalewski beskriver, hvordan graffiti, igennem sin performative kunstform, protesterer mod myndighederne og retten til det offentlige rum. Min sproglige analyse viste, at der er nogle mennesker i området, som er utilfredse. De føler sig hverken hørt eller set af autoriteterne. Denne følelse kan også ses i et allerede citeret interview med graffitimaleren SPYO. SPYO maler graffiti i det meste af København, og hans graffiti har tydelige politiske budskaber. Han har også sat sit præg på Valby omkring Ny Ellebjerg Station, som man kan se i eksempel 7 og 8 herunder. I et interview fra 2017 beskriver SPYO sig selv og sine bevæggrunde for at male graffiti:

Jeg er sgu en taber – i samfundets øjne. Men jeg ser ikke nogen dårlig ting i at være en social taber. Forskellen på mig og dem nede i parken er, at jeg protesterer højlydt. Det gør de måske også – indbyrdes – men jeg skriver det på bygninger, så alle kan se det (...) Hvornår begynder folk at tænke selv, frem for blindt at følge de regler, der bliver sat op for dem? (...) Jeg har altid følt mig forkert, malplaceret. I forhold til systemer, rutiner, autoriteter (Jellestad 2017)

Uden at kunne vide sig sikker kan man argumentere for, at andre graffitimalere måske har samme følelse og samme udgangspunkt, som SPYO forklarer her. En følelse af ikke at høre til inden for de etablerede samfundsnormer. Som SPYO selv nævner, er hans måde at protestere på ikke ved at snakke om det, men ved at vise en stor mængde mennesker sin frustrationer gennem graffiti. SPYO gør i interviewet også oprør mod begrebet "social taber". Man kan argumentere for, at det at være social taber bliver bestemt af samfundets normer og dets forventninger til individet. SPYO vil gøre op med denne forestilling, og leve et liv som ikke skal dikteres eller bestemmes af andre end ham selv.

Eksempel 7: SPYO – *They spread fear not facts*

Eksempel 8: SPYO – *Systemhad*

Present: Sted, identitet og tilhørsforhold

Place is where we engage with the world that makes us, as we simultaneously make the world, and where Self- and world-making is the outcome of 'commonality' of being-in-the-world with others (Stroud et al. 2019, 1)

Citatet ovenfor viser betydningen af menneskers konstruktion af verden, sig selv, hinanden og et sted. Som Cresswell forklarer i sin space- and placeteori, får et sted tillagt betydning gennem den gruppe mennesker, som har et tilhørsforhold til stedet. Dette tilhørsforhold bekræftes af sociale handlinger som ofte udføres igennem sproget. Måder at bruge sprog på, er en måde at organisere omverdenen socialt, med betydning for hvem der må sige hvad til hvem. Dette er både et spørgsmål om tilhørsforhold og om magt (Cresswell 1996). Graffiti er alene i form af sin placering grænseoverskridende. Den ændrer den visuelle og semiotiske komposition af området.

Graffiti is an example of the use of text within a politics of representation. These unsanctioned texts are about writing oneself and one's name and social commentary onto the urban environment itself in a powerful statement of represent-

tation. Textual practices are tied to individual and community resources and the formation of identity (Carrington 2009, 419)

Som citatet understreger, er graffiti en handling, som både er relevant for ens identitetsforståelse, for ens gruppeidentitet og for det sted, man laver graffiti. Graffitiens semiotiske potentiale er bundet til et steds karakteristika, herunder sociale uligheder, muligt publikum etc. (Blommaert 2005, 213). Som jeg har redegjort for i præsentationen af området og i det tidligere afsnit, er området omkring Ny Ellebjerg Station præget af ulighed. Det gælder både i forhold til områderne rundt om – ift. indkomst og uddannelse, inden for området – ift. den negative sociale udvikling, og ift. ulighed mellem graffitimalernes ret til det offentlige rum over for både myndighederne og street arten. Det diskuterer jeg i næste afsnit.

Future: Modtager, normer og magtrelationer

Kommunikation i et offentligt rum er det samme som kommunikation i et magtrum (Blommaert & Maly 2014, 3). Det er i konteksten af det offentlige rum, at graffiti bliver politisk og konfronterende (Geer et al. 1985, 24). Det offentlige rum er i modsætning til det private rum kontrolleret oppefra, og derfor er der kamp om, hvem der har magten, og hvem der har ret til magten. På baggrund af denne formodning vil dette afsnit starte med en analyse af dem, jeg antager, er de intenderede modtagere af graffitieksemplerne, som jeg har analyseret og dokumenteret i de tidligere afsnit. Mine data peger på flere forskellige modtagere. Først og fremmest er graffiti ment som noget, mange mennesker skal se. Man må derfor gå ud fra, at en af modtagerne er de mennesker, som færdes omkring Ny Ellebjerg Station hver dag. På trods af at mine eksempler ikke adresserer den generelle befolkning eksplicit, tyder dens placering i sig selv på, at den skal ramme et større publikum. En anden modtager er måske endnu mere implicit, nemlig andre graffitimalere. Samspillet mellem graffiti eksemplerne er tydeligt. Det kan ses igennem fælles lingvistiske træk, fælles normbrud, samt en protest og frustration som peger i samme retning. Den

sidste og mest åbenlyse modtager er den, som graffitien henvender sig til direkte. Modtageren i eksempel 1 er ret generel, men formentlig mest rettet mod myndighederne. I eksempel 2 er henvendelsen tydeligere med anvendelse af det possessive pronomen *din*, som jeg også har argumenteret for, peger på myndighederne. Interaktionen mellem autoriteterne og graffitimalerne er dog en mere kompleks sag. Cresswell skriver:

Intentional transgression is a form of resistance that creates a response from the establishment— an act that draws the lines on a battlefield and defines the terrain on which contestation occurs (Cresswell 1996, 23)

Både eksempel 1 og 2 er 'intentional transgressions', og lægger op til et svar fra myndighederne. Dette svar illustreres i eksempel 5 og 6. Her er graffiti blevet malet over med en ny omgang grøn maling. Man kan stadig skimte konturerne af "Fuck DiN gRØNNE VÆG" i eksempel 5. Når myndighederne vælger at male graffiti over, gør de brug af *prescriptive normativity*. De viser, hvordan det offentlige rum skal se ud: uden graffiti. På trods af at graffiti ikke bliver direkte adresseret, er det alligevel tydeligt, at graffiti også er en 'do not'-norm. Hierarkiet i det offentlige rum er blevet understreget, og hvem der har magten, er tydeligt. Det er først, når de udfordrende og ikke-normative handlinger fjernes, at ubalancen i magt kan ses. Når graffiti bliver fjernet, bliver det offentlige rum et sted, hvor nogle menneskers tegn må være, og andre menneskers tegn ikke må være. Når graffiti ikke passer ind, bliver der peget på en ideologi om, hvordan byen bør se ud.

Ytringsfrihed og streetart

Jeg undersøgte graffiti i det offentlige rum ud fra den antagelse, at det pegede på mere end bare det, der stod. Jeg antog, at ordene, formatet og graffitien i det hele taget var indeksikalske. Måske handler det ikke bare om "Hvem maler over hvem?" eller om 'den grønne væg'. Måske stikker graffitien dybere og viser et mere generelt samfundsproblem: ytringsfrihed. Ved at slette graffiti bliver de sociale og politiske protester og kommentarer

fjernet fra bybilledet, og der forekommer dermed en form for censur. Denne censur bliver foretaget af myndighederne, og graffitimalernes kritik bliver dermed rettet mod dem. Når graffitien spørger "Hvem maler over hvem?", bliver der sat spørgsmålstejn ved hvad man må/ikke må sige i det offentlige rum. Når graffiti bliver fjernet, understreges det, at graffiti ikke passer ind. Denne opfattelse udvikler sig til, at mennesker som maler graffiti er forkerte, og fordi graffiti er ulovligt, blive de også kriminelle. De bliver gjort til mennesker, som ikke passer ind i byrummet og bybilledet. Når graffitien yderligere bliver malet over med "rigtig" kunst som i eksempel 1, 3 og 4, understreger det ideologien om, at graffiti ikke er kunst.

Man kan argumentere for, at graffiti, der bliver fjernet, er loven, der bliver opretholdt. At male graffiti er jo hærværk. På trods af at dette er et validt argument, er denne artikel skrevet med henblik på at illustrere de magtrelationer, som udspiller sig i det offentlige rum. I forlængelse heraf er det interessant at overveje forskellen på graffiti og det, som myndighederne har bestemt er "rigtig" kunst. Som jeg skrev tidligere, er street art blevet en accepteret og anerkendt kunstform. I Hillerød Kommune er der en fri væg, som alle må male og skrive på. Men i juni 2021 blev der skrevet politiske udsagn om Israel-Palæstina konflikten, hvilket blev kritiseret af mange. Rikke Macholm, formand for Kultur- og fritidsudvalget, udtalte:

Væggen er tænkt som en fri kunstvæg til kunstneriske udtryk, men det, der står der nu, er jo ikke kunst. Det er alene et politisk statement. Kunst må gerne være politisk, men det er mere i den kunstneriske udtryksform, og jeg opfatter ikke bare tekst som kunst (Warming 2021)

Denne udtalelse viser både en holdning til graffiti som kunst, og hvordan street arts ikke-sproglige udtryk nemmere betragtes som "rigtig" kunst. Eksempel 3 og 4 viser tydeligt en protest mod denne opdeling af streetart og graffiti. Ved at strege kunstnerens navn (tagget) over

viser maleren, hvor uretfærdig adskillelsen mellem graffiti og street art er.

street artists and graffiti artists, in a more or less conscious manner, become authors of signs that translate their own original semantic field—that of freedom of expression—to that of the currency of exchange with preestablished power; and that preestablished power appropriates these signs and their meanings to generate new meanings that conform to institutionalized ethics (Machetti et al. 2020, 168)

Som citatet påpeger, har myndighederne magten over kunstens udtryk når de først har accepteret den som en del af det offentlige rum. På den måde kan myndighederne bruge street art til at udtrykke det, *de* gerne vil udtrykke.

Bybilledet er dynamisk, og det er ikke sikkert, at hvad man kan finde der i dag, også eksisterer i morgen. Det ses i eksempel 5 og 6. I stedet for at se graffiti som noget uorganiseret og tilfældigt, kan det gennem linguistic landscaping-metodens analytiske linse sættes i en større sammenhæng, som viser de mønstre graffiti peger på. Kowalewski skriver om fælleskabet i graffiti-miljøet:

Regardless of whether we define a city in terms of space, symbols, geography, politics, culture or economy, in all of these fields protest is possible and could be transformed from individual activity into a social movement (Kowalewski 2014, 173)

Graffiti-eksemplerne, som jeg har analyseret i artiklen, viser, når de sammenholdes, at oprøret mod normerne i det offentlige rum ikke står alene. Det er en holdning som deles af flere. Graffiti er sjældent permanent, som vi også har set igennem denne artikel. Det betyder dog ikke, at det ikke kan have en længevarende betydning. Fælleskabet og protesterne mod autoriteterne og 'den grønne væg' har allerede spredt sig.

KONKLUSION

Undersøgelsesspørgsmålet lød som følgende: *Med udgangspunkt i graffiti fundet omkring Ny Ellebjerg Station vil jeg undersøge, hvilke magtrelationer graffiti peger på i det offentlige rum.*

Som jeg skrev i indledningen, er graffiti udfordrende og grænseoverskridende. Efter analysen af mine data er denne påstand blevet bekræftet. Udgangspunktet for hele min analyse, og for sproglig etnografi i sig selv, er, at sprogbrug er social handling. Som jeg argumenterer for i min analyse, eksisterer graffiti netop, fordi det er en social handling. Det er en måde, hvorpå de mennesker, som maler graffiti, skaber tilhørsforhold, og skaber steder, hvor de føler sig hørt af andre med lignende problemer og miljømæssige baggrunde. Ved at opdele min analyse i to giver jeg plads til både den sproglige og den kontekstorienterede del af LL. Den semiotiske analyse er nødvendig for den videre analyse, og den sociolingvistiske analyse giver mulighed for at undersøge de indeksikalske betydninger. Gennem disse to analyser er det muligt at pege på magtstrukturer i det offentlige rum.

Denne artikels dataindsamling strækker sig over forholdsvis kort tid. Min observation af graffiti omkring Ny Ellebjerg Station har stået på i et par måneder, én måned mere bevidst og målrettet. Det betyder, at de ændringer, jeg har observeret, ikke nødvendigvis kan konkludere noget entydigt på mit undersøgelsesspørgsmål. Jeg mener dog, at jeg har fundet nogle centrale svar på mit undersøgelsesspørgsmål. Derudover har beskrivelsen af området, bl.a. gennem statistikker og beskrivelser, muliggjort en dybere forståelse, af de ujævne magtrelationer der kan ligge til grund for den graffiti jeg har fundet.

Gennem min analyse af både sproglige, etnografiske og sociale elementer bliver det tydeliggjort, at graffiti bliver skabt i et rum, hvor der både er overlappende og adskillende normer. Normerne gælder ikke

kun sprog, men også adfærd, medlemskab, tilhørsforhold og brug af rummet (Blommaert & Maly 2014, 4). Graffiti kan ses som en kommentar, protest og opposition mod myndigheder og magtstrukturer i samfundet. Et simpelt spørgsmål som "Hvem maler over hvem?", kan altså læses ikke bare som en forhandling om retten til det offentlige rum, men også som en protest mod normer og magtrelationer i samfundet.

LITTERATUR

Adams, L. Karen & Winter, Anne (1997): Gang Graffiti as discourse genre. *Journal of Sociolinguistics* 1 (3)

Blommaert, Jan (2005): *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press

Blommaert, Jan (2012): *Chronicles of complexity: Ethnography, superdiversity, and linguistic landscapes*. Tilburg University, *Tilburg Papers in Culture Studies*.

Blommaert, Jan & Maly, Ico (2014): *Ethnographic Linguistic Landscape Analysis and Social Change: A Case Study*. In: Karel Arnaut, Jan Blommaert, Ben Rampton & Massimiliano Spotti (eds.): *Language and Superdiversity*. New York: Routledge, Taylor and Francis.

Carrington, Victoria (2009): I write, therefore I am: texts in the city. *Journal of Visual Communication*, 8 (4).

Cresswell, Tim (1996): *In Place/Out of Place: Geography, Ideology, and Transgression*. Minneapolis: University of Minnesota.

Cresswell, Tim (2015): *Place: an introduction, second edition*. John Wiley & Sons Ltd. Blackwell Publishing.

- Coupland, Nikolas (2020): Normativity, language and Covid-19. Working Papers in Urban Language and Literacies, 274. Cardiff University.
- Daugaard, Line M. (2017): 'The total linguistic fact' – at tænke sprog i 3D. København: Nationalt Videncenter for Læsning. Web: 29. maj 2021 på: <https://www.videnomlaesning.dk/viden-og-vaerktoejer/forskerklummen/2017/the-total-linguistic-fact-at-taenke-sprog-i-3d/>
- Foster, Hall (1985): Recordings – art, spectacle, cultural politics. USA: Bay Press, Seattle, Washington.
- Frederiksberg Kommune (2021): Igen i år er der kommet mindre affald og graffiti på Frederiksberg. København: Nyheder, Affald og Miljø. Web: 17. september 2021 på: <https://www.frederiksberg.dk/nyheder/igen-i-aar-er-der-kommet-mindre-affald-og-graffiti-paa-frederiksberg>
- Geer, Suvan & Rowe, Sandra (1995): Thoughts on Graffiti as Public Art. In: Jack Becker & Moira F. Harris (red.): Public Art Review, 6 (2). Minnesota: FORECAST Public Artworks.
- Hedegaard, Marianne (2007): Graffiti som engagement. Århus: Forlaget Klim.
- Jaspers, Jürgen (2012): Interactional sociolinguistics and discourse analysis. In James Paul Gee & Michael Handford (red.): The Routledge Handbook of Discourse Analysis, 135-147. Routledge, Taylor and Francis Group. London and New York.
- Jellestad, Lars (2017): En snak med SPYO – anarkisten, der bombarderer Københavns facader med systemkritik.
- VICE. Web: 19. maj 2021 på:

<https://www.vice.com/da/article/ypez7w/en-snak-med-spyo-anarkisten-der-bombarderer-koebenhavns-facader-med-systemkritik>

Jørgensen, J. Normann (2008): Urban Wall Linguaging.
In: International Journal of Multilingualism, 5 (3).

Jørsum, Morten (2006): Hiphop. Faktalink - Bibliotek og undervisning. Web: 6. september 2021 på:
<https://faktalink.dk/titelliste/hiph>

Kowalewski, Maciej (2014): Producing the Space, Contesting the City: Urban Wild Swimming, 171-187. In: Gülçin Erdi-Lelandais (red.): Understanding the City: Henri Lefebvre and Urban Studies. Cambridge Scholars Publishing

Københavns Kommune (2015): Bilag 2: Fakta om Folehaven. Web: 17. maj 2021 på:
<https://www.kk.dk/sites/default/files/edoc/cbe4cf15-b43a-42bd-a981-ed14c1ec1edf/a374cd5a-2275-41d0-bcd7-11b31f0953d2/Attachments/18018974-23287677-7.PDF>

Københavns Kommune (2018): Områdefornyelsen. Folehave-kvarteret, kvarterplan 2018-2023. København: Teknik- og Miljøforvaltning, Københavns Kommune. Web: 12. maj 2021 på:
<https://www.kk.dk/sites/default/files/edoc/530d889a-60d1-421b-b6c7-6e074288a38e/fc9605a9-ef66-44cd-af7e-4839b6204c6f/Attachments/20080478-26754724-2.PDF>

Københavns Universitet: Ordbog over Dansk Talesprog. Fuck Web: 10. oktober 2021 på:
<https://odt.hum.ku.dk/form/fuck/>

Machetti, Sabrina & Pizzorusso, Claudio (2020): From Graffiti to Street Art and Back: Connections between Past and Present, 160-176. In: David Malinowski & Stefania Tufi (red.): Reterritorializing

Linguistic Landscapes: Questioning Boundaries and Opening Spaces. Bloomsbury Publishing.

Shohamy, Elana, Ben-Rafael, Eliezer & Barni, Monica (2010): Introduction: An Approach to an 'Ordered Disorder. In: Linguistic Landscape in the City. Bristol, Buffalo & Toronto: Multilingual Matters.

Stroud, Christopher, Peck, Amiena & Williams, Quentin (2019): Introduction, 1-8. In: Making Sense of People and Place in Linguistic Landscapes. Bloomsbury Academic

Warming, Martin (2021): Gaza-statements på kommunalvæg skabte vrede blandt politikere. Sjællandske Nyheder. Web: 10. august 2021 på: <https://sn.dk/Hilleroed/Gaza-statements-paa-kommunal-vaeg-skabte-vrede-blandt-politikere/artikel/1442031>

ER KÆRLIGHED HVAD MAN SIGER DET ER? SPROG OG PERFORMATIVITET I KÆRESTERELATIONER

Freja Lautrup Hjulmand & Brighde Caimbeul

Indledning

Kærlighedsrelationer er universelle og velkendte, men samtidig svære at begribe. For hvad vil det egentlig sige at være kærester i 2021? Med udgangspunkt i et af etnografiens centrale mål *making the familiar strange* ønsker vi at undersøge, hvordan unge mennesker konstruerer deres kærlighedsrelationer gennem sprog. Kæresterrelationen adskiller sig markant fra andre relationer som fx dating-relationer eller familie- og vennerrelationer ved i højere grad at være italesat, og det er derfor interessant at undersøge, hvilken betydning italesættelsen har for kæresterrelationen. Vi undersøger altså, hvornår, hvordan og med hvilke konsekvenser par begynder at kalde sig for kærester. Derudover ser vi på, hvordan vores interviewpersoner navigerer i krydsfeltet mellem en socialt skabt forestilling om, hvad kæresterrelationen indebærer og deres egne forventninger til relationen. Vi forsøger dermed at undersøge, hvilke sproglige normer der gør sig gældende for italesættelse af kæresterrelationer hos otte unge mennesker midt i 20'erne i København.

Teoretisk afsæt

For at besvare vores forskningsspørgsmål vil vi gøre brug af Judith Butler og Don Kulick, som begge er anerkendte kønsteoretikere. Vi ønsker ikke at gøre en specifik pointe ud af køn, seksualiteter og kønsidentiteter, men blot kaste et lys over de grundlæggende tilgange af Butler og Kulick, som vi skal bruge i analysen. Vi inddrager Butler med fokus på performativet og performative tale-

handling, og vi benytter Kulick til temaet om normativitet. Derudover vil vi kort redegøre for artiklen *Dating is hard work* af Banker, Kaestle og Allen fra 2010, hvis forfattere har undersøgt, hvordan en række unge voksne definerer forskellige sociale relationer med særligt fokus på romantiske og seksuelle relationer. Artiklen understøtter nogle af vores pointer i analysen, der omhandler de forskellige faser i relationsdannelsen.

Butlers performativetsbegreb

Teorien om performativitet udarbejdet af Butler beror på tankegangen om, at identiteter konstrueres gennem sociale og kulturelle normer. Identiteter rummer ikke en selvstændighed, hvis ikke vi reproducerer dem, og det er først gennem denne reproduktion, at identiteter defineres. Butler fokuserer i sit arbejde på kønsidentiteter. Ifølge Butler eksisterer kønnet ikke, men er en social konstruktion, der "gøres". Dvs. at det bliver til diskursivt i kommunikative situationer (Lykke 2008: 63). Butler udforsker måder, hvorpå sproglige konstruktioner skaber vores virkelighed generelt gennem de talehandlinger, vi deltager i på daglig basis. Hun baserer sin teoretiske udlægning af performative talehandlinger på Austins talehandlingsteori fra 1962 (Lykke 2008: 62). Et performativ i talehandlingsteori er en handlingsbestemmende ytring, altså en ytring, som medfører en handling, i og med at den siges (ibid.). Austin bruger eksempler som erklæringer og løfter som dem, man giver for at indgå ægteskab. Der udføres en talehandling, når man med ord lover at indgå et ægteskab. Butler viderefører denne tankegang og pointerer, hvordan vi gennem sproget konstruerer og viderebringer følelser til hinanden, som i denne sammenhæng er romantisk kærlighed. Performative talehandlinger udtrykkes gennem kroppen, nærmere bestemt gennem munden, der benævnes en modalitet. Hun skriver:

The body is not a substance, but a modality that registers the full expanse of our relations. As such, it is there in the words, spoken or written, even as it is not there, but here. In other words, the body is given and withdrawn at the moment

in which we rely on language to convey our love to someone else (Butler 2011, 237).

Vi stoler på sproget til at udtrykke den kærlighed, vi føler for hinanden. Butler pointerer, hvordan ord ikke blot beskriver virkeligheden, men også hvordan de kan bruges til at udføre virkelige handlinger med. Det er gennem disse sproglige talehandlinger, som eksempelvis i udtalelsen "jeg elsker dig", at kærligheden udtrykkes til en anden.

Kulicks normativitetsbegreb

For at undersøge hvordan begrebet kæreste konstrueres, defineres og reproduceres af vores interviewdeltagere, vil vi inddrage en kort redegørelse af tanker om sproglig normdannelse med afsæt i køn og seksualitet, som beskrives af Don Kulick. Kulick tilslutter sig Butlers pointe om performativitet. Han argumenterer for, at sproget er det mest magtfulde medium, der er tilgængeligt for mennesker til at forme en forståelse af seksualitet og køn. Sproget har dermed stor indflydelse på, hvad vi antager at være det "normale" og "ønskelige" i disse sammenhænge. Motschenbacher parafraserer i nedenstående citat Kulick:

Language, arguably the most powerful definitional/representational medium available to humans, shapes our understanding of what we are doing (and of what we should be doing) when we do sex or sexuality. The language we have access to in a particular time and place for representing sex and sexuality exerts a significant influence on what we take to be possible, what we take to be "normal" and what we take to be desirable (Motschenbacher 2018, 3).

Kulick mener, at sproget ikke blot anvendes som et middel til at konstruere seksualiteter, men fremhæver også den normative dimension af seksuelle konstruktioner via sproget. Ifølge Kulick kan sådanne sproglige konstruktioner have så stor effekt, at den dominerende forståelse og omtale af seksualitet kan føre til marginalisering af alternative seksualiteter (ibid.).

Således skabes seksuelle normer gennem sprog. Måden, hvorpå mennesker indgår i kæresterelationer, vil dermed ifølge Kulick være en konsekvens af, hvordan der tales om kæresterelationen i samfundet.

Dating is hard work

Banker, Kaestle og Allen undersøger i deres artikel *Dating is hard work* fra 2010, på hvilken måde unge voksne definerer forskellige typer af relationer. Deres analyse af 57 collestuderende i Storbritannien fra 2010 fungerer som et bagtæppe for de konklusioner, vi kan drage. Her analyseres et større korpus af interviewdeltagere, der både indgår og ikke indgår i en kæresterelation på det tidspunkt, de bliver interviewet. Analysen benytter sig af en narrativ tilgang, som de skriver således om:

According to the narrative perspective, people create their lived experience through the language they use. Their reality of themselves, their families, and their romantic and sexual relationships are a result of the personal stories they tell (Freedman and Combs 1996) (Banker et al. 2010, 1).

Virkeligheden skabes altså gennem de narrativer, vi fortæller om os selv, vores oplevelser og relationer. Netop dette narrative element bliver relevant i vores analyse, hvor vi forholder os til, hvilke narrativer interviewpersonerne skaber om deres relation. Vi forsøger dermed at forstå, hvilke virkelighedsopfattelser som interviewdeltagerne, bevidst eller ubevidst, reproducerer. Derudover tager artiklen samme tilgang som Butler ift., hvordan det performative element af sproget skaber den sociale verden, herunder normer og sociale dynamikker.

Præsentation af data

Vores datasæt består af fem interviews af fire kærestepar. Alle deltagere er anonymiseret i overensstemmelse med god videnskabelig praksis, og alle har givet tilladelse til, at vi må anvende deres udsagn. Alle interviewpersonerne er mellem 24-30 år. Dette har været en bevidst overvejelse, da vi ikke ønsker at tematisere aldersbetingede forskelle. Derudover har alle kæresteparrene været kærester i mindre end 6 måneder. Fire af interviewene har bestået af begge personer i kæresteparret. Desuden har vi indsamlet et interview, hvor blot den ene af personerne i kæresteparret er til stede. Dette har vi efterfulgt med endnu et interview, hvor begge personer af selvsamme kærestepar har deltaget. Vi har interviewet både hetero- og homoseksuelle par. Seksualiteter er dog ikke et fokus i artiklen, og vi gør derfor ikke en pointe ud af at skelne mellem parrene.

Analyse og diskussion

Vi vil analysere vores data med afsæt i de introducerede tilgange. Først vil vi behandle data med henblik på sprog som organiserende faktor i kærlighedsrelationer. Herunder undersøger vi, hvordan kærestebegrebet bliver italesat samt betydningen af italesættelsen for en kæresterelation. Dernæst undersøger vi, hvad det vil sige at date for at kunne undersøge, hvad der sker i overgangen fra ikke at være kærester til at være kærester. Til slut forholder vi os til performativitet og til normativitet i kæresterelationer og dating-kultur.

Hvad indeholder kærestebegrebet?

Hvad betyder det for jer at være kærester? Dette spørgsmål har vi i særlig grad fokuseret på i vores interviews. Banker et al. stiller deres interviewpersoner samme spørgsmål, og deres konklusion er tydelig:

Young adults used positive and strong, emotionally laden language when discussing the definitions of these romantic partnerships. This language depicts what is gained from being in a romantic partnership. (...) Young adults were clear that romantic involvement provides emotional closeness and attachment (Banker et al. 2010, 178).

Banker et al. konkluderer således, at de interviewede personer deler en fælles forståelse af kærestebegrebet som noget, der er positivt og associeres med følelsesmæssig nærhed og tilknytning. Vores interviewpersoner deler den forståelse og har et tilsvarende stærkt følelsesladet sprogbrug. Når interviewpersonerne spørges om, hvad det vil sige at være kærester går ordene 'tryghed', 'nærhed', 'sikkerhed' og 'ansvar' igen. Derudover lægger de interviewede vægt på, at en kæresterrelation skal være speciel - at den skal føles som noget helt særligt i forhold til andre relationer. Seks ud af otte informanter bruger beskrivelser som "vi er hinandens", "vi har hinanden" og "jeg er din og du er min". Interviewpersonerne udtrykker dermed et ideal om en form for ejerskab og eksklusivitet samt tillid til, at "man er der for hinanden". Alle interviewpersoner knytter et fremtidsperspektiv til det at være kærester. Interviewpersonerne bruger udtryk som "man er på samme rejse" og "man ser en fremtid i hinanden". Fremtidsperspektivet er afgørende for den sikkerhed, interviewpersonerne lægger i kæreste-begrebet. Man lover hinanden, at "man har hinanden" nu og i hvert fald et stykke tid fremover. Jacob siger følgende om ordet 'kæreste':

1 Jacob: Sådan det er ikke altså sådan det
2 er ikke noget jeg bare sådan kaster
3 rundt med det ord (p) øhm så sådan
4 det er bare sådan en ja en erklæring
5 synes jeg på at sådan jeg kan virke-

6 lig se os to være sammen og sådan og
7 du sådan ja nu nu giver jeg dig mit
8 mit hjerte og du giver mig dit.

For Jacob er det at blive kærester en erklæring. Han taler dermed ind i Butlers og Austins teori om performative talehandlinger. At blive kærester er en erklæring, en talehandling, der medfører en konkret ændring; man lover hinanden, "at man virkelig kan se os to sammen". Jacob fremhæver i ovenstående citat desuden nogle af de samme værdier, som Banker, Kaestle & Allens finder hos interviewpersonerne i deres undersøgelse:

'Exclusivity', 'trust', and 'commitment' were shared words used throughout the discussions of characteristics of romantic partnerships. The emphasis placed on these three characteristics showed that young adults strongly value these relationship characteristics (Banker, Kaestle & Allen 2010, 178).

Banker et. al siger altså, at eksklusivitet, tillid og forpligtelse er særligt vigtigt for forestillingen om kæresterrelationen. I vores undersøgelse giver interviewpersonerne udtryk for det samme. Et eksempel på dette er, når Nadia lægger vægt på, at man som kærester har ansvar for hinanden:

1 Nadia: mmm altså når man er kærester så har
2 man sådan et ansvar overfor hinanden
3 man har sådan et ansvar for at være
4 sådan den andens støtte og sådan
5 bedste ven og man har sådan på en
6 eller anden måde også et ansvar for
7 at tage stilling til den anden per-
8 sons liv og familie og sådan altså
9 det er bare sådan mere seriøst

Hun udtrykker, at kærester har et ansvar over for hinanden. Kærester skal være hinandens bedste venner, og relationen bliver dermed placeret hierarkisk højere end alle andre relationer. Bedste ven implicerer netop, at det ikke findes en vigtigere relation end denne (Banker et al. 2010: 178).

Tre ud af otte interviewpersoner pointerer, at ordet kæreste(r) kan forbindes med ordet kedelig. Flere steder i vores interviews indgår ordet "kærestekedelig", men også andre eksempler med samme associationer, såsom "forstadsliv i Valby" og "hverdagsagtigt". Forestillingen om kærestebegrebet er dermed ikke entydigt forbundet med noget godt. Vores interviewpersoner mener, at der er en fare for at være kærester på en "kedelig" måde, hvilket skal undgås. Dette ses fx i nedenstående passage, hvor Lucas forklarer, hvorfor han var påpasselig med at bruge ordet kæreste:

- 1 Lucas: så når man ligesom til en sådan en-
2 destination så er man kærester så er
3 man bare sådan så er der fare for at
4 det bliver en lille smule kedeligt
5 Freja: ja
6 Lucas: så det tror jeg egentlig at det er
7 måske det der har gjort at jeg har
8 været lidt bange for sådan at kalde
9 os for (p) kærester
10 Freja: ja så mere end hvad du lige (p) det
11 handlede ikke så meget om hvordan
12 du lige havde det med hende
13 Lucas: det var slet ikke det det handlede
14 om ja mere sådan (p) ja mere sådan
15 titlen at nu er vi kærester
16 Freja: ja
17 Lucas: jeg måske var lidt skræmt fra sådan
18 at så skulle det ligesom bare blive
19 sådan hverdagsagtigt kedeligt

Lucas tager afstand fra etiketten kæreste(r). Det farlige for ham er ikke at indgå i et forhold; han beskriver selv, hvordan han og Nadia uproblematisk "gør alt det, kærester gør". Han frygter derimod, at selve talehandlingen "at kalde os for kærester" kan have en transformerende funktion, der ændrer relationen. Han læner sig dermed op ad Butlers ideer om, at en performativ talehandling kan producere det, som den navngiver. Det at kalde hinanden for kærester kan i den forstand medføre et skift i relationen, når den bliver givet en etikette. Med Kulick kan vi uddybe denne pointe. Han

har beskæftiget sig med *labelling*, som han beskriver således:

“(...) classification is a linguistic as well as a more broadly discursive practice: it simultaneously produces and labels categories, and the selection of labels is not unimportant in the process of defining what categories mean (Cameron & Kulick 2003, 23).

En etikette på relationen placerer den i en kategori, som man ved at italesætte og navngive, reproducerer. Lucas har en forestilling om kæresterrelationen som kedelig, og han er derfor bange for at komme til at reproducere denne forestilling.

Signe og Kristoffer forklarer, at de har svært ved at adskille, hvilke begreber de vil knytte specifikt til deres forhold, og hvilke begreber de knytter til det at være kærester generelt:

- 1 Signe: jeg har også svært ved sådan at ad-
2 skille når man er sådan kærester
3 tænker jeg så bare på min relation
4 til Kristoffer eller er det sådan
5 tænker jeg det generelt eller sådan
6 Kristoffer: om det er sådan helt grundlæg-
7 gende betydning eller om det er
8 sådan en speciel betydning for
9 vores
10 Signe: ja præcis fordi for eksempel nu
11 tænker da jeg sagde tryghed det er
12 klart fordi jeg bare sådan føler
13 det er en kerneværdi i vores rela-
14 tion men sådan jeg ved ikke om det
15 er det jeg forbinder med nødvendig
16 hvis at være kærester fordi jeg kan
17 også bare forbinde det med at være
18 kærester som et eller andet form
19 for partnerskab eller sådan ja ja
20 en ledsager øhm

Vi vil argumentere for, at Signe og Kristoffer i denne sammenhæng taler ind i den tankegang, som beskrives af Cameron og Kulick:

(...) it is important to remember that intimacy is, in fact, an interactional achievement. It is a constellation of practices that, like all the other practices that constitute sexuality and desire, are publicly mediated even though they may feel like inner discoveries (Cameron & Kulick 2003, 115).

Cameron og Kulick mener altså, at intimitet ikke blot skabes mellem to personer, men på baggrund af konstituerende praksisser i samfundet. Intimiteten i at være kærester er netop medieret offentligt. Den generelle forståelse af kæreste-begrebet og den specifikke forståelse af kæreste-begrebet hænger dermed sammen; de gentagne kærlighedshandlinger skaber en norm for, hvordan kærlighed bør eller overhovedet kan udføres, og det påvirker igen, hvilke handlinger vi opfatter som udtryk for kærlighed. For Signe er tryk en kerneværdi i hendes parforhold, men hun er usikker på, om det også er en generel værdi for begrebet kærester. Eksemplet viser netop, hvordan man kan aftale at være kærester i et intimt rum, men samtidig er påtvunget alle de generelle konnotationer, der knytter sig til kæreste-begrebet uden for dette rum.

Interviewdeltagerne udtrykker, hvordan kærestetiteln fungerer som en erklæring ikke blot for dem selv, men også for andre. Hassan mener, at idet man siger, man er kærester, giver man hinanden den sidste bekræftelse på, at man vil hinanden. Samtidig fungerer etiketten som en praktisk foranstaltning, der gør det lettere at vise over for andre, hvad man er. Signe beskriver det således:

- 1 Freja: hvorfor havde i behov for at kalde
2 det for kærester
3 Signe: Jeg tror tror jeg altså det handlede
4 meget om sådan det der med et ja må-
5 ske noget et behov også sådan både
6 sådan at tilkendegive noget over for
7 krille men også sådan at kunne o
8 tale dig sådan lidt forklaringsløst
9 ja ja og lidt mere i flæng eller så-
10 dan Der er så meget der ligger im-
11 plicit i når jeg siger nå men jeg
12 har fået kæreste nå okay super det

13 er lidt mere let tilgængeligt det er
14 i hvert fald en du tilbringer meget
15 tid på det altså ikke

Kærestebegrebet er "forklaringsløst" og er dermed lettere at bruge end andre ord. Signe mener altså, at der er en generel og bredt anerkendt forståelse af, hvad det betyder at være kærester. I kombination med resten af dette afsnits pointer vil vi ud fra dette argumentere for, at kærestebegrebet i høj grad er tilknyttet specifikke betydninger. Der er således en fælles overordnet forståelse af, hvad det vil sige at være kærester, som går igen blandt interviewdeltagerne.

Hvad betyder det at date?

Vi har i det ovenstående set eksempler på, hvordan fremtidsperspektivet netop er centralt for, hvad vores interviewpersoner forbinder med at være kærester. Banker et al. skriver følgende om dette:

Most of the discussions about not yet romantic or sexual partnerships used language about time frames and decision-making (...). Participants described how not yet romantic or sexual partnerships provided them with the necessary time to make decisions regarding how interested they were in each other, time to get to know each other, and time before the "real" relationship begins (Banker et al. 2010, 181).

Banker et al. finder altså, at der er et skel mellem før og efter, interviewpersonerne har aftalt at være kærester. Tiden før fungerer som en beslutnings- og vurderingsproces, og det rigtige forhold begynder først, når relationen er defineret som en kæresterrelation. Hassan og Rasmus bruger samme sprog til at beskrive, hvordan deres relation har udviklet sig:

1 Rasmus: i hele den tid vi datede har vi
2 også snakket om hvor er man i livet
3 og hvor vil man gerne hen og hvad
4 vil man og så videre og så videre
5 og sådan noget øhh og hvad er ens
6 værdier og ønsker og alt muligt an-
7 det hvem man er som menneske (p)

8 man får vendt det hele ik og så
9 finder man på et tidspunkt ud af om
10 man er på vej det samme sted hen og
11 om man ønsker det samme og det er
12 jo så det som man på en eller anden
13 måde bekræfter hinanden i til sidst
14 (p) eller ikke til sidst det er jo
15 ikke fordi det er et eller andet
16 slutpunkt det er bare ét punkt på
17 vejen men altså
18 Hassan: ja fordi alt op til at vi blev kæ-
19 rester har været sådan nu lærer vi
20 hinanden at kende eller sådan ik

Hassan og Rasmus skaber her et skel mellem før og efter, at man har aftalt at være kærestes. De beskriver datingprocessen som en tidsbegrænset periode, hvor man til sidst enten kan be- eller afkræfte relationen. Processen op til at man definerer relationen, er en undersøgelse af, om man vil det samme i livet. Undersøgelsen er vigtig, hvis kæresterelationen skal leve op til idealet om en længerevarende forpligtelse. Rasmus understreger, at kæresterelationen ikke skal forstås som et slutpunkt, men som et punkt på vejen. Kærestetitlen har for dem en bekræftende funktion - parrene markerer, at vurderingsprocessen er slut, og de kunne lide, hvad de oplevede. Kæresteetiketten bliver dermed også en symbolsk bekræftelse.

Vi har i vores interviews spurgt ind til tiden op til, at interviewpersonerne definerede deres forhold. Jacob formulerer i det nedenstående, hvordan han oplever datingkulturen i Danmark:

1 Jacob: når man bare sådan dater og sådan(p)
2 folk jo meget sådan meget individua-
3 listiske og sådan noget (p) især i
4 Danmark føler jeg at der er sådan
5 folk vil ikke lægge nogle bånd på
6 hinanden eller sådan føle at noget
7 bliver sådan seriøst på den måde ja
8 så det er i hvert fald det jeg ople-
9 ver omkring mig at folk de altid så
10 dan holder meget tilbage med og så
11 er det bare sådan det det ved vi
12 ikke og vi ser hvad der sker og vi

13 sådan kan ikke love hinanden noget
14 og sådan noget

Jacob reflekterer over, at han føler, at folk holder sig meget tilbage med at sætte ord på deres relation. Han mener også, at ved at italesætte relationen og sætte en etikette på udfører man en talehandling, der fungerer regulerende - man "lægger bånd på hinanden". Man risikerer ifølge Jacob, at der sker et skift i, hvordan forholdet føles og opleves - at forholdet "bliver seriøst på den måde". Jacob fokuserer i ovenstående beskrivelse af datingkultur på de negative aspekter ved dating og beskriver det, der ikke opnås. Banker et al. konkluderer følgende i deres undersøgelse:

When using the language of deficits, the young adults often were referring to the same characteristics they referred to in romantic partnerships but highlighted the absence of these characteristics in sexual partnerships (Banker et al. 2010, 183).

Jacob gør det samme som i ovenstående citat; han understreger, hvordan man i dating ikke lover hinanden noget, ikke kan se fremtidsperspektiver og ikke tager ansvar for hinanden. Ved at italesætte hvad man ikke opnår med dating, understreger han betydningen af de værdier, han tilskriver kæresterelation.

Når vores interviewpersoner beskriver dating-verdenen, bruger de udtryk som "vi sås bare" eller "vi dattede bare". Gennemgående indgår ordet 'bare' i deres formuleringer. Det samme oplever Banker et al. i deres undersøgelse:

In addition to saying what the sexual partnership is not, young adults also qualified the relationship by using the word "just". Using the word just implies that the partnership is limited or does not have more to offer than what is explicitly stated (Banker et al. 2010, 179).

Banker et al. mener, at brugen af *just* medfører en forestilling om, at det ikke-romantiske forhold er et begrænset forhold. Vi argumenterer for, at kombinationen af ordet 'bare' og (de negative) beskrivelser af,

hvad der ikke opnås i dating, skaber et hierarki. Interviewdeltagerene placerer kæreste-relationen over det at date. Denne konklusion drager Banker et al. også. Vores interviewpersoner taler på forskellige måder ind i dette hierarki. Jacob sletter efter en uge eller halvanden sin Tinder-profil og signalerer dermed, at han prioriterer den romantiske relation over eventuelle seksuelle relationer med andre.

Da Lucas og Nadia møder hinanden, er Lucas lige blevet single. Han ønsker ikke at være i et forhold igen for hurtigt. Dermed prioriterer han umiddelbart den seksuelle relation over den romantiske relation. Men samtidig gør han flere gange opmærksom på, "at det er åndssvagt" og "mega underligt", at han ikke vil indgå i en kæresterelation igen. Lucas er dermed splittet mellem en dominerende kultur, der prioriterer det seksuelle over det romantiske og sine egne følelser for Nadia (Banker et al. 2010, 186). Han ender med at prioritere den romantiske relation frem for de seksuelle relationer.

Signe oplever, at hendes omverden tildeler en romantisk relation større værdi end andre relationer. Det bekræfter dermed det definitionshierarki, vi i det ovenstående har argumenteret for, interviewdeltagerne skaber. Hun udtrykker frustration over dette, men reflekterer samtidig selv over, at hun ligger under for denne tankegang - ellers ville det ikke frustrere hende så meget. Hun fortæller, hvordan de fleste omkring hende responderer med "tillykke", når hun siger, at hun har fået en kæreste. Dette diskuterer hun yderligere:

1 Signe: altså der bliver sat lighedstegn
2 mellem det at have en kæreste og jeg
3 nu er jeg lykkelig eller sådan nu er
4 der ligesom en eller anden form for
5 succes i mit liv

Signe mener, at hendes omgangskreds opfatter det som en succes, at hun har indgået en romantisk relation, og hun bliver frustreret over ikke at "være nok i sig selv". Omverdenen skaber en norm om, at man først er lykkelig, når man har en kæreste. Dette understøtter ideen om, at dét at kalde hinanden for kærester er en talehandling, som markeres og bemærkes af omverdenen. At definere relationen som et kæresteforhold

skaber således forandring, som ikke kun er i relationen selv, men også i mødet med omverdenen.

Hvad sker der, når man bliver kærester?

Når vi i interviewene spørger om, hvad parrene kaldte sig, før de blev kærester, går det igen, at de enten har svært ved at sætte ord på eller ikke er tilfredse med de mulige kategorier. Svarene er ofte varianter af "vi sås bare" eller "(have) noget kørende med nogen". Interviewpersonerne er enige om, at begreberne er vage og uklare. Især ordet 'dating' kan betyde alt fra at have kysset med en person til en fest til at have være sammen flere gange om ugen over en længere tidsperiode. Lucas udtrykker det således:

1 Lucas: det går lidt mere klart igennem det
2 der med at det er min kæreste (p)
3 det sådan (p) det ved man lidt hvad
4 er i stedet for sådan en eller anden
5 jeg ses med (grinende) det kan jo
6 være alle mulige

Lucas siger altså, at ordet 'kæreste' er fast defineret og bredt forstået, hvorimod at 'ses med nogen' kan betyde mange forskellige ting. Jacob fortæller, at han vælger at omtale Emil som sin *dippedut*, da de sammen tager til Århus, hvor han skal præsenteres for venner og familie. En *dippedut* er netop noget, som det er svært at karakterisere eller definere. Han bruger ordet for at markere, at relationen er noget særligt, men undlader at bruge ordet kæreste endnu, da det er for seriøst. Derudover har han ikke forventningsafstemt med Emil. I Lucas og Nadias tilfælde opstår der uenighed omkring definitionen af deres relation:

1 Nadia: men ja så var vi faktisk bare bolle-
2 venner eller det var vi ikke faktisk
3 Lucas: ej var vi ik det var vi vel eller
4 sådan
5 Nadia: synes du
6 Lucas: det var vi jo det var jo det
7 vi var
8 Nadia: jeg ved ikke det er bare fordi jeg
9 aldrig har gjort mig i sådan noget
10 fordi sådan jeg kan ikke være sammen

11 med nogen uden at der er nogen fø-
12 lelser overhovedet så det var ikke
13 fordi at jeg ikke var sådan glad for
14 dig altså

Lucas mener, at de var bollevenner, inden de var kærester. Nadia starter med at bruge samme ord, men fortryder, idet hun fortæller, at hun var glad for Lucas, også inden de var kærester. En bolleven er ifølge Nadia en person, man ikke har følelser for, og derfor opfatter hun ikke hende og Lucas som bollevenner. Og når Lucas siger, at de var bollevenner, siger han indirekte, at han ikke havde følelser for Nadia på pågældende tidspunkt.

Ovenstående eksempel viser, at parret ikke har defineret deres forhold sammen, inden de blev kærester. Der opstår dermed usikkerhed omkring, hvordan deres tidligere relation skal forstås, og hvor mange følelser der blev lagt i relationen af de to parter. Dette understøtter pointen om, at deltagerne er usikre på, hvad deres relation indebærer og medfører, inden de har defineret sig som kærester. Eksemplet understreger desuden betydningen af *labelling*, da italesættelsen har indflydelse på, hvordan forholdet skal forstås.

Ud fra ovenstående analyse vil vi argumentere for, at når parrene aftaler at være kærester, ændrer det noget i relationen. Der sker en overgang fra, at relationen er undefinerbar - man dater bare - til en meget tydelig defineret relation - vi er kærester. Der sker et skift fra, at man lover ingenting, til at man lover hinanden alting. Fra at man ikke er forpligtet, til at man er meget forpligtet. Og fra at man ikke er sikre på hinanden, til at man er meget sikre på hinanden.

Hassan og Rasmus er enige i, at der sker et skift, idet man kalder hinanden for kærester:

1 Hassan: det er som om man lige sådan sætter
2 reset nu starter vi sådan samme
3 sted det med nu kalder vi hinanden
4 kærester
5 Rasmus: ja der er et eller andet med at det
6 nu bliver startet forfra på en el-
7 ler anden måde ja det er rigtigt
8 (p) det er sådan starten på en ny
9 begyndelse ja det er rigtigt

Hassan og Rasmus mener, at aftalen om at være kærester bliver "starten på en ny begyndelse" og fungerer som et "reset", hvor man starter det samme sted. Kærestesamtalen fungerer dermed som en organiserende og forandrende faktor på flere planer: I et her og nu, idet kærestedefinitionen ændrer selve relationen i det øjeblik, man aftaler at være kærester, og i et langsigtet perspektiv. For deltagerne er det netop en del af at være kærester, at man ser et fremtidsperspektiv i hinanden. Kærestesamtalen skal dermed ideelt set indvarsle en ny livsfase i parternes liv. Kærestesamtalen skaber dermed en overgang fra et stadie til et andet.

Interviewpersonerne går fra at være usikre på, hvad relationen er til at have en meget klar definition. Folk reagerer forskelligt på dette: For Nadia er trygheden i at have en definition afgørende for, om hun kan være sig selv i forholdet overhovedet. Hun fortæller, hvordan kæresteetiketten har gjort hende mere sikker i forholdet, hvilket helt konkret har ført til færre skænderier:

- 1 Nadia: Jeg synes ikke der er noget ændret
2 sig udover at jeg er meget mere tryk
3 fordi jeg er ikke hele tiden går og
4 er usikker
5 Lucas: jeg skulle lige til at sige det
6 Nadia: ja altså sådan jeg tror også at jeg
7 havde rigtig meget tendens til sådan
8 at skabe konflikter mellem os før
9 fordi jeg bare var så usikker på dig
10 og jeg hele tiden prøvede at presse
11 dig lidt for se om du ville smutte
12 hvis jeg startede skænderier med dig
13 eller og sådan det behov har jeg
14 bare ikke længere fordi jeg stoler
15 på at sådan at vi er helt sammen nu
16 og hinandens ikke

Kærestesamtalens erklærende funktion er for Nadia nødvendig og afgørende for måden, hun agerer i et forhold på. Forholdet har en konkret ændring, hvor de skændes mindre, fordi Nadia føler sig mere tryk. Hun synes, relationen bliver lettere, idet man "ved hvor man har hinanden". Talehandlingen "at blive kærester" har dermed også en indre funktion, der har betydning for, hvordan Nadia føler sig og opfører sig. Lucas knytter de

samme ord til kærestebegrebet som Nadia, men for ham har den klare sproglige definition den omvendte konsekvens. For ham medfører italesættelsen en frygt for, at forholdet skal blive kedeligt, at kæresterelationen er en endestation, og at forholdet bliver afmystificeret. Han synes således, at talehandlingen er begrænsende og skræmmende.

Performativitet og normativitet i kæresterelationen

Vi har i ovenstående afsnit set, hvordan vores interviewpersoner opfatter tiden, før de har aftalt at være kærester, som en tid, hvor de kan vurdere relationen. Jacob og Emil føler selv, at de er blevet kærester meget hurtigt. Det medfører en usikkerhed hos Emil. For ham er det farligt, hvis man følelsesmæssigt ikke kan følge med. Han udtrykker således:

- 1 Freja: Hvad er det farlige ved at det går
2 hurtigt?
3 Emil: at man bare øhm får bygget noget
4 altså forventninger og ting og sager
5 op baseret på sådan et sprog eller
6 nogle nogle handlinger mere end sådan
7 en følelse man har inden i sig selv
8 tænker jeg også kan være altså sådan
9 kan være det altså det sådan (p) men
10 nu har vi besluttet det her og nu har
11 vi gjort det her nu har vi sagt gjort
12 det her for at vise det her øh

Emil viser i det ovenstående eksempel, at han har en bestemt forestilling om datingprocessen. Han mener, at der er en rækkefølge, som tingene bør gøres i. Det farlige bliver at love hinanden alle de elementer, som kærestebegrebet indeholder, men måske ikke være sikker på, at man kan opfylde løfterne. Cameron og Kulick parafraserer Austin:

Noting that the intention and the effect of a performative often do not coincide, he maintains that one of the characteristics that felicitous performatives must exhibit is that the speaker must mean what she or he says. In other words, if a speaker promises to do something, she or he must mean it. Otherwise, the performative

uttered by the speaker is a failed performative. It is, in his words, an 'abuse' (1997, 15–18) (Cameron & Kulick 2003, 126).

Austin siger altså, at en taler skal mene, hvad han siger. Emil udtrykker i ovenstående eksempel, at han bange for, at han følelsesmæssigt ikke kan følge med. Kærestesamtalen og -relationen risikerer dermed at blive en *abuse*, altså et misbrugt performativ.

Jacob og Emil har således klare ideer om, hvad der er normativt i forbindelse med dating. Det samme er tilfældet for Nadia og Lucas. Nadia fortæller, at hun meget er bange for, at Lucas slår op igen. Derfor gør hun følgende:

- 1 Nadia: Og så øhm (4.0) og så øhm (3.0)
- 2 Lucas: så hvad
- 3 Nadia: så øhm
- 4 Freja: haha
- 5 Lucas: hahah
- 6 Nadia: (10.0) så øhm
- 7 Freja: Nu er jeg spændt
- 8 Lucas: du skal bare sige det
- 9 Nadia: okay
- 10 Lucas: haha
- 11 Nadia: så gav jeg Lucas en deadline

Nadia opsætter en deadline, som er den seneste dato for, hvornår Lucas skal have spurgt hende, om de skal være kærester. I ovenstående eksempel ses det, at der er mange lange pauser, mange tøvetyde (*øhm*) og fyldeord (*så*). Efter ti sekunders stilhed bliver situationen komisk, og Freja og Lucas begynder at grine. Først efter at Lucas har givet Nadia tilladelse til at sige det, fortæller hun, at hun havde opstillet en deadline. Nadia fortæller selv, at hun havde det ubekvemt med situationen og betegnede det som manipulerende. Vi kan ud fra det ovenstående argumentere for, at Nadia og Lucas selv mener, at der er tale om et normbrud. Cameron skriver følgende:

(...) representations of language are seldom only representations of language. As Susan Gal notes (1995, 171), they are "systematically related to other areas of cultural discourse such

as the nature of persons, of power, and of a desirable moral order (Cameron 2014: 282).

Det at sætte en deadline falder uden for den almindeligt accepterede norm. Idet Nadia opsætter denne deadline, bryder hun med idealet om, at det at blive kærester sker spontant og naturligt. I stedet opfattes spørgsmålet som kalkuleret og planlagt. Ovenstående eksempel viser, hvordan Lucas og Nadia forsøger at navigere i at performe deres relation over for os. De ønsker at fortælle det succesfulde ved deres relation og historie og prøver at falde inden for de relativt faste rammer, interviewererne har opsat for at definere kærestereationen. Nadia og Lucas' ubehag ved situationen afslører netop, at seksualitet og kærlighed kun forstås og giver mening ved at blive udført på bestemte måde.

En anden interessant vinkel på interviewsituation er, at interviewet i sig selv har potentiale til at påvirke parrets relation. Emil reflekterer over dette potentiale:

1 Emil: potentielt altså der kunne være et
2 potentiale for at du altså kunne fik
3 en masse ting at vide som jeg ikke
4 havde sagt højt før og så er det jo
5 bare sådan spændende om det så stadig
6 altså (...) jeg håber at det jeg så
7 vil sige i dag faldt i god jord hos
8 dig når det ikke var noget der sådan
9 ændrede et eller andet bagefter og
10 sådan har du måske også tænkt om de
11 ting du har sagt højt at du har holdt
12 noget tilbage (p) det er ikke noget
13 der sådan skræmmer mig væk eller så-
14 dan et eller andet bare rolig det gør
15 det ik skat

Emil mener altså, at interviewsituationen skaber et refleksionsrum, hvor parret ikke blot gengiver, men også producerer ny viden i samarbejde med os. Den ny viden er potentielt farlig, og Emil forsikrer derfor Jacob om, at det ikke skræmmer ham. Bekræftelsen tyder på, at forholdet stadig er nyt og sårbart. Eksemplet viser, hvordan interviewdeltagerne navigerer i at performe over for os og over for hinanden på samme tid. Måden, forholdet fremstilles på over for os, har stor betydning,

idet der implicit reproduceres normer om gode kærlighedsrelationer. Denne pointe understøttes af Georgakopoulou, der skriver:

The broader context of small stories research is to be found in anti-essentialist views of self, society, and culture that stress the multiplicity, fragmentation, context-specificity, and performativity of our communication practices (Georgakopoulou 2015, 257).

Forskning i *small stories* understreger, hvordan narrativer er kontekstspecifikke og fungerer performativt. Den fortælling, Jacob og Emil præsenterer over for os i interviewet, vil dermed ikke nødvendigvis være den samme fortælling, som vil blive fremført i andre situationer. Jacob og Emil er meget bevidste om, at de bliver interviewet, og at det, de siger, efterfølgende vil blive analyseret. Dette kommer tydeligst til udtryk i nedenstående eksempel:

1 Jacob: (griner) hvad tænker du om vores
2 forhold
3 Freja: det skal jeg ikke udtale mig om
4 Jacob: hvad for en karakter for en karakter
5 får vi?

Ved at stille dette spørgsmål giver Jacob os, som interviewere, en bedømmende position, hvor vi repræsenterer en samfundsnorm. Ved at placere en kæreste-relationen på en karakterskala indikerer Jacob netop, at man kan være gode eller dårlige kærester. Derudover understreger han pointen om, at de ord, der bliver brugt om kæreste-relationen er et ideal.

Konklusion

Vi kan med artiklen konkludere, at der blandt de otte interviewdeltagere er en fælles forståelse af, hvad det vil sige at være kærester. Det modsatte er tilfældet i tiden inden, interviewpersonerne definerer sig som kærester. Her har interviewpersonerne svært ved at definere relationen. Kærestesamtalen fungerer dermed som en

organisierende faktor i relationen og skaber en konkret ændring: Der sker en overgang, hvor parrene går fra at tale ind i et usikkert datingbegreb til at tale ind i en relativt fastlåst kærestetitel. Selve talehandlingen "at kalde sig for kærester" kan dermed siges at have en transformerende funktion, der ændrer relationens "identitet". Dette understøttes af den performative teori; ved at sætte et mærkat på relationen er man med til at placere den i en kategori, som man ved italesættelsen reproducerer. At kærestesamtalen har en konkret ændring, understøtter i høj grad Butler og Kulicks tilgange, som trækker på Austins talehandlingsteori, om hvordan ord kan bruges til at udføre handlinger med.

Vi argumenterer for, at kæresterrelationen adskiller sig markant i forhold til andre ikke-italesatte relationer. Italesættelsen medfører for vores interviewpersoner meget konkrete forestillinger om, hvad det vil sige at være kærester, og hvordan det overhovedet kan lade sig gøre at være kærester. Dette står i skarp kontrast til både dating-relationer og andre relationer såsom venne- og familierelationer. I disse relationer er der også forskellige forventninger til, hvordan de gøres, men der er mulighed for at gøre dem på mange forskellige måder.

Det går igen i vores analyse, at interviewdeltagerne føler sig splittet mellem en social skabt forestilling om, hvad kæresterrelationen indebærer, og deres egne forventninger til relationen. Den faste forestilling om, hvad det vil sige at være kærester, medfører en høj grad af normativitet. Dette medfører også en frygt hos deltagerne; kærestesamtalen og -relationen risikerer at blive et mislykket performativ, hvis parret ikke lever op til den normative forståelse af, hvad det vil sige at være kærester. Interviewdeltagerne bliver usikre, når de falder uden for, hvad de selv opfatter som den gængse norm. Dermed afslører de netop, at seksualitet og kærlighed kun forstås og giver mening ved at blive udført på bestemte måder.

Hvad vil det sige at være kærester? Ud fra vores interviewdata kan vi konkludere, at kæresterrelationen i høj grad er bygget på fælles fortalte forestillinger om, hvordan kæresterrelationer gøres. Det performative svar vil derfor være: At være kærester er, hvad man siger, det er.

LITTERATUR

- Austin, J. (1975). *How to Do Things with Words*. Cambridge: Cambridge University Press
- Banker, J.E., Kaestle, C.E. & Allen, K.R. (2010). Dating is hard work: A Narrative Approach to Understanding Sexual and Romantic Relationships in Young Adulthood. In *Contemp Fam Ther* 32, pp. 173-191. <https://doi.org/10.1007/s10591-009-9111-9>
- Barthes, Roland (1978). *A Lover's Discourse. Fragments*. Transl. Richard Howard. New York: Farrar, Straus and Giroux
- Baylis, E., Smith, S. & Owens, P (2008). Social Constructivism. In *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* (7.edn). Oxford University Press.
- Bucholtz, M and Hall, K (2004). Theorizing identity in language and sexuality research. In *Language in Society*, 33 (4), 469-515. doi:10.1017/S0047404504334020
- Bucholtz, M and Hall, K (2006). Gender, Sexuality, and Language. In *Encyclopedia of Language and Linguistics*, Vol 2 (eds K. Brown).
- Butler, J. (2011). Response: Performative Reflections on Love and Commitment. In *Women's Studies Quarterly*, 39(1/2), 236-239. Retrieved June 2, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/41290296>
- Butler, J. (2002). *Gender Trouble: Tenth Anniversary Edition*, Routledge. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kbdk/detail.action?docID=180211>.
- Cameron, D. (2014). Gender and Language Ideologies. In *The Handbook of Language, Gender, and*

- Sexuality (eds S. Ehrlich, M. Meyerhoff and J. Holmes). [https://doi-org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.1002/9781118584248.ch14](https://doi.org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.1002/9781118584248.ch14)
- Cameron, D., & Kulick, D. (2003). Language and Sexuality. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511791178 <file:///Users/frejahlmand/Downloads/Bucholtz-Hall-2006-GenderSexualityandLanguage.pdf>
- Georgakopoulou, A. (2015). Small Stories Research. In The Handbook of Narrative Analysis (eds A. De Fina and A. Georgakopoulou). <https://doi.org/10.1002/9781118458204.ch13>
- Goffman, E. (2014). Kapitel II Områder og områdeadfærd. In Hverdagslivets rollespil. Copenhagen: Samfundslitteratur pp. 141-171
- Gratzke, M. (2017). Love is what people say it is: Performativity and narrativity in critical love studies. In Journal of popular romance studies, 6
- Hall, K., Levon, E., & Milani, T. M. (2019). Navigating normativities: Gender and sexuality in text and talk. In Language in Society, 48(4), 481-489. <http://dx.doi.org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.1017/S0047404519000447>
- Kureer, H & Lasse Frederiksen, C (2012). Erving Goffman: Samfundsfag C. samfundsfag-c.systeme.dk 01/06-2021
- Lykke, N. (2008). Kønsforskning. København: Samfundslitteratur
- McElhinny, B. (2014). Theorizing Gender in Sociolinguistics and Linguistic Anthropology. In The Handbook of Language, Gender, and Sexuality (eds S. Ehrlich, M. Meyerhoff and J. Holmes). <https://doi-org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.1002/9781118584248.ch2>

- Mortensen, K. K. (2015). Language and Sexuality in an Online-Mediated World: Interactional Workings of Desire in Heterosexual Online Dating. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Motschenbacher, H. (2019). Chapter 1. Introduction: Poststructuralist perspectives on language, gender and sexual identity. In Language, gender and sexual identity: Poststructuralist perspectives. John Benjamins Publishing Company
- Queen, R. (2014). Language and Sexual Identities. In The Handbook of Language, Gender, and Sexuality (eds S. Ehrlich, M. Meyerhoff and J. Holmes). <https://doi-org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.1002/9781118584248.ch10>
- Richards, J. M., Butler, E. A. Gross, J. J. (2003). Emotion Regulation in Romantic Relationships: The Cognitive Consequences of Concealing Feelings. In Journal of Social and Personal Relationships 20(5): 599-620. DOI: 10.1177/02654075030205002
- Søndergaard, D.M (2007). Judith Butler: Performativitetens sociale magi. In Feministiske tænkere. Copenhagen: Gyldendal.
- Wetherell, Margaret. (2012) Affect and Emotion: A New Social Science Understanding, SAGE Publications,. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/kbdk/detail.action?docID=880800> .
- Wilkinson, S. and Kitinger, C. (2014). Conversation Analysis in Language and Gender Studies. In The Handbook of Language, Gender, and Sexuality (eds S. Ehrlich, M. Meyerhoff and J. Holmes). <https://doi-org.ep.fjernadgang.kb.dk/10.1002/9781118584248.ch7>